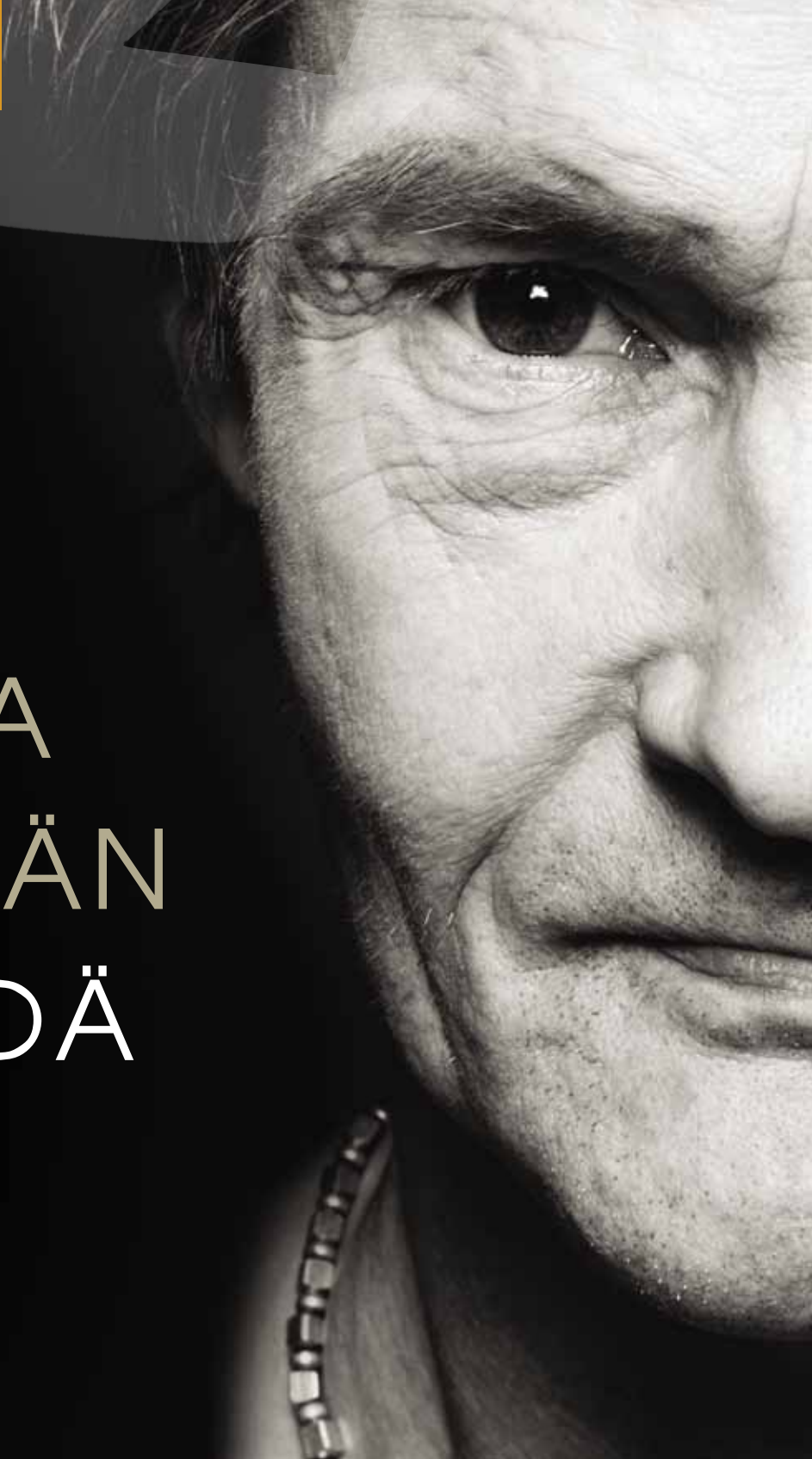

SININAUHA-JULKAISUT

ANNA
MEIDÄN
NÄHDÄ

Anna meidän nähdä

Helsinki

SISÄLLYS

- 6 ESIPUHE – Sininauhan tulevaisuus on täynnä mahdollisuuksia
- 11 SININAUHALIITTO 80 VUOTTA 1936–2016
- 17 **Kati-Pupita Mattila:**
VASTAANTULEMISEN EETOS
– IHMISARVOLÄHTÖISEN KRISTILLISEN PÄIHDETYÖN YDIN
- 29 **Päivi Kivelä:**
IHMISARVOTEOT,
OSALLISUUS JA LUOTTAMUS
- 61 **Pekka Lund:**
ARKKIPIISPA KARI MÄKINEN:
AITO KOHTAAMINEN KYSYY, MITÄ SINULLE KUULUU
- 69 **Anne Babb:**
KANSAINVÄLISEN SINISEN RISTIN TYÖ
KRISTILLISENÄ PÄIHDEJÄRJESTÖNÄ
- 79 **Markku Ruotsila:**
USKON POHJAAVA SOSIAALITYÖ:
TOIMIKENTTÄ, TUTKIMUS JA TULOKSET YHDYSVALLOISSA
- 136 KIRJOITTAJAT
- 137 SININAUHALIITON JÄSENYHTEISÖT 2016

© Kirjoittajat ja Sininauhaliitto 2016

Kustantaja: Sininauhaliitto

Kannen kuvat: Anthony Uband, Fotonokka

Graafinen suunnittelu: Vinjetti Ky/Antti Tapola

ISBN 978-952-5096-98-9

Paino: Next Print Oy, Helsinki

Sininauhahan tulevaisuus on täynnä mahdollisuuksia

Aarne Kiviniemi

Sininauhaliitolla, sen jäsenjärjestöillä ja muilla aatteellisilla toimijoilla on asema yhteiskunnassamme myös tulevaisuudessa, mikäli niillä on rohkeutta vaikuttaa, kykyä uudistua yhteiskunnallisessa muutoksessa ja selkeä arvopohjasta nouseva identiteetti, joka kestää muutoksessa.

Aatteellisten toimijoiden uskottavuuden mittari on siinä, kuinka vaikuttavasti ne todellisuudessa edistävät ihmisarvotyötä eriarvoistuvassa yhteiskunnassa. Järjestöt ovat arjen asiantuntijoina avainasemassa pysäyttämässä nuorten syrjäytymiskierteitä kokonaisvaltaisella ja luottamusta herättävällä toiminnallaan. Palvelujen tuottajina järjestöjen on kyettävä uudistumaan ja muuttamaan rakenteitaan. Vaikuttavuutensa kautta niiden on osoitettava aatteellisuuden ja ammatillisuuden yhdistelmän tuottavan parhaita asiakastason tuloksia.

Kutsu ihmisarvotyöhön

Sininauhaliiton jäsenjärjestöjen uskottavuus nojaa siihen, että niiden työtä ohjaa

vakaasta arvopohjasta nouseva kutsu auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä ja puolustaa heidän ihmisarvoaan. Toimintaympäristössämme asenteiden koveneminen jatkuu, ja juuri siksi kristilliseltä arvopohjalta tehtävälle ihmisarvotyölle on aivan erityinen tilaus.

Vahva arvopohja takaa sen, että työtä tehdään suurella sydämellä. Mutta pelkkä into ei riitä. Tarvitaan myös lujaa ammattitaitoa. Juuri heikossa asemassa olevien puolustamisessa ja auttamisessa tarvitaan näitä molempia. Ilman oman persoonan täysillä likoon laittamista ei synny tuloksia luottamuksensa kadottaneiden ihmisten keskuudessa.

Miksi kristillisen päihdetyön valtakunnallisena asiantuntijana tunnettu Sininauhaliitto puhuu nyt ihmisarvotyöstä? Viime vuosien aikana yhteiskuntamme on muuttunut syrjivämmäksi vaikeaan tilanteeseen joutuneita ihmisiä kohtaan. Vihapuheen lisääntyminen on osaltaan lisännyt syrjivää käyttäytymistä ja sen sallimista.

Ammattilaisemme kohtaavat liian usein syrjiviä asenteita heikossa asemassa olevia kohtaan eri alojen kollegojen, päättäjien ja kansalaisten keskuudessa. Asiakkaamme eivät pääse edes julkisten palvelujen piirissä samalla lailla eteenpäin kuin hyvin koulutetut ja hyvin ansaitsevat. Tältä osin hyvinvointiyhteiskuntamme uhkaa murentua. Meidän asiakkaamme ovat useimmiten voimattomia, ja heidän oikeuksiaan ja arvoaan loukataan päätöksenteossa.

Arvopohjamme edellyttää rohkeaa toimintaa eriarvoistumiskehitystä vastaan ja ihmisarvon puolustamiseksi. Kristillinen identiteettimme kutsuu meitä profiloitumaan vahvaksi ihmisarvon puolustajien kansalaisliikkeeksi.

Heikossa asemassa olevien ihmisten kohdalla monenlaiset elämänhallintaan, työttömyyteen, asunnottomuuteen, yksinäisyyteen, päihteisiin ja mielenterveyteen liittyvät ongelmat kasautuvat. Ongelmia tulee lähestyä vahvalla eetoksella ja ammatillisuudella kokonaisvaltaisesti. Ongelmien takana olevaa totuutta on uskallettava katsoa silmiin. Siellä on ihminen. Kristillisestä ihmiskäsityksestä katsoen Jumalan luoma. Arvokas kuten sinä ja minä.

Kristillisten kirkkojen ja yhteisöjen tulisi tunnustautua yhtenä tiiviinä rintamana syrjittyjen ihmisryhmien ihmisarvon puolustajiksi. Tämän pitäisi olla uskon ydintä.

Itsekeskeinen, omaan uskoon keskittyvä hengellisyys ja uskonnon harjoittaminen jättää kristilliseen identiteettiin kuuluvan lähimmäisen kokonaan ilman huomiota. Tällainen ontuva usko ei kannu hedelmää.

Ihmisarvotyö vaatii konkreettisia tekoja

Ymmärretäänkö meillä Suomessa, kuinka huonosti voivia ihmisiä keskuudessamme elää? Heidän todellisuutensa on monille vieras ja pelottava. Elämässään vaikeaan tilanteeseen joutuneelle on turha todeta, että palvelut ovat jossain ikään kuin tarjolla tai saatavilla. Syrjäytymiskierteeseen ajautuneelta ei voi odottaa aktiivista ja vahvaa kansalaisuutta, ennen kuin hänelle tarjotaan juuri hänen tarvitsemaansa monialaista tukea, jonka turvin hän voi ottaa pienen askeleen kerrallaan kohti aktiivista kansalaisuutta.

Vaikeimmassa tilanteessa elävä on usein menettänyt luottamuksensa yhteiskuntaan, toisiin ihmisiin ja itseensä. Tämän luottamuksen uudelleenlöytäminen vaatii vahvaa ja sitoutunutta ammatillista tukea. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevilla on usein hyvin monitasoisia ongelmia, joiden kohtaaminen vaatii myös erityistä ammatillista osaamista.

Ihmisarvon julistaminen on helppoa, mutta sen toteuttaminen on vaikeaa. Vaikeimmassa tilanteessa olevien ihmisten osalta ei riitä, että heille julistetaan ih-

misarvo. Ihmisarvo täytyy tuoda ihmisille konkreettisin teoin ja tarvittaessa vaikka kotiovelle. Sosiaalinen isännöinti ja tuetun asumisen riittävät palvelut tulee taata lainsäädännöllä ihmisarvotekoina kaikille.

Maassamme on liian laaja joukko kansalaisia, jotka jätetään kotiin tai jopa kadulle ilman palveluja ja vaaditaan, että he itse hakeutuisivat heille saavuttamattomissa olevien palvelujen ja avun piiriin. Elämässään vaikeuksiin ajautuneet ihmiset eivät luota abstraktiin ”julkiseen valtaan” vaan niihin ihmisiin, jotka ovat lähellä ja luottamuksen arvoisia. Kaikki puhe ihmisarvosta jää ontoksi ilman konkreettisia, ihmisen elämäntilannetta huomioivia toimia.

Nuorten syrjäytyminen on yhteiskunnallinen turvallisuusuhka

Syrjäytyminen on yhteiskunnalle turvallisuusuhka. Suuri osa syrjäytymisvaarassa elävistä nuorista on joutunut kasvamaan epävakaisissa olosuhteissa. Elämästä on puuttunut turvallinen aikuinen. Ympäristä on saattanut pyöriä erilaisia ammattilaisia, mutta kukaan heistä ei ole kyennyt korvaamaan turvallisen isän tai äidin puutetta.

Päihde- ja mielenterveysongelmat kietoutuvat syrjäytymisilmiöön. Osalla näitä ongelmia on ollut perheissä, osa ajautuu niihin itse. Suuri osa syrjäytyneistä nuorista kokee, ettei heille ole tarjolla muuta vaihtoehtoa kuin se pakopaikka, mihin

kukin lopulta päätyy. Osalla ongelmat joutuvat päihde- ja mielenterveysongelmien vyyhtiin, osa radikalisoituu. Radikalisoitumisvaara ei ole maahanmuuttajakysymys vaan se koskee kaikkia syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Lasten ja lapsiperheiden auttamiseen on satsattava riittävän ajoissa. Ammattilaisten avuksi perheiden tukemiseen tarvitaan kummiperheitä ja tukihenkilöitä. Tarvitaan rinnallakulkijoita, jotta kaikilla lapsilla olisi vähintään yksi turvallinen, saatavilla oleva aikuinen.

Järjestöissä on tarjolla turvallisia aikuisia, ammattilaisia tai vapaaehtoisia tarpeen mukaan. He laittavat itsensä likoon ammattimaisuudesta tinkimättä. Nämä arjen asiantuntijat ovat avainasemassa syrjäytymisilmiöiden ehkäisemisessä ja hoitamisessa. Heillä on mahdollisuus tehdä vaikuttavaa työtä, jotta kasvava ihminen löytäisi mielekkäästi paikansa yhteiskunnassa.

Auttamistyötä tekevät järjestöt ovat uskottavia toivon ja mahdollisuuksien tuojia. Päihde-, mielenterveys-, nuoriso- ja maahanmuuttajatyötä tekevien toimijoiden tulee kyetä entistä tiiviimpään yhteistyöhön. Erityisesti toiminta maahanmuuttajien parissa vaatii yhteistyötä. Erilaista taustoista tulevien ihmisten luottamukselliseen kohtaamiseen tarvitaan vahvaa kulttuuri-, uskonto-, kieli-, päihde- ja mielenterveysosaamista. Tässä verkostojen luominen on tärkeää.

Markkinaehtoisuus ja uudet rakenteet on käännettävä mahdollisuudeksi

Järjestöjen on kyettävä muuttamaan, jos ne aikovat säilyttää asemansa huonoesaisille tuotettavien palvelujen tarjoajina. Pahimmillaan niiden historia, aate ja rakenteet sitovat ne eiliseen, vaikka huomina on jo tässä. Järjestöjen on oltava dynaamisia sote-uudistuksen ja kilpailutusten keskellä. Seuraavan viiden vuoden aikana nähdään, mitkä järjestöt pysyvät myllerryksessä mukana ja mitkä jäävät statisteiksi.

Tulevaisuuden palvelutuotannossa heikossa asemassa olevalle asiakkaalle pyritään saamaan yksi selkeä palvelukokonaisuus. Johtaako tämä siihen, että vain isot toimijat kykenevät tuottamaan koko palvelupaketin? Ei välttämättä: Pienten palvelutuottajien on kyettävä ketjuttamaan toimintojaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa osaksi kokonaisvaltaisia palvelukokonaisuuksia. Päätäjät ovat luvanneet turvata pienille toimijoille mahdollisuudet osallistua palvelujen tuottamiseen, mutta pienen palvelutuottajan on vaikea selvitä itsenäisesti ja yksin keskittämistä ja kokonaisvaltaisuutta korostavan politiikan keskellä. Huoli paikallisen erityisosaamisen katoamisesta on aiheellinen.

Kilpailutuksiin vastaaminen ja palvelujen mallintaminen ovat oma taiteenlajinsa. Isoilla organisaatioilla on käytettävissään kilpailutusten hoitamiseen valtavat

resurssit, joiden avulla niiden työ saadaan näyttämään laadukkaalta, ammatilliselta, luotettavalta ja tehokkaalta. Pienten paikallisten toimijoiden resurssit ovat usein kiinni asiakastyön arjessa. Ruohonjuuritason tinkimättömällä aatteellisella ja ammatillisella otteellaan ne saavat aikaan merkittäviä tuloksia, mutta markkinointiin, tuotteistamisprosesseihin ja kilpailutusbyrokraatiin niillä ei ole ylimääräisiä resursseja.

Valinnanvapauden salliminen myös heikoimmassa asemassa oleville tarjoaa mahdollisuuksia pienille ruohonjuuritason toimijoille. Jos ne täyttävät vaadittavat kriteerit ja pääsevät palvelutuottajalistalle, voi asiakas itsenäisesti päättää, tuleeko hän aatteellisen toimijan vai yritysmuotoisen toimijan palvelujen piiriin. Tällöin asiakkaiden keskuudessa käytävä keskustelu eri toimijoiden maineesta nousee merkittävään asemaan.

Auttamistyötä tekevien järjestöjen aatteellinen identiteetti haastetaan palvelutuotannossa nykyään ehkä kovemmin kuin koskaan. Palvelujen tuottamisessa on välttämätöntä, että järjestö kykenee osoittamaan aatteellisuutensa hyödyn tuloksina ja suorina vaikutuksina asiakastyön tasolla. Muu aatteellisuushöpinä ei palvelujen ostajaa juuri hetkauta.

Järjestöjen on tiedostettava oma aatteellinen identiteettinsä ja sen erityinen vaikutus palvelutuotannon toimintatapoihin, johtamiseen ja käytännön asiakastyö-

hön. Työn arvopohja on vaarassa karista viimeistään silloin, kun palvelujen vaikutavuuskuvauksiin on yksilöitävä, millaisina tuloksina työn aatteellisuus konkretisoi- tuu. Joissakin järjestöissä ammatillisuus- ja laatuvaatimukset asetetaan etusijalle historiallisen aatepohjan kustannuksella eikä aatteellinen identiteetti enää näy palvelutoiminnasta.

Aatteellisen auttamistyötä tekevän jär- jestön työntekijöiden sitoutuminen työ- hönsä on syvää, persoonallista ja vaiku- tuksia tuottavaa. Työntekijöitä sitouttaa

se, että he saavat tehdä työtä, jolla on merkitystä ja joka on heidän oman maa- ilmankuvansa ytimessä.

Kun järjestön arvopohja näkyy sen palvelutuotannon ja asiakastyön sisäl- löissä ja koko organisaation strategisessa toimintatavassa, työntekijät sitoutetaan tuottamaan asiakastason ammattilaisi- na tuloksia, jotka heijastavat järjestön arvojen mukaista ihmiskäsitystä. Autta- mistyötä tekevä järjestö ei tuota palveluja voiton maksimoimiseksi vaan tehdäkseen ihmisarvotekoja.

Sininauhaliitto 80 vuotta 1936–2016

Pekka Lund

Sininauhaliiton monet kasvat

Sininauhaliitto on sadan jäsenyhteisön yhteistyöverkosto, joka auttaa vaikeaan tilanteeseen joutuneita ihmisiä. Liiton ja sen jäsenyhteisöjen erityisosaamista ovat päihde- ja pelihaitat, riippuvuudet, mie- lenterveysongelmat, pitkäaikaisasunnot- tomuus sekä sosiaalinen työllistäminen.

Sininauhaliiton jäsenjärjestöt tarjoavat yösijan joka yö noin 2 500 ihmiselle. Näis- sä järjestöissä tehdään joka viikko lähes 10 000 tuntia vapaaehtoistyötä ja järjes- töjen ylläpitämissä päiväkeskuksissa koh- dataan joka vuosi yli 9 000 ihmistä. Luvut kertovat paitsi suuresta volyyymistä myös monialaisuudesta. Sininauhaliiton jäsen- järjestöt tuottavat toisaalta ammatillisesti haastavia palveluja vaikeille erityisryhmil- le, toisaalta ne edustavat vapaaehtoisuu- teen perustuvaa kansalaisjärjestökenttää. Sininauhaliiton jäsenjärjestöt ovat hyvin erikokoisia, vuosibudjetit vaihtelevat muu- tamista tuhansista useisiin miljooniin. Osa järjestöistä toimii yhdellä paikkakunnalla yhden asian, kuten päiväkeskuksen, pa-

rissa, osa useilla paikkakunnilla ja useiden erilaisten työmuotojen parissa.

Sininauhaliiton jäsenjärjestökenttä on muotoutunut moninaiseksi, ja näin myös sininauhaliike näyttäytyy erilaisena eri suunnista katsottuna. Sininauhan kasvat ovat usein yhden paikallisen jäsenjärjes- tön tai jopa vain sen yhden työntekijän tai vapaaehtoisen kasvat. Koska järjestöjä on sata ja työntekijöiden ja vapaaehtoisten määrä lasketaan tuhansissa, Sininauhalla on monet kasvat.

Sininauhaliikkeestä keskusjärjestöksi

Vuonna 2016 Sininauhaliitto viettää 80-vuotisjuhliaan. Sininauha-aatteen juu- ret ovat 1800-luvun lopun Yhdysvalloissa. Sininen nauha merkitsi kantajilleen si- toutumista raittiuteen, joka perustui kris- tilliseen vakaumukseen. Ajatus sinises- tä nauhasta kristillisen raittiuslupauksen merkkinä levisi Suomeenkin jo 1800-lu- vulla. Kyse oli tuolloin kansalaisliikkeestä, ei järjestöstä.

Sininauhaliitto perustettiin Suomeen muutama vuosi kieltolain kumoamisen jälkeen vuonna 1936. Perustajat seurasivat yhdysvaltalaisista sininauhalaista esikuvaa. Aatteelle keskeistä oli raittius, kristillinen vakaumus ja veljellinen yhteys – siskoista ei päihdeongelmien suhteen juuri ollut tarve puhua 1930-luvulla. Sininauhaliiton varhaisen työn ydintä olivat kristillinen raittiusjulistus, ehkäisevä raittiustyö, ”juomarien” auttaminen esimerkiksi perustamalla veljespiirejä sekä raittiuskoti. Raittiuskoti, päihdeongelmaisten asuntola, luovutettiin vuonna 1957 Sininauhaliiton perustamalle Raittiuskotisäätiölle, nykyiselle Sininauhasäätiölle. Tämän jälkeen työn painopiste oli selkeästi kristillisessä raittiusvalistustyössä.

Sininauhaliitto oli ensimmäiset toimintavuosikymmenensä yksi kristillinen päihdejärjestö muiden joukossa. Jotkin Sininauhaliiton nykyiset jäsenjärjestöt olivat aloittaneet työn jo paljon aikaisemmin, vanhimmat 1800-luvulla, ja ne olivat Sininauhaliittoa suurempia. Kristillisiä hoitokoteja ja asuntoloita oli eri puolilla Suomea, mutta ne olivat irrallisia ja niiden asema kehittyvän hyvinvointivaltion palvelujärjestelmässä oli epäselvä. 1970-luvun lopulla alkoi kehitys, jonka myötä Sininauhaliitosta muodostui kristillistä päihdetyötä tekevien järjestöjen keskusliitto vuonna 1983. Keskusliiton perustehtävä oli valvoa kristillisen päihdetyön etua, kehittää kristillistä päihdetyötä

ja järjestää jäsenjärjestöjensä työntekijöille koulutuksia.

Keskusjärjestön, järjestökentän ja toimintaympäristön muutokset

Sininauhaliitto on toiminut kristillistä päihdetyötä tekevien järjestöjen keskusliittona 33 vuotta. Tuona aikana itse liitto, jäsenjärjestöjen tekemä työ sekä yhteiskunnallinen toimintaympäristö ovat muuttuneet.

Toimintaympäristön muutos näkyy yhtäältä jäsenjärjestöjen määrän ja toiminnan volyymin kasvuna, toisaalta toimintamuotojen muuttumisena. Kun jäsenjärjestöillä oli yösijoja kolmekymmentä vuotta sitten 800, on niitä nyt 2 500. Avoimen toiminnan pisteitä, jonkinlaisia teetupia, oli muutamia, nykyisin päiväkeskuksia on lähes 70, ja niissä kohdataan päivittäin noin 1 700 ihmistä. Erilaiset työllistämisen toiminnot muodostavat asumisen ja päivätoiminnan rinnalla jäsenjärjestöjen toiminnan kolmannen kivijalan; tällaista toimintaa ei itsenäisesti ollut olemassakaan kolmekymmentä vuotta sitten.

Toimintavolyymien kasvu selittyy ensisijaisesti kahdella asialla. Yhtäältä 1990-luvun lamasta alkaen järjestöjen rooli yhteiskunnallisina toimijoina on nähty toisin kuin aiemmin. Järjestöjen julkisia palveluja tukeva ja täydentävä työ on uudella tavalla vakiinnuttanut paikkansa hyvinvointijärjestelmässämme. Toisaalta päihdejärjestöjen asiakkaiden määrän

kasvu kertoo karua kieltä ongelmien kasvusta. Päihteiden käyttö on lisääntynyt, monipuolistunut ja tasa-arvoistunut sukupuolittain tarkasteltuna. Syrjäyttävät kierteet, työttömyys, köyhyys, päihde- ja mielenterveysongelmat, osattomuus ja näköalattomuus ovat aiempaa vahvemmin muuttuneet ylisukupolvisiksi. Menneitten vuosikymmenten Sininauhaliiton ehkäisevä ja julistava korostus on muuttunut jäsenjärjestöissä entistä enemmän tehtävään korjaavaan ja auttavaan työhön.

Toimintaympäristön muutos on näkynyt myös uusien toiminnallisten avausten tekemisenä ja toimintasektorin yleisenä laajentumisena. Esimerkiksi peliongelmat ovat monipuolistaneet toimintakenttää perinteistä päihdesektoria laajemmalle. Peliongelmiensa aiheuttamien haittojen korjaamisessa, ehkäisemisessä ja yleiseen tietoisuuteen tuomisessa Sininauhaliitto on ollut valtakunnallinen edelläkävijä.

Toisaalta asunnottomuuden vastainen työ on muuttunut, kun toiminta on laajentunut ensin raittiuskodeista päihdeongelmiin liittyvään asumiseen ja sitten edelleen kaikkien pitkäaikaisasunnottomien asuttamiseen ja tukemiseen. Näin myös asunnottomuustyö on venyttänyt perinteistä käsitystä järjestöistä ja niiden keskusjärjestöstä päihdetyöstä laajemman huono-osaisuuden suuntaan.

Lisäksi päihde- ja mielenterveysongelmien yhteiskunnan esiintymisen yleisyys on vaikuttanut järjestöjen toimintaan. Jär-

jestöissä ei ole takerruttu kysymykseen päihdeongelmasta vaan autettu ihmistä hänen monipuolisten tarpeidensa eikä ensisijaisten diagnoosiansa mukaan. Vaikka monet Sininauhaliiton jäsenjärjestöt ovat edelleen identiteetiltään vahvasti kristillistä päihdetyötä tekeviä järjestöjä, käytännössä toiminta kohdistuu vahvasti myös peliongelmaisiin, asunnottomiin, mielenterveysongelmaisiin ja laajasti ymmärrettynä huono-osaisiin ihmisiin.

Vaikka Sininauhaliiton jäsenjärjestöjen kohtaamat asiakasmäärät ovat kasvaneet ja toimintamuodot monipuolistuneet, toiminnassa on helppo nähdä myös selkeää jatkuvuutta. 1980-luvun hoitokotikeskyydestä on siirrytty asumisen palveluihin, päiväkeskuksiin ja työllistämistoimiin, mutta itse asiassa pinnan alla on saattanut muuttua vähemmän kuin millä pinnan päältä tarkasteltuna näyttää. Toimintamuotojen muutokset ovat rahoittajan sanelemia, koko hyvinvointipalvelujärjestelmän muutoksen heijastusta. Kuitenkin asumisyksikkö, jonka yhteydessä toimii työllistämistoimintoja järjestävä päiväkeskus, voi itse asiassa muistuttaa paljolti 1980-luvun hoitokotia. Keskeistä on turvallinen asuminen luotettavassa ja kokonaisvaltaisessa ympäristössä, jossa on mahdollisuus omien voimien mukaan tehdä erilaisia askareita, ehkä vapaaehtoisena, ehkä työllistettynä. Vaikka Sininauhaliiton jäsenjärjestöt eroavat toisistaan monin tavoin, niillä näyttää edelleen

olevan yhteistä ihmisen arvostamisen, armollisen ja hyväksyvän kohtaamisen sekä välittämisen eetos.

Itse Sininauhaliitto on kasvanut 1980-luvun muutaman hengen toimistosta noin kolmenkymmenen hengen organisaatioksi, joka edelleen toimii jäsentensä edunvalvojana ja tukijana, yhteiskunnallisena vaikuttajana ja viestijänä, kehittäjänä, kouluttajana, arvioijana ja tutkijana. Lisäksi Sininauhaliitto tekee laajaa kansainvälistä yhteistyötä erityisesti Kansainvälisen Sinisen ristin jäsenenä. Sininauhaliitto on

uudistanut suomalaista päihdekenttää esimerkiksi ikääntyneiden ja vammaisten päihdetyön sekä luontoelementtejä hyödyntävän päihdetyön kehittäjänä. Sininauhaliitto on profiloitunut syrjään ajettujen puolustajana ja ihmisen kokonaisvaltaisen kohtaamisen ammattilaisena. Sininauhaliitto on antanut tilaa jäsenjärjestöjensä erilaisille tavoille määritellä kristillisuus päihdetyössä, mutta on halunnut jatkuvasti pitää kiinni identiteetistään: kristinuskon voi ymmärtää monin tavoin, mutta siitä ei voi luopua.

VASTAANTULEMISEN EETOS – IHMISARVOLÄHTÖISEN KRISTILLISEN PÄIHDETYÖN YDIN

KATI-PUPITA MATTILA

Ihmisen arvo ei riipu hänen luonteestaan, aikaansaannoksistaan tai yhteiskunnallisesta asemastaan. Ihmisen arvo ei riipu hyvyyden tai pahuuden näyttäytymisestä. Ihmisen arvo ei perustu siihen, mitä hänen elämässään on tapahtunut, vaan siihen, että hän on syntynyt ihmiseksi. Jokaisella ihmisellä on ihmisarvo.

Ihmisarvoa ei kukaan voi toiselle antaa eikä kukaan voi ottaa sitä toiselta pois, koska ihmisarvo on annettu, kun ihmisyyden on annettu. Toisen ihmisen kokemuksesta hänen ihmisarvostaan voi kuitenkin vahvistaa tai heikentää kohtaamalla ja kohtelemalla häntä arvostavasti tai epäarvostavasti, sekä ottamalla hänet ihmisten joukkoon kuuluvaksi tai sulkemalla hänet pois. Kun halutaan vahvistaa toisen ihmisen kokemuksesta omasta ihmisarvostaan, voi sen tehdä tarjoamalla hänelle arvostavan peilin omaan ihmisyyteensä.

Käytännössä vahvistaminen tarkoittaa vähintään kahta asiaa. Ensinnäkin sitä, että kohdataan toinen ihminen arvostavasti ja että tämä arvostus perustuu arvon antamisen asenteeseen eikä arvostamisen suorittamiseen tai esittämiseen. Aito, totuudellinen

arvostaminen vahvistaa aina toista ihmistä. Toiseksi ihmisarvon kokemuksen vahvistaminen edellyttää valmiutta tukea ja vahvistaa toista ihmistä juuri siinä, missä hän on haavoittunut ja haavoittuva ja minkä myötä kokee arvottomuutta.

IHMISEN OLEMUS

Ihminen on olemukseltaan heikko, vaikka voikin osoittaa joissakin kohdissa vahvuutta. Vahvuus syntyy armosta. Tällainen vahvuus rakentaa aina yhteistä ihmisyyttä.

Ihminen on erehtyväinen, ja jokainen tekee virheitä. Joillakin virheillä on muita kauaskantoisemmat ja raskaammat seuraukset. Vaikka virheistä seuraava taakka voi olla suuri, ovat virheet kuitenkin inhimillisiä.

Ihminen tekee myös paha ja väärin. Paha on seurausta kaikkia ihmisiä vaivavasta itsekkyydestä, itserakkaudesta ja taipumuksesta kohtuuttomuuteen. Pahuuden erilaiset seuraukset saavat jonkun ihmisen näyttämään toisia pahemmalta. Ihmisen pahuus voi myös jäädä katseilta piiloon. Jumala kuitenkin tuntee ihmisen perin pohjin, eikä mikään ole Häneltä salassa.

Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Näin ihmisessä on mahdollisuus ja kaipuu hyvään ja oikeaan, vaikka hyvästä ja oikeasta kiinni pitäminen voi olla vaikeaa. Kristillisen käsityksen mukaan ihminen tarvitsee siihen Jumalan ohjausta. Jokainen meistä tarvitsee armoa. Kun ihminen antautuu totuudelliseen itsetutkiskeluun, hän huomaa elävänsä ja olevansa armon varassa. Itsessä olevan keskeneräisyyden ja pahuuden ymmärtäminen luo pohjan armollisuudelle ja myötätunnolle. Tämä myös valmistaa meitä ihmisarvolähtöiseen kohtaamiseen.

Lähimmäisenrakkaus näkyy hyvien tekojen tekemisenä toisille ihmisille. Se ei perustu tekojen kohteena olevan ihmisen ansioihin, vaan tarpeeseen. Lähimmäisenrakkauden osoittaminen toisille ei perustu ihmisen omahyväiseen hyvyyteen vaan on osoitus sellaisesta rakkaudesta, joka tulee Jumalalta ja kanavoituu ihmisen kautta. Lähimmäisenrakkaudessa keskipisteenä ei ole koskaan se ihminen, joka osoittaa rakkautta, vaan se ihminen, johon rakkaus kohdistuu. Hyvien tekojen tekeminen niin, että korostaa omaa erityisyyttään ja hyvyyttään, ei perustu lähimmäisen tarpeeseen vaan siihen, millä saamme itsellemme näkyvyyttä tai mikä vastaa omiin tarpeisiimme. Se ei ole lähimmäisenrakkautta, vaikka itsekkäilläkin hyvillä teoilla voi joskus olla hyviä seurauksia.

PÄIHDERIIPPUVUUDEN JUONTEITA

Riippuvuusongelmalle on tyypillistä, ettei ihminen kykene järjellään muuttamaan toimintatapaansa. Sellaisen, jolla ei ole minkäänlaista kokemusta riippuvuudesta, on hyvin vaikea ymmärtää tällaista ongelmaa. Kysymys on riippuvuusongelman kanssa kamppailevan tunne-elämän vaikeuksista, ei hänen kyvyttömydestään käyttää järkeään. Jatkuessaan ja kehittyessään riippuvuusongelma vahvistaa itse itseään monin tavoin fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. Kutakuinkin jokainen päihderiippuvainen ymmärtää jossain vaiheessa järkensä avulla, että päihdeongelma on tuhoisa hänen elämälleen. Tästä ymmärryksestä huolimatta hän ei kykene muuttamaan toimintatapaansa.

Päihdeiden ohella merkittäviä elämänongelmia aiheuttaa pelaamiseen liittyvä riippuvuus. Rahapeli riippuvuus voi aiheuttaa nopeasti ja rajusti muun muassa ylivoimaisen velkaantumisen ja monisyisiä vaikeuksia, jotka johtavat syrjäytymiseen.

Päihde- tai muusta riippuvuudesta kärsivälle ihmiselle on ominaista, ettei hän halua myöntää ongelmaa itselleen ja pyrkii peittelemään sitä muilta. Tällaiset toimintatavat saattavat johtua ristiriidasta, joka riippuvuudesta kärsivän mielessään syntyy, kun järki ja riippuvuustoiminta törmäävät. Tästä syntyy häpeän kokemus. Riippuvuuden kieltämisestä ja sen peittelystä seuraa myös monenlaista selittelyä ja verukkeiden käyttöä suhteessa toisiin ihmisiin. Tämä kaikki vaikeuttaa vastuun ottamista omasta ongelmasta ja ajaa päihderiippuvaisen yhä kauemmaksi totuudellisuudesta.

Riippuvuuden koko ongelmavyöhydin pohjalla on heikko itsetunto ja heikko oman arvontunto. Ihminen ei usko kykenevänsä muutokseen, ja hänen on vaikea ymmärtää olevansa vaivannäön arvoinen. Hänen on myös vaikea tunnistaa omia tunteitaan tai sitä, mitä hän tarvitsee hyvään elämään – puhumattakaan, että hän osaisi ohjautua näistä käsin. Toipuakseen riippuvuusongelmastaan ja uskaltaakseen tarkastella omaa elämänsä ihminen tarvitsee vahvistusta oman arvontunnolle ja sisäistä turvallisuuden tunnetta.

Valheista ja verukkeista tulee nopeasti kiinteä osa päihderiippuvuutta. Voidakseen toipua riippuvuudestaan ihminen ei tarvitse vain mahdollisuutta elää ilman riippuvuutta aiheuttavaa ainetta, vaan hän tarvitsee myös rohkaisua katsoa elämäänsä totuudellisesti. Rehellisyydestä ja vastuunottamisesta muodostuu yleensä toipumisen kulmakivi. Usein päihdeongelmainen kuitenkin saa ja etsii ympärilleen ihmisiä, jotka eivät rohkene auttaa häntä totuuden katsomisessa. He pikemminkin auttavat verukkeiden

löytämässä ja totuuden peittelyssä. Hyväkin tarkoittaessaan he toimivat näin päihdeongelman mahdollistajina.

Päihdeongelman ihmisen rohkaiseminen ja vahvistaminen tunnistamaan ongelmansa ja suostumaan sen kohtaamiseen on raskasta ja vaikeaa läheisille ihmisille. Ongelman tunnistaminen on silti tärkeää riippuvaiselle itselleen. Toisen taistelua ei voi kuitenkaan taistella hänen puolestaan, ja läheisen onkin syytä hakea tukea myös itselleen.

Päihdetyötä tekevien on tärkeää muistaa, että päihdeongelmasta kärsivällä on usein vuosikymmenien kokemus ihmisistä ja tahoista, jotka ovat eri tavoin mahdollistaneet hänen päihdeongelmansa jatkumisen tarjoamalla verukkeita, vähättelemällä ja ummistamalla silmänsä. Meidän on pohdittava työmme olemusta ja rakenteita, jottei työstämme muodostu osa tätä jatkumoa.

IHMISARVOLÄHTÖINEN TYÖ NIVELTYY PERUSTEHTÄVÄÄN

Päihde- ja mielenterveysongelmat ovat merkittäviä syrjäytymisen, asunnottomuuden ja pitkäaikaistyöttömyyden aiheuttajia Suomessa. Kristilliselle päihdetyölle on keskeistä pyrkiä ehkäisemään näiden ongelmien syntymistä ja syvenemistä ja auttamaan niistä kärsiviä. Sininauhaliiton ja sen jäsenyhteisöjen perustehtävä on 80 vuoden ajan ollut auttaa päihde- ja muiden riippuvuusongelmien kanssa kamppailevia ihmisiä.

Ihmisarvolähtöisessä työssä ei jaotella apua tarvitsevia ihmisiä. Ihmisarvolähtöinen toiminta lähtee siitä, että diakonisella otteella autetaan heitä, joiden hätä on suurin ja joita kukaan muu yhteiskunnassa ei osaa tai halua auttaa. Avun saamiseen ei vaikuta elämäntilanne, joka on johtanut vaikeaan tilanteeseen ja syrjäytyneeseen, heikkoon asemaan yhteisössä. Useimmiten yksilön vaikean tilanteen taustalla on monisyinen ongelmien vyyhti, jossa päihdeongelma ei ole erotettavissa kaikista muista. Monesti heikoimmassa asemassa olevat ja syrjään joutuneet ihmiset ovat yhteisössä niitä, joita vältellään pelon tai muusta syystä johtuvan vierastamisen vuoksi. Heidän haluttaisiin olevan näkymättömiä, koska heidän hätänsä ja avun tarpeensa on kiusallinen ja vaikea. Heidät leimataan helposti ulkopuoliseksi ja eristetään muusta yhteisöstä.

Yhteiskunnassa on monia auttavia tahoja, joilla on omanlaisensa tehtävät. Sininauhatyössä keskeinen tehtävä on päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien ihmisten auttaminen ja toipumisen tukeminen. Ihmisarvolähtöinen työ ei kuitenkaan tavoittele ihmisen ongelman tarkkarajaista määrittelyä. Se huomioi auttamisessa ja

tukemisessa ihmisen henkilökohtaisen elämäntarinan. Kun elämän ongelmien taustalla on päihdeongelma, autetaan ongelman poistamisessa ja tuetaan raittiutta, kun se on saavutettu. Ihmisarvolähtöisessä työssä tunnistetaan ihmisen heikkous taistelussa riippuvuusongelmaansa vastaan. Työssä ollaan kärsivällisiä ja pidetään yllä toivoa kaikissa tilanteissa. Ihmistä ei hylätä epäonnistumisen vuoksi, eikä häneltä odoteta vaikeaan asiaan helppoa ratkaisua.

Perustehtävä on tärkeää pitää kirkkaana mielessä ja työn suunnittelussa silloinkin, kun sen toteuttaminen on vaikeaa. Kun muistamme, että erityinen kutsumuksemme on auttaa päihde- ja mielenterveysongelman vuoksi heikoimpaan asemaan yhteiskunnassa ajautuneita ihmisiä, työ heidän auttamisekseen ei jää tekemättä silloinkaan, kun yhteiskunnassa on tarjolla monia muitakin kiinnostavia ihmisarvolähtöisiä tehtäviä.

KRISTILLINEN PÄIHDETYÖ HYVÄN ELÄMÄN RAKENTAJANA

Ihmisarvolähtöisen päihdetyön motiivi on aina asiakkaan hyvä elämä. Sen kaltaiset perusteet kuin yhteisöllinen turvallisuus tai kansantaloudellinen etu ovat työn hyviä seurauksia, mutta eivät motivaation ydin. Ihmisen hyvän elämän elementtien ymmärtäminen määrittelee ihmisarvolähtöisen päihdetyön ytimen.

Inhimillisen elämän peruselementtien, kuten ravinnon, suojan ja lämmön toteuttaminen mahdollistaa muiden elämän osa-alueiden kuntoon saattamisen. Tästä lähtökohdasta asunnottomille päihdeongelmallisille tarjotaan kotia ilman vaatimusta päihdeettömyydestä. Toiminnan kulmakivenä on jokaisen ihmisen ihmisarvo – myös hänen, joka on elämän vaikeuksien, heikkojen olosuhteiden, omien virheiden ja tämän kaiken myötä kehittyneen vaikean päihdeongelman vuoksi menettänyt kyvyn tunnistaa, osoittaa ja puolustaa omaa ihmisarvoaan.

Päihdeongelmasta vapautuminen on hyvää elämää. Toipumisen myötä ihmisen omanarvontunto voi uudelleen – tai ehkä ensi kertaa elämässä – vahvistua. Ihmisarvoisen päihdekuntoutuksen ja päihdeongelmasta toipumisen myötä ihminen voi tunnistaa oman arvonsa. On tärkeää tarjota päihdeongelmalliselle elämisen perusedellytyksiä ehdoitta, kannustaa häntä ottamaan vastuuta omasta elämästään ja vahvistaa kohti päihdeongelmasta toipumista.

Kun ihmisen elämä on haavoittunut ja omanarvontunto olematon, hänen on vaikea panostaa oman elämänsä kuntoon saattamiseen. Siinä vaiheessa palvelun tarjoajan tukeva, toivoa-antava ja kärsivällinen opastus ja apu ovat keskeisiä. Haastavaksi tilanteen

tekee se, että asiakkaan rinnalla kulkiessa on samanaikaisesti oltava riittävän valmis auttamaan häntä ottamaan vähitellen itse vastuuta omasta elämästään. Tämä edellyttää ymmärrystä sekä toisen ihmisen tarvitsemasta ehdottomasta huolenpidosta että ihmisarvon kunnioittamisesta. Täytenä ihmisenä elämiseen kuuluu olennaisesti omaa elämää koskevien päätösten ja valintojen tekeminen sekä vastuun kantaminen niistä.

Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien avunsaannin esteeksi muodostuu helposti sellainen yhteiskunnallinen palvelujen tarjoaminen, jossa asiakkaalta odotetaan heti ja jokaisessa elämäntilanteessa kykyä panostaa palvelutapahtumaan ja tehdä itseään koskevia päätöksiä. Elämässään vaikeaan tilanteeseen joutunut ja yhteiskunnassa syrjäytynyt ihminen tarvitsee konkreettista ja rinnalla kulkevaa palveluohjausta. Hän tarvitsee kokemuksia siitä, että hänet otetaan vastaan ystävällisesti ja arvostavasti. Usein kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ihmisille on kertynyt runsaasti kokemuksia ylenkatseesta, tönkeydestä ja väheksymisestä.

Kristillisen päihdetyön etiikka perustuu näkemykselle, että jokaiselle ihmiselle kuuluu uuden yrityksen mahdollisuus. Jokaisella tulee olla lupa ja tilaa kantaa vastuu omasta elämästään, katuja, muuttaa suuntaa ja yrittää uudestaan. Lupa uuteen yritykseen tulee olla ihmisellä koko elämän ajan yhä uudestaan ja uudestaan. Jokainen ihminen tarvitsee elämäänsä mahdollisuuden nähdä uutta toivoa, päästää irti vanhasta, saada anteeksi ja suunnistaa uudestaan. Tämä tarve ja mahdollisuus kuuluvat ihmiselle elämän loppuun asti.

ASIAKKAAN JA TYÖNTEKIJÄN YHTEINEN TAVOITE

Arvostava kohtaaminen rakentuu hyväksyvälle, ystävälliselle ja kauniille katseelle ja puheelle. Ihmisarvolähtöiseen päihdetyöhön kuuluu myös asiakkaan osallisuus ja tasavertaisuus sekä hänen kertomansa tuen tarpeen kuuleminen.

Mahdollisuus osallistua sen määrittelyyn, minkälaista apua itse tarvitsee, on ihmisarvon mukaista. Menemme minkä tahansa palvelun piiriin, toivomme ja oletamme, että saamme kertoa oman käsityksemme siitä, minkälaisia huolia meillä on ja mitä tarvitsemme. On selvää, että ammattilainen näkee asiat ammattitaidollaan laajalaisemmin kuin asiakas. Hyvän lopputuloksen saavuttamisen kannalta on kuitenkin merkityksellistä, että ammattilainen kuulee asiakkaan tarinan ja ottaa sen vakavasti. Monissa elämängelmissä on myös olennaista, että asiakas itsekin näkee asetetun tavoitteen merkityksellisenä ja mielekkäänä.

Tasavertaisuus merkitsee sitä, että vuoropuhelua käydään kuunnellen ja kertoen. Avoimuus on tärkeää. Kummankin osapuolen näkemykset ovat yhtä arvokkaita, vaikka ne olisivat keskenään hyvinkin erilaisia. Tasavertaisuuteen kuuluu myös molemminpuolinen vastuu. Ammatti-ihmisellä on vastuu kertoa omat tietonsa ja niihin perustuva näkemyksensä asiakkaalle. Näkemyksen perusteiden kertominen on olennaista, sillä silloin ammattilainen antaa tietoa, eikä mestaroi ylimielisesti. Asiakkaan vastuulla on puolestaan kertoa omat huolensa ja toiveensa sekä etsiä yhdessä ammatti-ihmisen kanssa polkua tulevaisuuteen.

Osallisuudesta kiinni pääseminen on asiakkaalle haaste eikä yleensä heti onnistu, jos hän on hyvin heikoilla ja yhteisöstään syrjäytynyt. Siksi työntekijältä tarvitaan kärsivällisyyttä. Tavoitteena on, että asiakas voi sitoutua tuen vastaanottamiseen. Ammattilaisen tulee kuitenkin ymmärtää, että riippuvuusongelma vaikeuttaa sitoutumista.

HUOLEHTIMISEN JA VAHVISTAMISEN NÄKÖKULMA

On merkityksellistä miettiä, kuinka paljon ihminen kulloinkin tarvitsee hoivaamista ja lähiopastamista ja kuinka paljon hän tarvitsee rohkaisua vastuun ottamiseen. On selvää, että näitä molempia tarvitaan. Elämässään vaikeaan tilanteeseen joutuneen ihmisen ihmisarvoisen elämän mahdollistaminen on kuin peili, josta ihminen saa katsoa oman ihmisarvonsa todeksi.

Ihmisarvoisen elämän mahdollistaminen lähtee elämän perusolosuhteiden – ravinnon, fyysisen ja psyykkisen suojan sekä riittävän lämmön – varmistamisesta. Lisäksi siihen kuuluu yhteyden mahdollistaminen toisten ihmisten kanssa. Näin peilistä, jonka kautta ihminen voi oppia näkemään oman ihmisarvonsa, heijastuu vähintään se, että ihmiset huolehtivat toinen toisistaan ja luovat toisilleen turvaa. Siitä näkyy, että ihminen saa kaikista erehdyksistään huolimatta olla olento, joka kantaa vastuuta ja käyttää järkeä.

Viime vuosina asumisyksikköpalveluissa vahvan jalansijan saanut ”asunto ensin” -malli on vähentänyt merkittävästi pitkäaikaisasunnottomuutta Suomessa. Ihmiselle tulee tarjota koti elämisen perustaksi riippumatta siitä, kykeneekö hän yhteiskunnallisesti arvioituna riittävän mallikelpoiseen elämään. Asunto ensin -toimintamalli tarjoaa ihmiselle suojaa ja lämpöä. Koska pyrkimyksenä on vahvistaa yksilön kokemusta omasta ihmisarvostaan, on tärkeää muistaa myös ettei ”asunto ensin” tarkoita ”asunto vain”. Tavoiteltaessa ihmisen kokonaisvaltaista vahvistumista asunto ensin -periaatteella toimivissa yksiköissä tarjotaan myös tukea ja valmennusta arjen elämiseen ja

arjen taitoihin, mahdollisuutta kuulua ihmisyhteisöön ja apua hyvän elämän rajojen hahmotteluun. Koska päihteistä vapautuminen parantaa elämänlaatua ja päihdeongelman tiedostaminen on osa vastuun kantamista omasta elämästä, on tärkeää, että asunto ensin -malliin liittyy myös mahdollisuus saada päihdekuntoutusta ja tukea raittiuden ylläpitämiseen.

IHMISARVO ON AINA SAMA

Emme saa olla yksisilmäisiä, kun puolustamme ihmisarvoa. Jokaisella ihmisellä on täysi ihmisarvo – myös molemmilla heistä, jotka katsovat maailmaa täysin vastakkaisista näkökulmista. Täysi ihmisarvo on sortajalla ja sorretulla – samoin kuin lempeällä ja kovasydämisellä. Täysi ihmisarvo on hänellä, jota pelätään, ja hänellä, joka pelkää. Täysi ihmisarvo on hänellä, jota vihataan, ja hänellä, joka vihaa. Ihmisarvo ei ole riippuvaista ihmisen luonteesta eikä huonosta tai hyvästä käytöksestä. Tämä ei tietenkään tarkoita, että ihmisellä olisi lupa toimia toista ihmistä kohtaan pahoin tai piittaamattomasti. Tällainen toiminta on aina väärin eikä ole oikeutettua. Se ei kuitenkaan vaikuta ihmisarvoon.

Kristillisessä päihdetyössä haluamme puolustaa vaikeasti päihdeongelmaisen ja elämässään moniin vaikeuksiin joutuneen ihmisen ihmisarvoa. Haluamme pyrkiä tekemään tekoja, jotka vahvistavat hänen kokemustaan omasta ihmisarvostaan. Samaan aikaan on kuitenkin tärkeää, että puolustamme ja vahvistamme myös niiden ihmisten ihmisarvoa, jotka ovat vahingoittuneet tai tulleet heikoiksi, koska ovat eläneet päihdeongelmaisen ihmisen lähellä.

Tämä merkitsee päihdeongelmaisten vanhempien vaikutuspiirissä eläneiden tai elävien lasten auttamista ja tukemista. Myös he tarvitsevat vahvistusta ymmärtääkseen oman ihmisarvonsa, voidakseen kiinnittyä hyvään elämään ja kyetäkseen katkaisemaan haavoittuneiden sukupolvien ketjun. Ihmisarvon puolustaminen koskee myös monia muita päihdeongelmaisen läheisiä ihmisiä, kuten puolisoa, sisaruksia ja vanhempia.

Ihmisten oikeudet voivat ajautua ristiriitaan. Oikeuksien ristiriidan tarkastelu on haastavaa, koska olemme taipuvaisia tarkastelemaan asioita aina omia oikeuksiamme korostaen. Päihdeongelmaisen läheissuhteissa monet ihmisten oikeudet ajautuvat ristiriitaan. Joissakin tilanteissa toisen ihmisen oikeus nousee etusijalle suhteessa päihdeongelmaisen ihmisen oikeuteen käyttää päihteitä. Esimerkiksi lapsen oikeus

turvalliseen ja hyvään kasvuun peittoaa aikuisen oikeuden käyttää päihteitä. Tässä ristiriitatilanteessa yhteiskunnan apua antavien tahojen tärkein tehtävä on suojella lapsen oikeuksia ja tukea hänen kasvuun. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että päihdeiden käyttäjän ihmisarvo olisi vähäisempi kuin lapsen ihmisarvo. Ihmisarvoa ei voi koskaan mitata toisen ihmisen ihmisarvon ylä- tai alapuolelle. Se on aina ja kaikilla samanlainen.

Perheyhteisön lisäksi päihdeongelmainen elää myös asuinyhteisössä. Myös tässä ympäristössä on tärkeää muistaa jokaisen ihmisarvo. Vaikeasti päihdeongelmainen ihminen herättää monesti pelkoa muissa. Kun pelkää, on vaikea ajatella, että myös pelottavalla ihmisellä on ihmisarvo. Pelko tuottaa kovuutta ja johtaa helposti siihen, että päihdeongelmainen työnnetään syrjään. Hyljeksityn ihmisen on puolestaan vaikea muistaa syrjään työntävän ihmisarvoa.

Ristiriita asuinympäristössä voi ratketa tai ainakin lievitä vuoropuhelun kautta muun muassa ympäristötyön välityksellä. Jokaisen ihmisen ihmisarvon näkeminen molemmin puolin on kaiken perusta. Sen lisäksi tarvitaan tahtoa, keskustelua ja työtä, jotta osapuolet oppivat näkyvästi kunnioittamaan toinen toistaan. Jokaiselle ihmiselle kuuluu fyysisesti ja psyykkisesti koskematon elintila, jota kenelläkään ei ole oikeutta loukata.

Oikeudet ja niiden ristiriita ovat eri asia kuin ihmisarvo. Yksilöiden ihmisarvot eivät voi koskaan ajautua ristiriitaan, koska ihmisarvo on jokaisella ihmisellä sama. Unohduksiin jätetyn ihmisen ihmisarvon puolustaminen ei myöskään tarkoita hänen ihmisarvonsa tai oikeuksiansa korottamista toisten ihmisten ihmisarvon tai oikeuksien ylitse.

HYVÄÄN KOHTAAMISEEN KANTAVA ASENNE

Elämässään vaikeaan tilanteeseen joutuneen ihmisen auttaminen ei onnistu pelkällä hyvällä tahdolla. Hyvä tahto on kaunis, mutta jos se ei kasva teoksi, se jää vain helliämään omahyväisyyttämme eikä koidu lähimmäisen parhaaksi. Hyvä tahto on merkityksellistä silloin, kun se rakentaa ja vahvistaa meissä ymmärrystä yhteisestä ihmisyydestä ja siitä, että loppujen lopuksi jokaisen ihmisen kohtalo koskettaa meitä kaikkia ja että erilaiset elämäntarinamme ovat kukin osa yhteistä ihmisyyttä.

Hyvä tahto ei itsessään tarkoita sitä, että meissä kasvaisi oikea asenne, joka on auttamistyössä tärkeä. Hyvä tahto pohjustaa oikeaa asennetta, mutta sen lisäksi tarvitaan rohkeutta, totuudellisuutta ja itsekkyydestä luopumista. Meidän tulee kasvaa kohti toiselle ihmiselle arvon antamisen asennetta.

Arvon antamisen asenne johtaa paitsi ihmisyyden arvostamiseen myös jokaisen persoonan arvostamiseen ja arvostavaan kohtaamiseen. Persoonan arvostaminen merkitsee sitä, että näemme ihmisarvon lisäksi toisen ihmisen elämän persoonallisen arvon. Ymmärrämme – vaikka emme tunne – toisen ihmisen elämän tarinan kokonaisuuden, olemassaolon oikeuden ja elämän persoonallisen ainutlaatuisuuden.

Lopulta kaikki viisaat ajatuksemme, hyvät suunnitelmamme ja korkeat saivat tarkoitusperämme tulevat – tai jäävät tulematta – todeksi kohtaamisissa toistemme kanssa. On hyödyllistä pohtia ihmisarvoa, ihmisen elämää, päihdeongelman luonnetta, päihdeongelmasta toipumista ja päihdekuntoutuksen vaikuttavuutta. Tieto on tärkeää, mutta se on vain ensimmäinen askel. Oma asenteemme riippuu vain meistä itsestämme. Arvostava asenne tekee vajavaisestakin ymmärryksestä ja keskeneräisestä osaamisesta hyvää ihmisarvotyötä. Epäarvostava, ylimielinen ja piittaamaton asenne puolestaan vesittää inhimillisen järjen tuottamat oivallukset.

Jokainen meistä epäonnistuu joskus ja epäonnistuminen on sallittua. Meidän ei kuitenkaan pidä etsiä verukkeita epäonnistumisellemme toisesta ihmisestä. Kun rohkenemme tarkastella omaa asennettamme, voimme vaikuttaa siihen, mihin suuntaan se kehittyy.

IHMISARVOTEOT, OSALLISUUS JA LUOTTAMUS

PÄIVI KIVELÄ

Tässä artikkelissa tarkastelen Suomessa toimivien kristillisten päihdejärjestöjen työtä erityisen tuen tarpeessa olevien päihde- ja mielenterveysongelmaisten ihmisarvoisen elämän ja yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollistamiseksi. Kuvaan kristillisten päihdejärjestöjen työn sisältöjä ja taustaa empiiristen aineistojen sekä sosiologisten käsitteiden avulla.

Kristillisten päihdejärjestöjen kokonaisvaltaisen työtteen avaamiseksi artikkelissa esitellään käsitteet ihmisarvoteko ja identiteettityö, jotka ammatillisina käytäntöinä perustuvat kristillisen arvopohjaan ja ihmiskäsitykseen. Ihmisarvotekot ovat välttämättömyyttä hoiva- ja huolenpityönä, jota vaaditaan kaikkein vaikeimmissa tilanteissa olevien ihmisten heitteille jäämisen ja hyväksikäytön estämiseksi. Niiden avulla auttajan ja autettavan välille voi muodostua luottamussuhde, joka on välttämätön ensiaskel kuntoutumisen, toimijuuden vahvistamisen ja osallisuuden edistämisen polulla. Ihmisarvotekot edellyttävät arvostavan kohtaamisen eetosta, eli ihmisen varauksettomasti ja ehdoitta hyväksyvää työtettä. Ihmisarvotekojen eettinen lähtökohta on, että jokainen ihminen ansaitsee tukea tai huolenpitoa käytöksestään huolimatta.¹

Identiteettityö kuvaa pitkäjänteistä kuntouttavaa työtä, valmentamista ja tukemista kohti yhteiskunnallista osallisuutta ja täysivaltaista kansalaisuutta. Kun arvostavat kohtaamiset auttavat itsetuhoista tai muita vahingoittavaa ihmistä muuttamaan käyttäytymistään elämän ainutlaatuisuutta kunnioittavaksi, voidaan puhua myös ennalta ehkäisevästä ihmisarvotyöstä.

KUKA NÄITÄ IHMISIÄ AUTTAA, JOLLEN MINÄ SITÄ TEE? ²

Tulemme aluejärjestön toiminnanjohtajan kanssa vuokratilakompleksin pihaan. Näihin rivitaloihin, muutaman kymmenen asunnon yhtiöön, on keskitetty ne kuntalaiset, joita ei häiriötä aiheuttavan elämäntapansa vuoksi ole katsottu mahdolliseksi asuttaa muualle. Tällaisia ”märkäpäitä”, ”intiaanikyliä” tai ”loppusijoituspaikkoja” on lukuisissa kunnissa eri puolilla Suomea. Lukemattomia erityisen tuen tarpeessa olevia henkilöitä elää myös hajautetusti ja harvaan asutulla maaseudulla – poissa silmistä, poissa mielistä.³

Pihalla ohitamme roskakatoksen. Toiminnanjohtaja nyökkää merkitsevästi virtsan ja ulosteen tahraamiin patjoihin, jotka ovat menossa kaatopaikalle. Hän kertoo lakonisesti, samalla tutkijan reaktiota tarkkaillen:

Paikallinen huonekalufirma lahjoittaa meille huonekaluja, sänkyjä, patjoja ja sellaista, joita he saavat vaihdossa asiakkaiden ostaessa uusia. Ne ovat heille ongelmajätettä, mutta täällä niiden menekki on kova. Ja ihan yksityiset ihmiset lahjoittavat meille peittoja, tynyjä ja liinavaatteita. Joskus he valittelivat, että ”ei nämä nyt mitään marimekkoa ole”. No, nämä ihmiset täällä eivät ole erityisen merkkittietoisia.

Lounastamme yhteen rivitaloon perustetussa, järjestön ylläpitämässä päiväkeskuksessa. Viimeinen lounaalle pistäytynyt taloyhtiön asukas ottaa rollaattorinsa ja vetäytyy kotiinsa. Pari juopunutta asukasta soittaa vielä ovikelloa, pyytää päästä sisään. Ovi ei kaveruksille tällä erää aukene, sillä päiväkeskus on päihteen: ”Maanantaina sitten uudestaan, Rami ja Upi, tullette selvin päin syömään.”

Päiväkeskuksen ohjaaja kertoo työstään ja alueen asukkaiden arjesta. Iso osa asukkaista on jo iäkkäitä ja huonokuntoisia. Dementiaa ja muita vakavia toimintakykyrajoitteita on, joten moni tarvitsisi kotihoitoa ja kotipalvelua. Kuulen taas tavallisen

tarinan, joka on tuttu monelta tutkimuspaikkakunnalta: kunnallisen kotihoidon työntekijöitä pelottaa ja inhottaa mennä päihteitä käyttävien ihmisten likaisiin asuntoihin.

Nämä asukkaat ovat väliinputoajia, jotka eivät elämäntapansa vuoksi vakavista toimintakyvyn rajoitteistaan huolimatta sovellu kenenkään asiakkaksi. Julkiseen palvelujärjestelmään vaikuttaa pesiytyneen kollektiivinen asenneongelma, jolle otollista maaperää lannoittavat kuntien tiukka talouskuri, jatkuva resurssipulapuhe ja muiden kuntalaisryhmien tarpeiden priorisointi. Käytännössä kunnissa karsitaan autettavien joukosta resurssipulaan vedoten ihmisiä, joilla on päihdeongelma. Yhtäältä tilannetta vaikeuttavat hoitajien arkiset kokemukset ja tunteet, joita herää, kun päihdeasiakkaiden käytös on arvaamatonta ja pelottavaa. Päihtyneenä ihminen ei useinkaan käytädy rationaalisesti, vastuullisesti tai toimintansa seuraukset tiedostaen. Muutoinkin päihdeongelmaisen on vaikea luottaa ja päästää kotiinsa aina uusi, vieras ihminen.

Tässäkin päihdekuntoutuksen määrärahoista ja ennaltaehkäisevään työhön satsaamisesta jo vuosikymmenet tinkineessä kunnasta vedotaan päihdejärjestöön ja päiväkeskuksen työntekijöihin: ”Ettekö te vois huolehtia niistä, kun olette siinä lähellä?” Ohjaaja toteaa, että hän ja työllistettävät päiväkeskuksella tekevät sen, minkä ehtivät. Yritetään välttää tilanteita, joissa joku kuolee käsiin, soitetaan vuoroin poliisia, palokuntaa ja ambulanssia. Autetaan asukkaita sotkujen siivoamisessa, karrätään patjoja ja petivaatteita roskiin, viedään ihminen suihkuun. Tarjotaan lämmin ateria. Työstä ei makseta järjestölle likaisen työn lisää. Siitä ei ylipäätään makseta. Kohtaamiseen,

1) Arvostavan kohtaamisen eetosn käsitteestä ks. Lund 2015 sekä Mattila tässä teoksessa. Pekka Lund on tutkinut kristillisten päihdejärjestöjen eetosta ja kuntouttavaa otetta Sininauhaliiton jäsenjärjestöille suunnatun kyselytutkimuksen valossa. Tutkimuksen johtopäätöksenä Lund toteaa, että kristillisen päihdetyön yhteinen eetos ei löydy perinteisten hengellisten näkökulmien (Raamatun korostaminen, uskon tunnustaminen) tai työmuotojen (esim. raamattupiirit) korostamisesta, vaan välittämisestä ja hyväksymisestä. Jäsenjärjestöjen edustajien vastauksissa kristillisen päihdetyön toimintamuotoja yhdistävä eetos kiteytyy väitteeseen ”tavoittelemme sitä, että asiakkaat tietävät olevansa hyväksytyjä”. Kaikki kyselyyn vastanneet korostivat myös itsensä hyväksymiseen ja arvostamiseen sekä varauksettoman hyväksymisen välittämistä kaikille asiakkailleen toimintansa tavoitteita kuvaavina tekijöinä. (Emt. 103–104.)

2) Tämä luku, kuten koko artikkeli, pohjautuu kokemuksiini Sininauhaliiton tutkijana vuoden 2012 lopusta alkaen sekä kenttähavaintoihini, muistiinpanoihini, työntekijöiden ja asiakkaiden haastatteluihin erityisesti vuosien 2014–2015 aikana. Kaikkien artikkelissa esiteltujen aineistosaattien ja tarinoiden taustatietoja on häviytetty ja henkilöiden nimet muutettu tutkimukseen osallistuneiden tunnistettavuuden vähentämiseksi.

3) Erityisen tuen tarpeessa olevan henkilön määritelmä on vuonna 2015 voimaan tullessa sosiaalihuoltolaissa, ks. tarkemmin myöhemmin tässä artikkelissa.

todellisen kuulluksi ja nähdäksi tulemisen mahdollistamiseen ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi aikaa. Turhan moni päätyy ”toivottomaksi tapaukseksi” vain, koska avun tarvitsijoita on paljon, mutta auttajia vähän.

Silti joskus joku asukkaista pystyy repäisemään itsensä irti päihteistä tai lähtemään pois tältä asuinalueelta muuten kuin ”jalat edellä”. Siihen ei pysty yksin, ilman mittavaa muiden ihmisten ja toimijoiden tukea.

Kun lähemme toiminnanjohtajan kanssa päiväkeskukselta jatkamaan matkaa, näen rivitalon päädyssä tupakkatauolla päiväkeskuksessa työskentelevän Rikun. Moikataan ja toivotellaan hyvät jatkot. Olen jo aiemmin haastatellut Rikua hänen elämästään, tulevaisuuden näkymistään ja kokemuksistaan päihdejärjestön toiminnassa. Riku on sekä järjestön ylläpitämän päihteettömän tuetun asumisen asukas että palkkatukityöllistetty. Hän on myös tämän alueen entinen asukas.

Lyhyet kohtaamiset Rikun kanssa jäävät pitkäksi aikaa mieleen pyörimään. Se, miten hänen oma elämäkokemuksensa on kypsyttännyt päätöksen lähihoitajaopintojen aloittamisesta. Miehen epäröinnit siitä, valitseeko hän ammattinsa ja tulevaisuutensa, koska todella kokee ne omakseen. Vai kokeeko hän, että se on hänen velvollisuutensa ja että hän sillä tavoin voi lunastaa takaisin oman arvonsa muiden ihmisten silmissä? Voisiko hän vain yrittää karistaa tämän paikan mielestään? Ja tehdä jotain ihan muuta. Entä jos vain koittaisi pysytellä lapsenlapsen kintereillä, vaalisi hänen kasvuun. Kun ei omalle työlle tullut oltua mikään mallikelpoisin isä.

Rikulla on kokemustietoa siitä, että pohjalta on hyvin vaikeaa, muttei mahdotonta nousta. Kokemustietoa hänellä on myös siitä, että on liian vähän niitä, jotka tekevät sitä työtä, jonka avulla nouseminen on mahdollista. Jos Riku ei halua enää jatkaa työtä auttaakseen entisiä naapureitaan, kuka heitä auttaa?

LUOTTAMUSTA RAKENNETAAN SOSIAALITYÖN KOHTAAMISISSA

Luottamuksen teoriassa on pohdittu instituutioihin (*trust*) ja ihmisiin luottamisen (*confidence*) välistä erottelua.⁴ Luottavaisuus voidaan puolestaan määrittää yksilölliseksi ominaisuudeksi. Jotkut ihmiset ovat myös luottavaisempia muita ihmisiä ja instituutioita kohtaan kuin toiset. Yksilön luottavaisuuden perustan voi olettaa liittyvän lapsuuteen, mutta empiiriset tutkimukset ankkuroivat sen myös aikuisiän kokemuksiin. Mitä vähemmän luottaa muihin ihmisiin, sitä todennäköisemmin sairastuu ja joutuu syrjään.⁵ Huono-osaisuuden, heikon sosiaaliseen asemaan ja kumuloituvien kovien elämäkokemusten ympärille voi kietoutua ymmärrys koko maailmasta kovana paikkana.

Tavallisimmin hyvinvointipalvelujen asiakassuhteen keskiössä on kahden ihmisen välinen kohtaaminen: avun tai tuen tarpeessa oleva ihminen kohtaa ammattiauttajan. Tässä artikkelissa lähden oletuksesta, että vaikuttavien sosiaalipalvelujen ja auttamistyön edellytyksenä on asiakkaalle kohtaamistilanteissa rakentuva luottamus.

Raija Julkusen ja Riikka Niemen (2002, 174–176) suomalaista hyvinvointivaltiota ja luottamusta koskevien pohdintojen virittämänä väitän, että ihmisten luottamuksessa hyvinvointipalveluihin on pitkälti kyse luottamuksesta hyvinvointityön ammattilaisiin sekä heidän ammattitaitoonsa ja työmoraaliinsa. Kyse on siitä, voivatko asiakkaat luottaa, että nämä ammattilaiset *välittävät* avun tarpeessa olevista ihmisistä, joita *kohtaavat* työssään. Näin ollen luottamus hyvinvointivaltioon on pikemminkin luottamusta niihin toimijoihin ja ihmisiin, jotka toteuttavat hyvinvointipalveluja paikallisesti. Luottamukseen vaikuttaa se, miten arvostavasti ja hyväksyvästi asiakas kohdataan.

Kristillisissä päihdejärjestöissä työskentelevät usein rinta rinnan palkatut ammattilaiset, palkkatuetut työllistetyt, kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat ja vapaaehtoiset. Tämä tekee niistä omaleimaisia toimijoita verrattuna julkiseen palvelujärjestelmään. Kristillisten päihdejärjestöjen ammattilaiset ja vapaaehtoiset kohtaavat työssään ihmisiä, joiden edellytykset ihmisarvoiseen elämään ovat jatkuvasti uhattuna päihderiippuvuuk-sien ja mielenterveysongelmien vuoksi. Elämänhistoriansa ja aiempien vahingoittavien kokemustensa myötä nämä ihmiset *eivät luota* kehenkään tai mihinkään. Heidän on myös vaikea saada ja ottaa vastaan apua keneltäkään. Kenties vähiten he luottavat itseensä ja omiin edellytyksiinsä muuttaa elämänsä paremmaksi.

Kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevat ihmiset *eivät kykene antamaan tietoa* siitä, miten heitä tulisi auttaa – he eivät nimittäin itsekään tiedä mikä heitä auttaisi. He ovat hukanneet toivon toisenlaisesta elämästä. Sen myötä he ovat kykenemättömiä havaitsemaan vaihtoehtoja, joita yhteiskunta tukiverkkoineen tarjoaa. Pitkälle erikoistunut julkinen palvelujärjestelmä ei pysty kohtaamaan heidän arkeaan ja elämäntapaansa.⁶ Tämän tiedon – tai ymmärryksen – esille kaivaminen vaatii aikaa, ihmisen kokonaisvaltaista, arvostavaa ja hyväksyvää kohtaamista, usein hyvinkin pitkäkestoista rinnalla elämistä. Koko tämän julkaisun lähtökohtana on ajatus, että kristilliset päihdejärjestöt ovat tällaisen ”kohtaamisen taidon” erityisasiantuntijoita.

4) Ilmonen 2000.

5) Esim. Kortteinen & Tuomikoski 1998.

6) Ks. esim. Kivelä 2015.

Yksilön oman paikan taju on suurelta osin tiedostamaton, sosiaalisen taustan ja elämäkokemusten myötä sisäistetty tulkintakehys, joka ohjaa hänen ajatteluaan ja toimintaansa eri elämäalueilla. Se suuntaa valintojen tekemistä ja erilaisten toimintavaihtoehtojen havaitsemista. Oman paikan tajunsa avulla ihminen arvioi esimerkiksi sitä, riittävätkö hänen valmiutensa jonkin vaihtoehdon edellyttämään toimintaan vai eivät.⁷

Elettyihin sosiaalisiin suhteisiin ja aiempiin elämäkokemuksiin perustuvan, syvälle kehon muistiin iskostuneen oman paikan tajun muuttaminen on hidasta, vaivalloista ja kivuliastakin, mutta kuten tässä artikkelissa esiteltävät esimerkit ilmentävät, se on mahdollista. Erityislaatuinen arvostavan kohtaamisen eetos, joka toteutuu asiakkaiden elämäntavan ja kulttuurin ymmärtämiseen ja rinnalla kulkemiseen perustuvissa arjen käytännöissä, tekevät kristillisten päihdejärjestöjen harjoittamasta sosiaalityöstä vaikuttavaa (vrt. Ruotsila tässä julkaisussa).

Merkittävä osa niissä tehtävästä työstä on kokonaisvaltaista rinnalla elämistä sekä ruumiillista ja emotionaalista hoiva- ja huolenpityötä. Tullessaan nähdyksi ja kuulluksi kokonaisvaltaisesti ihminen alkaa ensin luottaa rinnallansa elävään toiseen ihmiseen, mutta vähitellen hänen on mahdollista nähdä laajempikin sosiaalinen todellisuus uusin silmin. Luottamuksen on edelleen mahdollista laajeta erilaisiin sosiaalisiin piireihin ja yhteisöihin kiinnittymisen myötä yleistyneeksi luottamukseksi yhteiskunnallisiin instituutioihin.

Yksilön edellytykset täysivaltaiseen kansalaisuuteen ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen paranevat pienin askelin. Takapakit ja pettymykset kuuluvat identiteettityön ja kuntouttavan työotteen luonteeseen. Kun kuva itsestä ja ympäröivästä maailmasta muuttuu luottavemmaksi ja myönteisemmäksi, myös yksilön käsitys omista edellytyksistään vaikuttaa omaan elämäänsä voi vahvistua. Tällainen ”voimaantumisen” ja minäkuvan muutos on edellytys pysyvämälle elämäntapamuutokselle.

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT HENKILÖT, IHMISARVOTEOT JA KOKEMUSTIETO

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että kunta- ja palvelurakennemuutokset, palveluiden keskittäminen ja digitalisointi merkitsevät erityisesti yksinasuville vanhuksille sekä päihde- ja mielenterveysongelmallisille suuria vaikeuksia suunnistaa uudessa järjestelmässä ja saavuttaa tarvitsemiaan julkisia palveluja.⁸ Miten turvataan, että tulevaisuuden palvelujärjestelmä kohtaa myös kaikkein vaikeimmin autettavat?

Kristillisissä päihdejärjestöissä työtä tehdään usein sellaisten ihmisten kanssa, joille ei tunnu löytyvän muuta paikkaa tai palvelua yhteiskunnassa. Monella ei ole mitään muuta elämänlaatua parantavaa – tai edes ihmisarvoa kannattelevaa – sosiaalista suhdetta tai lähiyhteisöä. Monet eivät myöskään tiedosta omaa avun tarvettaan. Jotkut puolestaan mieltävät, ettei heidän auttamisekseen ja hyvän elämän edistämisekseen ole enää tehtävissä mitään, tai he eivät pohjimmiltaan pidä itseään avun arvoisina.

Sosiaalipalveluilla halutaan edistää kansalaisten sosiaalista hyvinvointia, toimintakykyä, turvallisuutta ja osallisuutta. Asteittain vuosina 2015–2016 voimaan tullut uusi sosiaalihuoltolaki määrittelee niin sanotuksi *erityistä tukea tarvitseväksi henkilöksi* ihmisen, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea tai saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, pähteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun syyn vuoksi (sosiaalihuoltolaki 3 §). Määritelmän ulkopuolelle on rajattu henkilöt, joiden tuen tarve liittyy korkeaan ikään (vanhuspalvelulaki 3 §).

Säännöksillä, jotka koskevat erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä on tarkoitus turvata se, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat henkilöt saavat tarvitsemansa avun ja tuen. Säännökset on tarkoitettu sovellettaviksi tilanteissa, joissa henkilö ei itse kykene hakemaan tarvitsemaansa apua tai henkilön avun saaminen on vaarassa estyä sen vuoksi, **ettei hän kykene riittävässä määrin vastaanottamaan tai antamaan avun saamiseksi tarvittavaa tietoa.** (...) Eriytyisen tuen tarvitseminen ei ole sidottu tiettyyn diagnoosiin tai vammaan vaan määrittelyn piiriin kuuluvat myös ne henkilöt, joiden erityisen tuen tarve perustuu esimerkiksi useampaan sairauteen tai vammaan tai vielä diagnosoimattomaan oireyhtymään, joka vakavasti vaikeuttaa henkilön kykyä toimia. Määrittelyn piiriin kuuluvat myös henkilöt, joiden keskeinen ongelma on useasta erisyystä johtuva tuen tarve tai ylipäättään tilanne, jossa suuri avun tarve aiheuttaa uupumusta ja vaikeutta päästä tarvittavien palvelujen piiriin.⁹

7) Bourdieu 2005; Kivelä 2012.

8) Ks. esim. Juntunen 2012; Kivelä 2014; Kivelä 2015.

9) STM: Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 18.6.2015, s. 9–10, lihavointi PK.

Tulkitsen, että uuden sosiaalihuoltolain soveltamisen vilpittömänä tavoitteena on ottaa nämä erityisen tuen tarpeessa olevat henkilöt erityisen huomion kohteeksi, jopa sosiaalityön ensisijaiseksi ja kiireellisimmäksi prioriteetiksi. Tällä tavoitellaan todellisuutta, jossa julkinen sosiaalityö ja palvelujärjestelmä kohtaisivat entistä paremmin myös kaikkein vaikeimmissa elämäntilanteissa kamppailevat ja vaikeimmin autettavat asiakkaat. Aivan erityisesti näiden henkilöiden palvelutarpeen arvioimista ja kohtaamisesta varten koetaan tarpeelliseksi varmistaa pätevien sosiaalityöntekijöiden saatavuus.

Erityisen tuen tarpeessa olevan henkilön tai asiakkaan taikka lapsen palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla henkilöllä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Myös ko. henkilöiden omatyöntekijällä tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevällä työntekijällä on oltava samainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus. (Emt.)

Huomio kiinnittyy erityisesti yllämainittuun lain soveltamisoppaan kohtaan, jossa todetaan, ettei erityisen tuen tarpeessa oleva henkilö kykene ”riittävässä määrin vastaanottamaan tai antamaan avun saamiseksi tarvittavaa tietoa”. Miten tällaista tietoa ylipäätään on mahdollista antaa? ”Kyky antaa tietoa” voidaan ymmärtää myös asiakkaan kyvykkyydeksi määrittää oma *palvelutarpeensa*. Siis: jotta asiakas voisi tulla julkisen palvelujärjestelmän puitteissa autetuksi, on hänen ensin kyettävä määrittelemään mahdollisimman tarkasti jokin ongelma tai palvelutarve. Vasta sitten hänelle voidaan vastavuoroisesti tarjota apua – toisin sanoen palvelua.

Erityisten ihmisarvotekojen tarve aktualisoituu esimerkiksi tilanteissa, joissa ihminen käyttää runsaasti päihteitä. Hän ei kykene rationaaliin, omaa hyvinvointiaan edistäviin tai elämänlaatuun parantaviin valintoihin, vaan pyrkii tyydyttämään välitöntä tarvettaan käyttää lisää päihteitä. Päihteiden käytön seurauksena hän ei aina kykene huolehtimaan edes fysiologisista perustarpeistaan itsenäisesti. Hän voi altistua muiden hyväksikäytölle tai käyttäytyä itsetuhoisesti. Hän ei aina pääse omin avuin ylös sängystä tai lattialta. Hän ei muista syödä. Hän ei pysty peseytymään, saatikka siivoamaan asuntoaan. Hän ei pysty korjaamaan elämänhallintaansa ja elinolosuhteitaan ilman luotettujen toisten ihmisten pitkäjänteistä hoivaa, huolenpitoa, välittämistä ja kannustusta. Hän ei yksinkertaisesti pysty saavuttamaan ihmisarvoista elämää yksin.

Vaikeimmassa tilanteessa olevat ihmiset eivät itsekään tiedä, että ovat avun tarpeessa. Jos tietävät, he eivät luota siihen, että joku voisi tai haluaisi todella auttaa heitä. Välitön tahdonilmaisu voi tällaisessa tilanteessa olla ”jättäkää minut rauhaan”. Monet näistä ihmisistä ovat jo menettäneet paitsi luottamuksensa, myös toivonsa paremmasta elämästä, tai yksinkertaisesti menettäneet kosketuksensa toisenlaiseen todellisuuteen. Aiemmat elämäkokemukset, pettymykset, väärinymmärrykset ja hylätyksi tulemisen kokemukset ovat voineet johtaa omanarvontunnon murenemiseen. Jos ihminen ei luota siihen, että hänellä voisi vielä olla arvoa jonkun toisen silmissä, hän voi alkaa kokea, ettei elämällä enää ole mitään väliä.¹⁰

MISTÄ ROHKEUS IHMISARVOTEKIOIHIN RAKENTUU?

Uuden kolmannen sektorin organisaatiot tuottavat Suomessa merkittävän osan sosiaalipalveluista. Julkisen sektorin ostajatahot odottavat niiltä taloudellista rationaalisuutta, tehokkuutta, koulutuksen tuomaa asiantuntemusta, ammattimaisuutta ja kykyä verkostoitua.¹¹

Järjestöjen tuottamien palvelujen vaikuttavuuden tekijänä tulee kuitenkin korostaa myös niiden ideologiaan ja ihmiskäsitykseen pohjaavan työn eetoksen ja *kokemustiedon* merkitystä. Väitän, että ne saavat tarttumaan toimeen nopeaa päätöksentekoa vaativissa tilanteissa silloinkin, kun tekojen kohteena oleva ihminen ei pysty itse antamaan sanallista suostumusta tai ”tietoa” siitä, miten haluaa tulla autetuksi.

Ihmisarvotekot vaativat rohkeutta: uskallusta *tietää, päättää ja tehdä* toisen puolesta jotain, joka voi merkitä myös toimimista henkilön omaa välitöntä tahdonilmaisuun vastaan. Rohkeus kumpuaa järjestöissä tehtävään sosiaalityöhön liittyvästä kokemustiedosta – vertaiskokemuksesta ja kokemusasiantuntijuudesta. Siitä, että monet aktiivisesti järjestöissä toimivat vapaaehtoiset ja ammattilaiset ovat joko itse kokeneet tai eläneet läheistensä rinnalla samankaltaisia tilanteita. Usein myös sellaisia tilanteita, jotka ovat merkinneet käännekohtaa parempaan.

10) Ks. Kanerva 2011.

11) Esim. Huotari, Pyykkönen & Pättiniemi 2008.

Kuvio 1. Kokemustieto osana kristillisten päihdejärjestöjen asiantuntemusta.

Vailla kannattelevaa lähiyhteisöä elävillä, erityisen tuen tarpeessa olevilla ihmisillä on paljon sellaisia rakkauden, omanarvontunnon ja elämän tarkoituksellisuuden tiedostamattomiakin tarpeita, joihin julkisen palvelujärjestelmän on hyvin vaikea vastata. Kristillisten päihdejärjestöjen kokonaisvaltainen ihmiskäsitys ja arvostavan kohtaamisen eetos voivat mahdollistaa vastaamisen myös muihin kuin selkeästi muotoiltaviin ”palvelutarpeisiin”. Oletettavasti auttamistyötä tekevien omaksumalla arvopohjalla, ihmiskäsityksellä ja työn eetoksella on suuri merkitys sille, että ihmisarvot eivät jää vain mekaanisiksi suorituksiksi, vaille syvällisempää vaikuttavuutta ihmisen minäkuvaan. Jotta toivonsa ja luottamuksensa menettänyt voisi kokea olevansa ”oikeasti olemassa” ja kyetä näkemään itsensä arvokkaana, on jonkun toisen ensin osoitettava hänelle hyväksyntää, välittämistä ja rakkaudellisuutta paitsi sanoilla, erityisesti teoilla, katseella ja kosketuksella.¹²

Ihmisarvot merkitsevät siis myös sitä, että jonkun muun on pidettävä yllä toivoa paremmasta elämästä joskus tulevaisuudessa silloin, kun ihminen ei siihen itse kykene. Apu täytyy viedä ihmisen kotiin asti, ja sen täytyy kulkea rinnalla elämän ar-

Kuvio 2. Ihmisarvot sekä osallisuuden ja identiteettityön tukeminen ovat kristillisissä päihdejärjestöissä tehtävän työn keskeisimmät ulottuvuudet.

jessa niin pitkään, kunnes oma toimintakyky ja valmius vastuullisiin valintoihin alkaa vahvistua. Vasta tässä vaiheessa kohtaamisissa alkavat korostua osallisuuden tukeminen ja elämänmuutokseen tähtäävän identiteettityön piirteet (ks. kuvio 2).

Kuvio 3 (s. 40) kokoaa yhteen tässä luvussa esitellyt näkökulmat. Parhaimmillaan kristillisten päihdejärjestöjen työotteessa realisoituu erityislaatuinen kohtaamisen eetos ja ammatilliseen osaamiseen yhdistyvä kokemustieto. Kokemustieto edistää ihmisarvotekojen vaatimaa rohkeaa päätöksentekoa ja välitöntä toimintaa, ja ammatillisuus auttaa tukijaa ottamaan etäisyyttä omaan kokemukseensa. Hyväksyntää ja välittämisen kokemusta tuottavat ihmisarvot lisäävät luottamusta muita ihmisiä kohtaan ja edistävät ihmisen mahdollisuutta rakentaa entistä myönteisempää kuvaa itsestään. Erityisen tuen tarpeessa olevien ihmisten hyvinvoinnin, luottavaisuuden ja osallisuuden lisääntyminen laajentavat tulevaisuuteen suuntautuvaa odotushorisonttia ja parantavat heidän toimintavalmiuksiaan myös kansalaisina.

12) Tedre & Pulkkinen 2010; Savolainen 2006.

Tilaaajapäällikön kanssa pohdittiin niitä [ostopalvelusopimuksia] niin he toteivat, että tällainen [palvelu] tässä muodossa on ainoastaan mahdollista järjestöpohjalta – ja toimijapohjalta, jolla on joku ideologia, oli se sitten mikä tahansa. Mutta jossa on tällaiseen ihmisen, yksilön arvoon ja ihmisen arvoon perustuvaa toimintaa, on kunnioitusta sitä ihmisen arvoa kohtaan. (...)

Me uskotaan, että ihminen on ihmiseksi luotu ja siitä se perimmäinen arvo nousee. Siitä voidaan johtaa sitten ammatillisuus ja luottamuksellisuus ja yhteisöllisyys ja näitä perusarvoja, mitkä meidän toimintaa sitten hallitsee. Kaikki pohjautuu siihen pohja-arvoon, siihen tapaan nähdä maailma. (Järjestön toiminnanjohtaja)

Kuvio 3. Kristillinen arvopohja, arvostavan kohtaamisen eetos ja ammatilliseen osaamiseen yhdistyvä kokemustieto ovat kristillisten päihdejärjestöjen toiminnan vaikuttavuuden perusta.

IDENTITEETTITYÖ, TOIMIJANA VAHVISTUMINEN JA OSALLISUUS

Ennen pitkää päihdetyössä tullaan pisteeseen, jossa pelkät ihmisarvot eivät enää riitä. Kun ihmisellä itsellään herää sisäsyntyinen halu muutokseen, tarvitaan vahvempaa kuntouttavaa työtettä, tukea toimijuuden ja osallisuuden vahvistamiseen.

Tässä luvussa kuvataan tapausesimerkkien avulla, miten yksilön valmiutta ottaa vastuuta omasta elämästään voidaan herätellä, lisätä vähitellen hän omatoimisuuttaan ja laventaa tulevaisuuden odotushorisonttia. Ihmisen kokonaisvaltaisesti huomioivan työtteen avulla elämänlaatu voi parantua joskus nopeinkin harppauksin. Toivon näköalojen syttyessä voidaan käynnistellä asiakkaan ehdoilla etenevää pitkäkestoista muutosprosessia kohti yhteiskunnallista osallisuutta ja entistä täysivaltaisempaa kansalaisuutta.

Pitää tiedostaa, että se meidän palvelu voi joskus olla vaan sitä, että pidetään ihmisiä niissä oudoissa olosuhteissa. Status quo pysyy. Mutta pitäiskö meidän jotenkin muuten lähtee lähestymään koko asiaa, ihmisten asumista. Mitä järkee on mahdollistaa – tai onko mitään järkee – että ukko tai akka pystyy asumaan viis vuotta kauemmin aivan käsittämättömissä olosuhteissa, kun viedään sosiaalinen isännöinti kerran tai kaksi viikossa sinne. Kenen hyöty se on, onks se oikeesti järkevää, oikeesti hyödyllistä, onks se sen ihmisen kannalta hyvä vaihtoehto? Ja kellä on taas oikeus sanoa, että ei ole oikein tai on? (...)

Rohkeemmin voitaisiin ottaa esille myöskin (kunnan sosiaalitoimeen) päin, ja sanoa, ettei oo järjen häivääkään tämmösessä työssä, mitä täs tehdään. (...) Meidän rooli ei voi olla se, että koska me saadaan siitä rahaa, me saadaan taas siitä sopimus tehtyä, niin me saadaan fyrkat pois siitä ja me vaan sen takia käydään siellä. Se ei voi olla meidän eettinen pohja. (Järjestön toiminnanjohtaja)

Kuten toiminnanjohtaja yllä olevassa haastatteluotteessa painottaa, eettisesti kestävän järjestötyön periaatteiden mukaista on toimia asiakkaan – siis palvelun ja tuen kohteena olevan ihmisen – etua ajatellen, ei esimerkiksi järjestön työntekijöiden työpaikkojen tai tilaajaorganisaation miellyttämiseksi ja rahoituksen turvaamiseksi. Järjestötyön rohkeus on myös kykyä kyseenalaistaa oman toiminnan järkevyyttä – asiakkaan näkökulmasta.

Rohkeus voi olla myös valmiutta uudistaa omia toimintatapoja muuttunutta toimintaympäristöä tai uuden asiakaskunnan tarpeita vastaavaksi. Se voi olla päätöksentekijöihin vaikuttamista ja sellaisten järjestöstrategioiden laatimista, että työlle saadaan lisää resursseja tulevaisuudessa.

OSALLISUUS OMAA ELÄMÄÄ KOSKEVISSA VALINNOISSA

Miten tuodaan (asiakkaan) horisonttiin niitä vaihtoehtoja ilman, että tulee joku semmoinen ideologinen vastakkainasettelu, miten herätetään se, miten ihmiset tajuavat muita vaihtoehtoja. (...) Eihän näe ihmiset odota mitään! Jonkun pitää tuoda siihen, laajentaa sitä horisonttia ja tuoda ne käsitteet, että voihan sitä jotenkin muutenkin asua. (...) Jonkun toisen täytyy ottaa se vastuu ja sanoa, että ”hei, te voitte saada myös toisenlaista elämää”. (järjestön toiminnanjohtaja)

Kyllähän se on ihan selkeä, että kun asiakkuus aloitetaan, niin sillähän on kaikki (hukassa), että ei ole motivaatiota, ei mikään huvita, ei kiinnostaa, ”mitä sill on väliä”, tämmöistä kuuluu.

Mutta sitten kun lähdetään ihan niin pienestä liikkeelle. (...) Ja sitten yhdessä tehdään jotakin, tätä tai tuota. (...) Pikkuhiljaa se lähtee, kun saa sen luottamuksen. (Järjestön ohjaaja)

Varsinkin kaikkein huono-osaisimpien kansalaisten luottamus hyvinvointipalveluja ja viranomaisia kohtaan on alhainen.¹³ Palvelurakennemuutosten, erikoistumisen ja keskittämisten myötä pitenevät fyysiset, sosiaaliset ja kulttuuriset etäisyydet ammattiauttajien ja tukea tarvitsevien ihmisten välillä luovat entistä suurempia haasteita palvelujen saavutettavuuteen. Kun ihminen menettää sosiaalisen luottamuksensa tai luottavaisuutensa, se heijastuu kaikille elämänalueille. Se voi johtaa riippuvuuteen erilaisista tuki- ja palvelujärjestelmistä, mutta myös tipahtamiseen kaikkien yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle. Syvenevä näköalattomuus estää näkemästä vaihtoehtoisia tapoja elää tai toimia, eikä enää kyetä hahmottamaan reittejä ulos vallitsevasta tilanteesta.

Ennen kuin muutosprosessi kohti vahvistuvaa toimijuutta ja osallisuutta voi todella käynnistyä, on yksilön kyettävä rakentamaan entistä tietoisempi ja myönteisempi ymmärrys itsestään ja omista mahdollisuuksistaan elää maailmassa. Kuten yllä olevat

haastatteluteemat havainnollistavat, voi erityisen tuen tarpeessa olevan ”maailman” sekä ajattelu- ja toimintatapumusten taustoihin liittyvä ymmärrys syvetä yhdessä tekemisen ja elämän jakamisen myötä. Esimerkiksi asiakkaan omalle hyvinvoinnilleen vahingollisten elämäntapavalintojen taustalla oleviin syihin pureutuminen ja vahingoittavista sosiaalisista siteistä irrottautuminen tulee mahdolliseksi pienin askelin.

Arvostavaan kohtaamiseen perustuva asiakassuhde mahdollistaa prosessin, jonka avulla pinttyneitä, vahingollisia ajattelu- ja toimintatapoja voidaan tiedostaa ja päästä muokkaamaan, ja sen myötä saamaan aikaan muutoksia käyttäytymisessä. Kuviossa 2 (s. 39) ja 3 (s. 40) tiivistettiin identiteettityön lähtökohta: kohtaamisissa arvioidaan asiakkaan hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämisen kannalta tarpeelliseksi auttaa häntä *hahmottamaan sellaisia toisin ajattelemisen ja toimimisen vaihtoehtoja*, joita hän ei itsenäisesti ilman tukea kykene joko havaitsemaan tai ei luota siihen, että ne ovat todella hänen ulottuvillaan olevia vaihtoehtoja. Arvostavan kohtaamisen eetos velvoittaa työskentelemään ihmisen minäkuvan ja ”odotushorisontin” kanssa, mutta tekemään sen hänen itsemääräämisoikeuttaan kunnioittaen. Asiakasta motivoidaan ja kannustetaan tähän prosessiin hienovaraisesti tekemisen ja keskustelujen kautta. Tapauskuvauksessa kahden naapuruksen, Eskon ja Saken elämästä konkretisoi työn sisältöjä ja rinnalla kulkemisen vaikutuksia asiakassuhteen alkuvaiheessa.

Esko ja Sakke

Ohjaaja ja minä suuntaamme kauppareissulle sosiaalisen isännöinnin asiakkaiden Eskon ja Saken kanssa. Miesten kanssa tehdään viikoittain kauppareissu muutaman kilometrin päässä miesten kodeista sijaitsevaan ostoskeskukseen. Marketissa Eskon kärryyn valikoituu ripeästi muun muassa appelsiineja, omenoita ja sipulia. Hyllyltä toiselle tottuneesti pujotteleva mies tietää mitä haluaa. Silmät loistaen hän latoo perunalaarista pussiin pari kiloa muhkeita pottuja: ”Kyllä on hyviä perunoita! Mä teen näille hyvän makkarakastikkeen kylkeen. Kevytmaitoa en oo vielä oppinu juomaan. Punasta sen olla pitää!”

Ohjaaja Ritva auttaa Sakkea ynnäämään kärryyn kerättyjen ostosten yhteishintaa, jotta saadaan selville, riittävätkö rahat varmasti kaikkeen tai vieläkö saisi jotain ekstrapaa. Saken viikoittainen ruokarahabudjetti on hyvin tiukka, sillä hänellä on ”epävirallinen velkajärjestely” viinatrokarin kanssa. Siihen tilanteeseen verrattuna, jossa Ritva

13) Ks. esim. Saari 2015; Salonen 2011.

tapasi Saken ensimmäistä kertaa, on tapahtunut valtava parannus. Ensimmäisellä kerralla mies lojui apaattisena asunnossaan. Ritva tyhjensi asunnosta mädäntyneet elintarvikkeet, kävi kaupassa ja laittoi Saken eteen lämmitetyn mikroaterian ja lasin maitoa: ”Sakke söi ruuan niin kuin vain voit kuvitella, miten viikkoja ilman kunnan ruokaa ollut nälkiintynyt ihminen syö.”

Sitten siivottiin tuholaisen valtaama asunto ja itse asukas autettiin pesulle. Seuraavana kiireellisyysjärjestyksessä oli puuttua siihen, ettei Sakelle vuokran suoraveloituksen jälkeen jäänyt edes ruokarahaa, koska trokarilla oli velkojen panttina hänen pankkikorttinsa ja tunnuslukunsa. Trokari tyhjensi Saken tilille tulleet eläkerahat säännöllisesti viinavelkojen maksuun. Ritva puuttui hyväksikäyttösuhteeseen sopimalla trokarin kanssa kuukausittaisesta velanlyhennyskäytännöstä niin, että Sakelle jäi rahaa ruokaan. Sopimus saatettiin myös kunnan sosiaalitoimen ja Saken edunvalvojan tietoon. Kunnan sosiaalityöntekijän viranomaisroolissa kokemustietoon perustuvaa rohkeutta ja neuvokkuutta olisi ollut vaikea hyödyntää. Nyt Sakke ei enää näe nälkää, eikä hän pelkää yhtä paljon kuin aiemmin.

Ritva kertoo, että hän on todella ylpeä näistä kavereista. Vuosi sitten Esko asui alkeellisessa parakissa, samalla tavoin trokareiden armoilla kuin Sakkekin aiemmin. Nyt molemmilla on viinapäiviä harvakseltaan, joten velka oikeasti lyhenee joka kuukausi. Sakke haluaa esitellä minulle kirpputorilta ostetun rivitalon kerhotilaan sijoitettavan pöydän, jonka hän on kunnostanut omin käsin. Pöydän pintaa hivellen hän sanoo hiljaa: ”Mä oon näitä hommia tehnyt työkseni joskus.”

Eskon kanssa on päästy työstämään monia terveydentilaan liittyviä kysymyksiä, konsultoitu lääkäreitä ja fysioterapeutteja. Jotta Eskon olisi mahdollista päästä isoon liikuntakykyä parantavaan leikkaukseen, se vaatisi häneltä muun muassa koko hammaskaluston uusimista. Siihen rulljanssiin mies ei ole halukas lähtemään, asiasta on kyllä keskusteltu eri vaihtoehtoja punniten. ”Esko on siinä tehnyt ihan oman valinnan”, Ritva selventää.

Valmiusteorian (*capabilities approach*) kehittäjät Martha Nussbaum ja Amartya Sen ovat todenneet, että vapaan ihmisen tunnistaa hänen valmiuksistaan tehdä arvoitamiaan valintoja.¹⁴ Jatkuvasti monimutkaistuvassa toimintaympäristössä, erityisesti kansalaisten valinnanvapauden – tai valinnanpakon – lisäämisen myötä erityisen tuen tarpeessa olevat ihmiset ovat jatkuvasti vaarassa pudota syrjään palvelujärjestelmästä.

Jorma Niemelä (2014) on todennut, että mitä suurempiin ja erikoistuneempiin organisaatioihin esimerkiksi sote-uudistuksessa mennään, sitä kipeämmin tarvitaan

uusia toimintamuotoja, joissa pitkäkestoisen ja turvallisen ihmis- ja asiakassuhteen avulla ”rakennetaan ensin luottamusta ja sitten maailman hajanaisuus kurotaan ihmisen mittaiseksi”. Erityisen tuen tarpeessa olevan ihmisen palvelujen järjestämistä on syytä lähestyä ”yhden ihmisen periaatteella”: ihmisellä tulisi olla tiedossa yksi tuttu henkilö ja yksi puhelinnumero, johon voi soittaa asiassa kuin asiassa.¹⁵

Palvelujen saavutettavuutta ja vaikuttavuutta voidaan parantaa järjestämällä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden sosiaalipalvelut räätälöiden ne henkilökohtaisia elämäntilanteita ja paikallista olosuhteita vastaaviksi. Tällaisten palvelujen järjestämisessä tarvitaan sosiaalisen isännöinnin ja sosiaalisen lähipalvelun kaltaisia liikkuvia, joustavia ja yli sektorirajojen verkostoituneita toimijoita. Sote-palveluiden asiakaslähtöisyyden ja kansalaisten osallisuuden lisäämiseksi voidaan hyödyntää paikallisia kumppanuuksia ammatillista osaamista ja kokemustietoa yhdistelevien sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa.¹⁶

Ihmiset ovat aina enemmän tai vähemmän toisia ihmisiä tarvitsevia olentoja, joiden toimintakykyyn erilaiset ulkoiset ja sisäiset haasteet vaikuttavat. Kuten Saken ja Eskon tarina tuo esiin, ei elämänlaadun parantaminen ja merkittävä haittoja vähentävä toiminta välttämättä vaadi kuin muutaman tapaamisen. Mutta mihin ohjaajien resurssit riittävät tämän jälkeen, kun on liian vähän aikaa ja liikaa asiakkaita? Miten mahdollistetaan asiakkaalle mielekkään tekemisen paikkoja, kannattelevia sosiaalisia suhteita ja askeleita elämässä eteenpäin? Jollei elämässä päästä eteenpäin viriävästä toivosta, laajenevasta odotushorisontista ja kuntoutumistavoista huolimatta, voidaan ihmisen luottamus menettää uudelleen. Voi alkaa taas vaipuminen entistäkin syvemmälle epäluottamukseen ja toivottomuuteen.

Tulkitsin tavan, jolla Sakke esitteli minulle kätevästi kunnostamaansa pöydän pintaa, merkiksi aluillaan olevasta odotushorisontin laajenemisesta. Hänen käytöksensä antaa myös uumoilla orastavaa muutoshalukkuutta, jota pitäisi voida tukea. Vaikuttaa siltä, ettei olemassa olevien olosuhteiden säilyttäminen riitä kovin pitkään nyt, kun Saken oma toimintakyky on huomattavasti parantunut. Ritvalla olisi paljon ideoita, miten prosessia pitäisi jatkaa ja kehittää, mutta hänellä on kädet täynnä töitä lukuisten muidenkin asiakkaiden kanssa, ja työssä jaksamisellakin on rajansa. Kuntaa on jo vuosia

14) Esim. Nussbaum, Martha C. (2011) *Creating capabilities. The human development approach* & 2006: *Frontiers of justice Disability, nationality, species membership* sekä Sen, Amartya (2009) *The idea of justice & Development as freedom* (1999). Ks. myös Stenlund 2015.

15) Kivelä 2015, 54.

16) Kivelä 2015, 61–62.

houkuteltu lisäämään resursseja sosiaaliselle isännöinnille. Saako Eskon ja Saken kuntoutuminen jatkoa vai tuleeko takapakkia, kun aikaa toimijuuden ja osallisuuden tukemiseen ei ole riittävästi?

OSALLISUUS YHTEISÖSSÄ

Sitä kautta voi alkaa varmasti niin kun aktiivisuus ja aloitteellisuus nousemaan, kun on ensin saatu pohjat valettua kunnolla ja tehtyä sitä kuntouttavaa työtä. Ja tosi monethan oikeasti toipuu ja niistä tulee tosi aktiivisia ja aloitteellisia ja ne pystyvät olemaan vaikka järjestötoiminnassa, pystyy olemaan työtoiminnassa.

Lähdetään tosi pienistä askelista, tosi pienistä teoista ja saavutuksista, ja silloin ei puhuta siitä, että lähtee tienaamaan rahaa, vaan että pystyy omassa elämässään pääsemään niin paljon eteenpäin, että pystyy olemaan jossakin mukana. Eikä ole vaan siis kotona. Et se on iso prosessi kaiken kaikkiaan. (Järjestön ohjaaja)

Osallisuudesta on tullut tärkeä yhteiskuntapoliittinen iskusana, jonka avulla pyritään löytämään ratkaisuja erilaisille sosiaalisille ongelmille. Kansalaisten aktiivisuuden korostaminen on omalta osaltaan johtanut keskusteluihin osallisuusyhteiskunnasta.¹⁷

Osallisuus on yhteisöön kuulumisen ja yhteiskunnassa mukana olemisen tunnetta, joka sekin rakentuu pääosin pienistä arkisista asioista. Osallisuus yhteisössä merkitsee kokemusta johonkin kiinnittymisestä ja yhteenkuuluvuudesta muiden ihmisten kanssa. Tämä puolestaan vahvistaa esimerkiksi turvallisuuden tunnetta ja luottamusta. Elämä saa uutta tarkoituksellisuutta, kun merkitsee jotain muille, on tärkeä ja arvokas jollekulle, voi olla jotenkin hyödyksi. Ideaalitapauksessa osallisuus lähtee omakohtaisesta sitoutumisen halusta ja johtaa omaehtoiseen tekemiseen ja toimintaan itselle luontevalla tavalla.¹⁸

Seuraavaksi Kristiinan ja Oonan tapauskuvaukset havainnollistavat sosiaalisten suhteiden, vapaaehtoistoiminnan, vertaistuen ja ylipäätään ”johonkin kuulumisen” merkitystä kristillisen päihdejärjestön ylläpitämässä asumisyksikössä. Mahdollisuudet yhteisöllisyyteen ja yhdessä tekemiseen vähentävät yksinäisyyttä. Muille avuksi oleminen tuottaa tarpeellisuuden tunnetta, sytyttää sisäsyntyistä osallistumisen halua ja yhteisöön kuulumisen kokemusta. Aukkaiden elämänlaatu ja hyvinvointi parane-

vat, kun elämällä on tarkoitus, jokin syy lähteä ulos oman asunnon yksinäisyydestä muiden pariin.

Kristiina ja Oona

Kristiinalla ja Oonalla on kummallakin oma koti päihteettömässä tuetun asumisen yksikössä. Nelikymppinen Kristiina rakastaa sisustamista ja naisen arki onkin varsin kotikeskeistä. Hänelle kotoa poistuminen ja sosiaaliin tilanteisiin hakeutuminen vaatii aina erityistä tsemppaamista.

Kristiina kertoo elämäntilanteestaan:

Niin monesti oon yrittänyt itsenäiseen asumiseen siirtymistä, mutta mä en ole pärjännyt vielä omillani, et mä tarvitsin tätä asumisen tukea tosissaan. Mä aina vaan ajauduin vääriin porukoihin ja käyttämään päihteitä. Mä nimitin heidät salkku- tai agenttimiehiksi, jotka kulkee kaljasalkkujen kans.

Kristiinalla on myös sosiaaliin tilanteisiin liittyviä pelkoja. Erilaisiin tilanteisiin menemistä on tuetussa asumisessa harjoiteltu vähitellen. Asumisyksikössä saamansa tuen avulla Kristiina prosessoi myös suhdetta muualla asuviin lapsiinsa, pohtii äitiyttään ja sitä, miten edetä yhteydenotoissa lasten ehdoilla.

Asumisyksikön työntekijöiden merkitys on suuri Kristiinan elämässä. Vanhat päihdeidenkäytön leimaamat sosiaaliset siteet on ollut pakko katkaista, joten tarvitaan jostain tilalle. Kristiinalla on yksi ”luottonaapuri”, jonka kanssa tuntuu turvalliselta käydä asioilla kaupungilla. Naapuriapu on molemminpuolista. Haastattelijan käynnilläkin on merkitystä: ”Taas mulle yks piristysruiske, että on ihminen minun luona.” ”Tunnen ihmisenä sellasta yksinäisyyttä välillä. Että siks toi on vähän koukuttava toi Facebook.”

Koska Kristiinalla on taipumus kartella sosiaalisia tilanteita sosiaalisen median ulkopuolella, hän tarvitsee henkilökunnan kannustusta yhteisöön osallistumisessa.

17) Esim. Närhi, Kokkonen & Matthies 2014.

18) Jämsén & Pyykkönen 2014, 9; Särkelä-Kurko 2014, 34–35; Rouvinen-Wilenius 2014; Kivelä 2015, 26–32.

Kun saa rohkaisua, pääsee kynnyksen yli aina välillä. Tän paniikkihäiriön taakse en haluaisi kätkeytyä. Päiväkeskukseen mä menen vähäksi aikaa kerrallaan totuttelemaan, ihan sosiaalistumisen kannalta.

Yhden harjoittelijan kanssa puhuttiin naisten juttuja, ja hän potkaisu mua suorastaan pyllylle. Käytiin tuolla metsässäkin kävelyllä.

Kristiina toivoo elämältä ennen muuta aitoja, luotettavia ystäviä, joiden seurassa voi tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on, vikoineen ja erehdyksineen kaikkineen: ”Mielellään naispuolisia, kenelle voi puhua niin sanotusti ummet ja lammet, mitään saalamatta, ihan vaan reilusti.”

Alle viisikymppisellä Oonalla ei ole päihdeongelmaa mutta hänen terveydentilansa tekee työllistymisen avoimilla työmarkkinoille käytännössä mahdottomaksi. Oona on jo pari vuotta ollut kuntouttavassa työtoiminnassa päiväkeskuksessa, jossa hänen tehtäviinsä kuuluvat erityisesti keittiöhommat ja erilaisten tilaisuuksien järjestelyt. Päiväkeskuksen ihmisistä ja järjestön työntekijöistä on tullut hänelle suorastaan perhe, mutta iltaisin ja viikonloppuisin hän haluaa rauhoittua omissa oloissaan ja ulkoilla koiriensä kanssa. Hän on muuttanut asumisyksikköön puolisen vuotta aiemmin.

Mä oon ollu täällä Typin kuntouttavassa kolme päivää viikossa jo muutaman vuoden, ja tarvittaessa aktiivisuusrahalla pari päivää lisäksi. Että tästä päiväkeskuksesta on tullu mulle kuin toinen koti jo muutenkin. Mä oon saanu täältä aina apua.

Sairaslomallakin mä kävin tääl hengaamassa. Hulluks mä oisin tullut kotona – mä oisin istunu ja käyny jääkaapilla ja taas istunu. Mä en ois varmaan mautunu siihen tuoliin sitten enää lopulta. Täällä pääsin seurusteleen ja pystyin jotain kahviakin keittämään aina välillä.

Tää päiväkeskus pitää mut elämänrytmissä, tääl on keskustelukavereita. Muuten ois kotona ja puhuis koirien kanssa. Kyllä koirillekin voi keskustella, mutta kun ne ei keskustele sitten takaisin silleen, niin kuin nämä ystävät täällä.

OSALLISUUS YHTEISKUNNASSA

Jos ajatellaan sitä, että palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä, niin järjestöthän tarjoavat tälle valtavan hyvän areenan, missä olla toimijana, tulla autettavasta auttajaksi. (Kunnan palvelutuotanto, hallinto)

Palvelujärjestelmän asiakkuus muodostaa vain yhden kapean tavan olla osallisena yhteiskunnassa.¹⁹ Vaikka järjestöjen rooli sosiaalipalveluiden tuottajina onkin kasvanut voimakkaasti viimeisten parinkymmenen vuoden aikana, täytyy niiden muistaa erityisyytensä kansalaistoiminnan, vapaaehtois- ja vertaistoiminnan ja yhteiskunnan eri osa-alueille kanavoituvan osallistumisen mahdollistajina. Järjestöjen tuottaman osallisuuden ja kansalaisuuden on oltava paljon enemmän kuin asiakaskansalaisuutta ja palveluiden kehittämiseen tähtäävää kokemusasiatuntijuutta.²⁰ Järjestöjen erityistehtävä on edistää kansalaisten osallisuutta muutoin kuin palvelujärjestelmälähtöisesti, palveluita kuluttavina asiakkaina.²¹ Kristillisillä päihdejärjestöillä on lisäksi erityisrooli kansalaisten ”hengellisen osallisuuden” ja hengellistä pääomaa tuottavina yhteiskunnallisina toimijoina kirkkojen ja seurakuntien ohella (ks. Ruotsila tässä julkaisussa).

Muistutukseksi järjestöjen vastuusta vaikeassa tilanteessa olevien kansalaisten yhteiskunnallisten oikeuksien puolustajina, täysivaltaiseen kansalaisuuteen kasvattajina ja sivistäjinä esittelen seuraavaksi Annen, Roopen ja Johanneksen tarinat, joissa kurkotetaan marginaalista takaisin kohti täysivaltaista, aktiivista kansalaisuutta.

Anne: Vankila ei vienytäkään oikeutta olla äiti

Anne on nelikymppinen äiti, joka on vapautunut vankilasta reilu vuosi ennen haastattelua. Lapset on tuomion täytäntöönpanon yhteydessä otettu huostaan. Vapautumisen jälkeen Anne ei enää kokenut ansaitsevansa sen paremmin lapsiaan kuin ylipäätään muiden ihmisten hyväksyntää. Hänellä ei ollut enää jäljellä niitä kunniallisen kansalaisen tunnusmerkkejä, jotka hän täytti ennen vankilaan menoa.

19) Hokkanen 2014.

20) Vrt. Närhi, Kokkonen & Matthies 2014.

21) Kivelä 2015, 27–32.

Siviiliin tuleminen sieltä vankilasta oli vaikeeta, niin kun kaikella lailla. Kun mä sinne menin, niin mulla oli perhe ja koti, ja oli työ ja kaikki. Sitten siitä kaikki niin kun lähti pois.

Anne pääsi koevapauteen yhteisölliseen, päihteettömään asumisyksikköön.

Huostaanottotilanne on ihan hirvee, se hävettää. Nää kaks asiaa, vankilassa olo ja lasten huostaanotto, mistä mä en puhu kovin helpolla. Mutta henkilökunnan kanssa voi puhua. Että he näissä asioissa kannustaa. Ja tähän huostaanoton purkuun ovat kannustaneet.

Anne ei itse uskonut, että voisi saada lapsensa vielä takaisin kotiin. Henkilökunta on vakuuttanut, että se on täysin mahdollista ja ihmetelleet, että ”kuinka ne lapset ei oo sinulla jo nyt, kun oot ihan täyspäinen ihminen”.

Että he on antaneet mulle sit taas sen semmosen mielen, että vaikka tässä nyt on oltu linnassa ja muuta, niin se ei oo sitä äitiyttä vieny. Henkilökunta on sanonut, että ei se vie mitään pois, ja sitä myötä mä olen itsekin alkanut uskoa siihen.

Roope: Rehellinen ja myötätuntoinen kansalainen

Roopen elämään olivat 12–13-vuotiaasta asti kuuluneet päihteet ja rikokset. Huostaanotosta alkoi laitoskierre ja vajoaminen yhä syvemmälle rikolliseen elämäntapaan.

Noin 20 vuotta olin vankilassa joka vuosi. Tosi paska elämä. Kymmenisen vuotta sitten vankilassa lääkäri piti mua toivottomana tapauksena. Mä käytin liikaa päihteitä siviilissä ja vankilassa. Ja tein rikoksia siviilissä ja vankilassa.

Roopen elämänmuutos alkoi kohtaamisista harjoittelijan kanssa. Nuori hoitajaopiskelija ”pelasti” hänet palvelukodista, jossa skitsofreniaan sairastunutta miestä pidettiin sänkypotilaana kovassa lääkityksessä: ”Hän repi mut sieltä sängystä ylös ja vei lenkille. Siitä alkoi mun toipuminen.”

Roope pääsi pian muuttamaan yhteisölliseen tuettuun asumiseen ja lääkitystä korjattiin.

Tääl oli niin hyvä kohtelu, kun mä tulin tänne. Mä en uskonu todeksi! Voiko tämmöstä paikkaa olla. Kun vastaava työntekijä tulee töihin aamuisin, niin se haluaa kaikkia. Tulee niin lämmin ja hyvä olo, kun joku ihminen välittää sentään, vaikka on mimmonen tausta.

Roope kertoo, miten hänen oma käytöksensä on muuttunut täysin asumisyksikössä asuessa. Hän ei ole enää täynnä vihaa, hänen käyttäytymisensä on rauhallista. Muuttunut käytös helpottaa asiointia myös julkisten palveluiden piirissä.

Ennenhän mulla oli kauheet riidat aina niitten kanssa asioidessa. Mä huomasin, et siit ei oo mitään muuta ku haittaa, väittelystä ja syytelystä, kun aina oli jotain vailla. (...) Emmä jaks enää kantaa mitään vihaa. Kyl mä oon sitä kantanu niin paljon elämässäni. Se on niin kamalaa. Ittelle siitä vaan oli hallaa.

Kyllä mä äänestän vaaleissa. Oon koittanu ryhtyä kunnon kansalaiseksi silläkin tavalla. Siihen kuuluu myös rehellisyys ja semmonen myötätunto, ettei oo kaikkia vastaan niinku aina ennen oli.

Johannes: Haluan omalta osaltani auttaa ihmisiä

Johanneksella on takanaan ”loistava tulevaisuus”, ensin suurta menestystä, sitten kovia menetyksiä niin perhe- kuin työelämässäkin.

Isompien vastoinkäymisten jälkeen mulla oli takki tyhjä, mä en jaksanut yksin. Mä aattelin että olkoon. (...) Sitten alkoholi aina vaan lisääntyi, tietysti, kato ku vapaa-aikaa, toimettomuutta, näköalattomuutta, ei mitään tavoitteita. Se vaan luisu hiljalleen. (...) Tuntu et ne vaihtoehdot on vähäiset, kun on luottotiedot menne ja määrätyn verran ulosotossa. Kyllä se on paha paikka yksilötasolla siinä tilanteessa, vaikka olis halujakin muuttaa suuntaa.

Luottotietojen menetyksen ja häätöjen kautta Johannes on päätenyt yhteisölliseen tuettuun asumiseen, kuntoutuu siellä päihteistä ja ennen kaikkea sopeuttaa identiteettiään vallitsevaan elämäntilanteeseen.

Kyllähän tää äärettömän hienoa toimintaa on, että vielä siinäkin vaiheessa annetaan ihmiselle mahdollisuus. Eliikkä pallo on taas tavallaan sinulla. Eihän sitä voi pakottaa vaan tarvitaan jo omaa asennetta – jos voimaa riittää.

Johannes korostaa mielekkään tekemisen merkitystä, vapaaehtoistoimintaa ja verstaistukea.

Mä sählään tämmösiä pikku pintahommia täällä, onpahan ajanvietettä. Uutta tekemistä, uudet kaverit, päihteen ympäristö. Se on siis ympäristönä, ilmapiiirinä semmonen, joka tavallaan äänettömästi tukee.

Hän aikoo vielä palata yhteisön asumisyksikön varsin suojatuista olosuhteista ”normaalielämään” ja uskoo sopeutuvansa, koska velkajärjestelyn jälkeen on tiedossa ihan kelvollinen eläke pitkästä työrasta hyvissä hommissa. Hän tiedostaa olevansa etuoikeutettu moneen kaveriin nähden. Seurakuntayhteyden kautta tapahtuva muiden tukeminen ja vapaaehtoistyö tuntuvat luonteelta väylältä laittaa hyvä kiertämään: ”Kyllä mä haluan omalta osaltani olla mukana toiminnassa jatkossakin ja auttaa ihmisiä, jos musta on apua jollekin.”

Johanneksen mielestä näitä paikkoja tarvitaan pysyviksi turvasatamiksi niille, jotka eivät kykene pyörimään yhteiskunnan rattaissa koskaan täysin itsenäisesti. Hänen mielestään myös päätöksentekijöiden ja kansalaisten asenteisiin ja suhtautumiseen päihde- ja mielenterveysongelmallisille suunnattuja palveluja kohtaan pitäisi yrittää vaikuttaa.

Kaikki eivät itsenäiseen elämiseen pysty koskaan, pitää tunnustaa se tosiasia. Että okei, ton kaverin on parempi olla, ku se on täällä, niin sanotusti elämänsä loppuun asti – tai vastaavassa paikassa. Ja mä luulen, että hirveen monella se on kiinni ihan taloudellisista kysymyksistä, näissä meidän nykysysteemeissä ja asuntotarjonnassa.

Johannes päätyi pohtimaan muun muassa sitä, miten ihminen voi arvostaa itseään ja elämänsä ainutkertaisuutta vielä senkin jälkeen, kun on menettänyt paljon. Miten

voi välttyä itsensä soimaamiselta ja hyväksyä itsensä epäonnistumisista huolimatta. Miten välttää sen, ettei pönkitystä omalle arvolleen ihmisenä tarvitse hakea asettamalla muiden, itseään huonompiosaisten yläpuolelle. Miten kokea kiitollisuutta siitä, mitä on jäljellä ja että saa vielä elää.

Jossain määrin näitä kysymyksiä voi pyrkiä ymmärtämään kristillisten päihdejärjestöjen yhteisöllisesti tuottaman ”hengellisen pääoman” avulla. Jostain sellaisesta lienee kyse, kun Johannes puhuu *ympäristöstä* tai *ilmapiiiristä*, joka *äänettömästi tukee*. Hän puhuu myös yksikön johtajasta ja työntekijöistä, jotka *yrittävät kaikkensa joka kaverin kanssa ja tekevät enemmän kuin työtä*. Hengellinen pääoma yhtenä sosiaalisen pääoman lajina ei riitä kuromaan umpeen yhteiskunnan maallisessa todellisuudessa vallitsevia eriarvoisuusrakenteita eikä poista erilaisten sosiaalisten lähtökohtien vaikutusta ihmisten elämään. Tuodessaan yhteen ihmisiä erilaisista sosiaalisista taustoista, se kuitenkin näyttäisi onnistuvan kuromaan umpeen niitä ”solidaarisuusvajeita”, joita repeää toisilleen etäisissä sosiaalisissa asemissa olevien ihmisten välille.

Yksilöt, joiden henkilökohtaiseen ”resurssivarantoon” kasaantuu runsaasti (hengellistä) sosiaalista pääomaa – osin myös sen ansiosta, että heillä on muunlaista, aiemmassa elämänvaiheissa muodostunutta kulttuurista ja sosiaalista pääomaa – näyttävät usein kykenevän muuttamaan ajattelu- ja toimintatapamuksiaan sen avulla. Tultuaan autetuksi he haluavat itse auttaa muita ja ymmärtävät, että on siihen syynsä, että joidenkin muiden asiat ovat vielä paljon huonommin. Tasan eivät käy onnen lahjat.

Markku Ruotsilan artikkeliin viitaten voi ajatella, että uskossa elävien ja uskoon tulleiden on muita helpompaa rakentaa minäkuvansa uusiksi, uudistaa radikaalisti elämänarvojaan ja suunnata elämäänsä eri suuntaan kuin aiemmin. Johannes toimii tapausesimerkinä autettavasta auttajaksi -kasvutarinasta, jossa menetykset, ”maallinen omaisuus”, tittelit ja saavutukset ovat menettäneet merkitystään uuden minäkuvan määrittelyssä. Hän tajuaa, että heikommista lähtökohdista ponnistavilta naapureilta ei ole kohtuullista odottaa samanlaista kasvutarinaa. Oma tausta ja elämänkokemus ovat tuottaneet pääomaa ja valmiuksia, joita hän voisi käyttää monin tavoin. Yhteisötason hengellisen pääoman vaikutuksesta hän on suuntaamassa voimavarojaan muiden kovia kokeneiden auttamiseen.

OSALLISUUDEN HYVÄ KEHÄ

Tämän artikkelin tapauskuvaukset ja tarinat kertovat, että ihmiselle voi toimintakyvyn ja valmiuksien puutteista huolimatta muodostua luottamus siihen, että hän voi omalla käytöksellään vaikuttaa siihen, millaiseksi oma elämä ja elämänlaatu rakentuvat. On myös mahdollista, että vaikeaan tilanteeseen joutuneesta ihmisestä voi ihmisarvotekojen ja kokonaisvaltaisen tuen avulla vahvistua toimija, joka kokee yhä olevansa osa yhteiskuntaa – vaikka yhteiskunnalliset rakenteet ja vallitsevat asenteet eivät tee tällaista kokemusta helpoksi.

Kuvio 4. Ihmisen elämänlaadun, osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen hyvä kehä.

Kuvio 4 kokoaa yhteen tämän artikkelin keskeisimmät sisällöt: millaisia kristillisten päihdejärjestöjen toiminnan tavoitteet ja vaikutukset parhaimmillaan voivat yksilön elämässä olla. Se havainnollistaa, millainen prosessi voi käynnistyä, kun ihminen (asiakas) kristillisen päihdejärjestön toiminnan piiriin tullessaan astuu osallisuuden hyvään kehään. Järjestön toiminnanjohtaja kuvaa samankaltaista prosessia seuraavassa sitaatissa kielikuvalla ”hyvän telaketju”.

Ja sitten uskomme siihen, että parhaimmillaan kristillinen maailmankatsomus on niin kuin semmonen hyvän telaketju, että kun sen päähän astuu, niin voi olla, että sen toisesta päästä tulee ihminen, jolla on muuttunut identiteetti ja minäkuva. Joka jäsentää itsensä merkitykselliseen maailmaan, jolla voi olla elämää tukeva seurakuntayhteys - jolla on sitten sosiaalistakin merkitystä. Että parhaimmillaan se on tätä. Enkä mä osaa sitä tarkemmin enää sanoa, mä sanon aina sen saman liturgian kerron. He [kunnan tilaajaorganisaatiossa] on hyväksyneet sen, että ”okei, se kuulostaa ihan hienolta, että olkoon noin”. (Järjestön toiminnanjohtaja)

Haastattelusitaatissa toiminnanjohtaja korostaa yksilön oman ”kristillisen maailmankatsomuksen” vaikutusta osallisuuden hyvän kehän vauhdittajana. Tässä artikkelissa käytettyjen empiiristen aineistojen ja sosiologisen teorian näkökulmasta haluan korostaa, että kristillisissä päihdejärjestöissä arvopohja, kokonaisvaltainen ihmiskäsitys ja työn eetos muodostavat yhteisötason sosiaalisen pääoman vahvan perustan, mutta niiden tekemä työ voi toimia kaikkien asiakkaiden osallisuutta ja toimijuutta tukevana kasvualustana, riippumatta yksilön henkilökohtaisesta katsomuksesta. Vaikuttavaa järjestötyötä ohjaa arvostavan kohtaamisen eetos ja ihmisten erilaisuuden ehdoton hyväksyminen. Tutkija Jari Helminen (2013) muistuttaa, että kannustavan ohjauksen perusta on ihmisen kulttuurisen taustan kunnioittamisessa ja aiemman elämäntilanteen huomioimisessa.

Kuvio 5. Osallisuuden hyvää kehää edistäviä käytäntöjä ja työmuotoja kristillisissä päihdejärjestöissä.

Kuvio 5 konkretisoi vielä osallisuuden hyvää kehää edistäviä arkisia käytäntöjä ja työmuotoja, joita kuhunkin sen vaiheeseen liittyy ja joita on tämän artikkelin asiakas-tapausten esittelyissä eri luvuissa kuvattu.

Kuten Reijo Väärälä (2014) toteaa, julkisen hyvinvointi- ja sosiaalipolitiikan tarkas-telussa sivistys, koulutus, osaamisen edistäminen ja muut inhimilliseen suorituskyykyyn liittyvät tekijät jäävät helposti unohtuiksi. Taloudellisten resurssien tasa-arvoinen jakaminen ja yhdenvertaisten palveluiden turvaaminen eivät riitä yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja täysipainoiseen kansalaisuuteen, vaan eriarvoisuutta on välttämättä lievitettävä myös edistämällä ihmisten valmiuksia hyödyntää yhteiskunnan tarjoamia ”mahdollisuusrakenteita”.²²

Keskeinen kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen inhimillisiä kasvuprosesseja, toimin-takykyä ja yhteiskunnallista osallisuutta edistävä strategia onkin ihmisten sivistäminen, valtaistaminen ja voimauttaminen.²³ Kansalaisvalmiuksien ja -taitojen tuottamista ei myöskään tule nähdä kapeasti muodolliseen koulutukseen ja avoimille työmarkkinoille valmentamisena. Kristillisten päihdejärjestöjen monipuoliset työmuodot ja käytännöt muodostavat hyvän pohjan kansalaisvalmiuksia tukevalle työlle. Nopeasti muuttuva yhteiskunta ja vaikeissa tilanteissa elävien kansalaisten etu vaatii työmuotojen jatku-vaa kehittämistä.

Tässä artikkelissa esitellyt tarinat ja aineistoesimerkit kuvaavat tukea, valmennusta ja kannustamista, jolla autetaan ihmistä muuttamaan omaa ajatteluaan, minäkuvaansa ja käytöstään. Kun ihmisen valmiuksia arvostaa itseään tuetaan riittävästi ja ehdoitta, voi yksilössä alkaa rakentua kunnioitus myös muiden ihmisten arvoa ja elämän ainut-laatuista kohtaan. Tästä näkökulmasta myös pitkäjänteisen muutostyön tukemista voidaan pitää syrjäytymiskierteitä ennaltaehkäisevinä ja katkaisevina ihmisarvotekoina.

22) Björklund & Sarlio-Siintola 2010, 37.

23) Niemelä 2011; 2014.

KIRJALLISUUS

Björklund, Liisa & Sarlio-Siintola, Sari (2010): Inhimilliset toimintavalmiudet suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa. Teoksessa Heikki Hiilamo & Juho Saari (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Bourdieu, Pierre (2005): Habitus. Teoksessa Jean Hillier & Emma Rooksby (toim.) Habitus: A Sense of Place. Aldershot, Hampshire: Ashgate.

Helminen, Jari (2013): Päämääränä sosiaalialan ammattilaisuus. Sosiaali-ohjaajien näkemyksiä ammattialasta. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Acta Universitatis Lapponiensis 260.

Hokkanen, Liisa (2014): Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajotyössä. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino.

Huotari, Tiina & Pyykkönen, Miikka & Pättiniemi, Pekka (2008): Sosiaalisen ja taloudellisen välimaastossa. Tutkimusnäkökulmia suomalaiseen sosiaaliseen yritykseen. Helsinki: STKL.

Ilmonen, Kaj (2000): Sosiaalinen pääoma: käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Kaj Ilmonen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: SoPhi.

Julkunen, Raija & Niemi, Riikka (2002): Mihin luotamme, kun luotamme hyvinvointivaltioon? Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Juntunen, Asta (toim. 2012): Lähipalveluita kaikille – totta vai tarua? Helsinki: Sininauhaliitto.

Jämsen, Arja & Pyykkönen, Anne (toim. 2014): Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Kanerva, Eva (2011): Onko elämällä väliä? Puhutaan elämän tarkoituksesta. Helsinki: PS-kustannus.

Kivelä, Päivi (2012): Oman paikan taju. Keski-ikäiset perheenäidit paikallisilla kentillä. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 454.

Kivelä, Päivi (2014): Syrjässä syrjäytyneet. Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla. Helsinki: Sininauha-julkaisut.

Kivelä, Päivi (2015): Miten tulevaisuuden palvelujärjestelmä kohtaa ihmisen? Kristillisen

päihdejärjestön auttamistyö osana paikallista hyvinvointipolitiikkaa. Helsinki: Sininauha-julkaisut.
Kortteinen, Matti & Tuomikoski, Hannu (1998): Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Hanki ja Jää.

Lund, Pekka (2015): Kuntouttava ote. Teoksessa Lund, Hostikka, Hänninen & Laapio: Aatteena auttaminen. Helsinki: Sininauha-julkaisut.

Niemelä, Jorma (2014): Hyvinvointistrategiat ja miten niitä toteutetaan. Teoksessa Ulla Salonen-Soulié (toim.) Kunnallisen sosiaalipolitiikan tila ja tulevaisuus. Helsinki: Huoltaja-säätiö.

Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2014): Asiakkaiden osallisuus ja työntekijöiden harkintavalta palvelujärjestelmässä. Janus 3/2014.

Rouvinen-Wilenius, Päivi (2014): Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa Arja Jämsen & Anne Pyykkönen (toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Saari, Juho (2015): Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Salonen, Anna (2011): Kristillisen päihdetyön asiakkaat. Kristillisen päihdetyön barometri 2011. Helsinki: Sininauhaliitto.

Savolainen, Miina (2006): Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.

Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 18.6.2015, luettavissa osoitteessa: http://stm.fi/documents/1271139/1408010/Sosiaalihuoltolaki_soveltamisopas.pdf.

Stenlund, Mari (2014): Psykoottiset harhaluulot uskonnon- ja mielipiteenvapauden haasteena. Niin & Näin. Filosofinen aikakauslehti nro 83, talvi 4/2014.

Särkelä-Kurko, Mona (2014): Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Arja Jämsen & Anne Pyykkönen (toim. 2014) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Tedre, Silva & Pulkkinen, Anneli (2010): Palvelu, johon köyhyys tiivistyy. Tutkimus kristillisen päihdetyön päiväkeskuksista. Diakonian tutkimus 2.

Väärälä, Reijo (2014): Sosiaalinen kaupunkien strategioissa. Teoksessa Ulla Salonen-Soulié (toim.) Kunnallisen sosiaalipolitiikan tila ja tulevaisuus. Helsinki: Huoltaja-säätiö.

ARKKIPIISPA KARI MÄKINEN: AITO KOHTAAMINEN KYSYY, MITÄ SINULLE KUULUU

PEKKA LUND

Arkkipiispa Kari Mäkinen menee suoraan kristinuskon ytimeen keskustellessamme syrjäytymisestä. Hän muistuttaa, miten Isä meidän -rukouksessa puhutaan jokapäiväisestä leivästä: ”Anna meille meidän jokapäiväinen leipämme.” Jeesuksen opetuslapsilleen opettamassa rukouksessa puhe jokapäiväisestä leivästä pitää sisällään kaiken sen, mitä ihminen tarvitsee hyvään elämään. ”Leipä” viittaa paitsi fyysisiin perustarpeisiin myös henkisiin ja sosiaalisiin mielekkääseen elämään ja mahdollisuuteen osallistua ja kokea kuuluvansa johonkin. Arkkipiispa alleviivaa, että oikeus jokapäiväiseen leipään kuuluu kaikille. Se ei ole millään tavalla riippuvainen ihmisen kyvyistä, ominaisuuksista, taustoista, taidoista tai aktiivisuudesta. Jokapäiväistä leipää ei tarvitse ansaita.

Isä meidän -rukouksessa on tärkeä kiinnittää huomiota myös toiseen sanaan: siinä ei rukoilla, että anna minulle vaan anna meille. Kyse ei ole minun jokapäiväisestä leivästani vaan meidän jokapäiväisestä leivästämmme. Vastaamme yhdessä siitä, että ”meidän” jokapäiväinen leipämme toteutuu, että kaikki saavat osansa. Kultainen sääntö, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää se heille, kannustaa ja jopa velvoittaa katsomaan asiaa ”meidän” eikä ”minun” näkökulmasta.

Arkkipiispa Mäkinen muistuttaa, että evankeliumien suuri teema on, miten Jeesus toistuvasti hakee ulkopuoliset sisäpuolisiksi. Ne, jotka muiden mielestä olivat vääränlaisia ja kelvottomia, kelpasivat Jeesukselle. Ne, joiden kanssa muut eivät aterioineet, pääsivät Jeesuksen pöytään. Jeesus rikkoi ihmisten tekemät luokittelut, sisä- ja ulkopiirit. Hän osoitti sekä sanoillaan että teoillaan, että Jumalan silmissä ei ole jakoa ulkopuolisiin ja sisäpuolisiin. Jeesus osoitti, että Jumalan tahto on kaikkien yhteinen leipä ja tuon leivän jakaminen. Ihmisten väliset jaot eivät sovi tähän kuvaan. Jokainen ihminen on mittaamattoman arvokas, Jumalan luoma ja lunastama. Tämä takaa kaikkien oikeuden osallisuuteen ja yhdenvertaiseen läsnä- ja mukanaoloon, riippumatta siitä, mitkä omat mahdolliset kyvyt ovat.

Hyvää tarkoittavasta kultaisen säännön noudattamisesta voi seurata ongelmia, mikäli periaatteen sisältämää radikaalia ihmisen kunnioittamisen ja ihmisten samanarvoisuuden ajatusta ei sisäistetä. Jos hyvinvoivasta sisäpiiristä katsoo syrjään joutuneen ulkopiirin suuntaan ja ajattelee tarjoavansa apua kultaisen säännön hengessä, voi helposti sortua hyväntahtoiseen paternalismiin. Tällä arkkipiispa viittaa siihen, että auttava henkilö kuvittelee tietävänsä toisen tarpeista, toiveista ja tulevaisuudesta. Hyvää tarkoittava auttaja päättää avun tarvitsijan puolesta, mitä apua tämä tarvitsee tai mikä on hänelle hyväksi. Näin voi käydä, jos auttamisen hyvästä tahdosta huolimatta jako sisä- ja ulkopiiriin pysyy voimassa.

Sisäpiirillä on taipumus tietää, mitä ulkopiiriläiset tarvitsevat. Mutta aito Jeesuksen mallin mukainen auttaminen lähtee siitä, ettei tätä sisä- ja ulkopiirin välistä jakoa ole olemassa, ei myöskään auttajan ja autettavan välillä. Arkkipiispa Mäkinen kertoo esimerkin: Kun Jeesus tapasi sokean, hän ei sanonut, että ahaa, sokea, pannaanpa näkö kuntoon. Hänen kysymyksensä oli, mitä tahtoisit, että minä sinulle tekisin. Auttajan ja autettavan välille ei syntynyt sisä- ja ulkopiirin välistä rajaa, vaan kohtaaminen perustui koko ihmisen näkemiseen ja kohtaamiseen sekä syvään kunnioittamiseen. Kertomuksen sokea oli ihmisenä subjekti, jonka yli Jeesus ei halunnut kävellä.

ON KYSYTTÄVÄ, MITÄ KUULUU

Kertomus sokeasta ja Jeesuksesta auttaa tarkastelemaan sosiaalista turvaverkkoamme, joka on aika vahvasti luotu syy- ja riskiperusteiseksi. Näin nimettyihin ongelmiin löydetään ratkaisuja, mutta samalla tämä on saattanut tarkoittaa sitä, että ihmistä katsotaan ja hänet luokitellaan hänen ongelmiensa kautta, kun hän tulee hakemaan apua. Tästä ei ole pitkä matka siihen, että ihminen ei ainoastaan tule lokeroituksi

ongelmiensa perusteella vaan hän on ongelmansa. Arkkipiispa korostaa toistuvasti, miten meillä Suomessa on tavattoman hyvä ja hyvää tekevä ammattilaisten joukko. Samalla hän miettii, mistä ihmisen auttamisessa lopulta on kyse. On ensiarvoisen tärkeää, että ammattilaisella on tukena hänen vahva osaamisensa, palvelujärjestelmän tuoma tuki sekä toimiva lainsäädäntö, mutta vielä tärkeämpää on kysyä jokaiselta apua hakevalta ensimmäinen kysymys: mitä sinulle kuuluu.

Kristinuskon ihmiskäsityksestä nouseva näkökulma voi arkkipiispan mukaan liittyä juuri tähän: Mitä sinulle ihmisenä oikeastaan kuuluu? Ihminen ei ole vaikeutensa vaan ensisijaisesti kokonainen ihminen, jolla on oma tarinansa, omat ilonaiheensa, omat ihmissuhteensa tai ihmissuhteiden puutteet. Ihminen on koko ihminen koko ajan. Kristillisen uskon erityinen viesti on, että ihminen ei ole koskaan leimansa tai vaikeutensa, vaan aina enemmän kuin senhetkiset kysymyksensä. Kristinuskon näkemys, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, sisältää arkkipiispan mukaan ajatuksen, että jokaisessa ihmisessä on samalla tavalla kuin Jumalassa jotain sellaista, joka on enemmän kuin kukaan toinen ihminen pystyy koskaan näkemään tai ymmärtämään.

IHMINEN ON NÄHTÄVÄ KOKONAISENA

Auttaminen tarvitsee rakenteita ja resursseja. Poliittisin ja taloudellisin päätöksin voidaan vaikuttaa siihen, millainen auttamisen järjestelmä on, miten paljon työntekijöillä on aikaa ja voimavaroja ja millaisia muita resursseja on käytettävissä. Päätöksin ei voida vaikuttaa siihen, mitä työntekijä toisessa ihmisessä näkee. Poliittiset ja taloudelliset päätökset eivät voi ratkaista sitä, näkeekö työntekijä apua hakevassa ihmisessä kohteen, ongelman vai mittaamattoman arvokkaan ihmisen. Alimitoitetuin resurssien auttajan kykyjä voidaan kyllä murentaa, mutta viime kädessä kyse on siitä, mitä toisessa ihmisessä näkee. Kyse on kasvamisen tuloksesta, eetoksesta, jonka ihminen on elämänhistoriansa aikana omaksunut. Koko auttamisjärjestelmän kannalta on siksi keskeistä, millaiseen ihmiskuvaan lapsia, nuoria ja aikuisia kasvatamme.

Ihmisen näkeminen kokonaisuutena ja tärkeänä on kristinuskon ydintä mutta ei kirkon omaisuutta. Kristinuskon voi avata näkymän myös auttajan ja palvelujärjestelmän ihmiskuvaan. Kokonaisen ihmisen arvo ja näkeminen on kaikkien yhteinen asia eikä se ole sidottu vain yhdenlaiseen työtteeseen. Maailmakatsomukseltaan ja lähestymistavaltaan rationaalisen tieteelliset ihmiset voivat esimerkiksi terveydenhuollossa tehdä kokonaisen ihmisen huomioon ottavaa työtä. Toisaalta on tärkeä muistaa, arkkipiispa lisää, että uskonnolliset lähtökohdat eivät automaattisesti takaa rakentavaa ja koko-

naista näkökulma ihmiseen. Uskonnollisista lähtökohdista saatetaan ajautua myös äärettömään kovaan ja toista ihmistä väheksyvään asennoitumiseen.

ARVOMAILMA KOVENEET

Suomalaisessa yhteiskunnassa on pystytty rakentamaan yhteisen vastuun malli, jossa jokaisen, kaikkien ”meidän” jokapäiväinen leipä toteutuu. Arkkipiispa Kari Mäkinen korostaa, että meillä on kannettu vastuuta siten, että kaikkien osallisuuden ja yhdenvertaisen läsnäolon edellytykset toteutuvat hyvin, riippumatta ihmisen omista kyvyistä. Pitkän aikavälin kehitystä tarkastellessa voi huomata, että esimerkiksi naisten, lasten tai kehitysvammaisten ihmisten yhteiskunnallinen asema on parantunut. Elämme globaalisti ja historiallisesti katsoen tavattoman vauraassa ja sosiaalisesti ehjässä tilanteessa. Jos ihminen joutuu Suomessa esimerkiksi kolariin, hän saa avun riippumatta siitä, onko hän itse aiheuttanut onnettomuuden vai ei, mikä hänen varallisuutensa on tai kuka hän ihmisenä ylipäätään on. Jos hänet pitää leikata, hänet leikataan. Myös turvapaikkakysymysten kautta aktivoituneet uudenlaiset tehtävät ovat osoittaneet, kuinka paljon Suomessa on vahvuutta eri tasoilla: viranomaisissa, poliisissa, vapaaehtoisissa. Julkinen valta pystyy luomaan struktuureja, jotka luovat mahdollisuuksia vapaaehtoisuudelle. Puhe suomalaisesta menestystarinasta ei ole katteetonta.

Tästä kaikesta vahvuudesta huolimatta moni ihmisten parissa työtä tekevä kokee ristipainetta. Kokonaisen ihmisen näkemisen eetos elää vahvasti sosiaalitoimessa, terveydenhuollossa, opetustoimessa ja päivähoidossa. Samaan aikaan taloudelliset paineet ohjaavat toiseen suuntaan, samoin viime vuosina voimistunut pärjäämiseetos. Ihmistyötä tekevä henkilö toimii risteyksessä, jossa kohtaavat yhtäältä auttamisen eetos ja toisaalta talousrationaalinen, yksilön omaa selviämistä korostava näkökulma.

Arvot ovat muutoksessa. Arkkipiispan mukaan vaikuttaa siltä, että yhteiskunta toimii entistä enemmän aktiivisen, tehokkaan ja tuottavan ytimen ehdoilla. Tuo ydin luo ne normatiiviset kriteerit, joilla elämää tarkastellaan. Hyvinvoiva enemmistö sulkee aktiivisesti ulkopuolelle niitä, jotka eivät pysty elämään uuden normaalin ehdoilla. Tämä näkyy jo traagisesti lapsissa. Kyse ei ole vain siitä, että joillain ei ole varaa kuluttaa kuten toisilla, vaan siitä, että varakkaammat rajaavat toiset ulos: ”Lähdetkö elokuviin, ai niin, sähän oletkin köyhä, sä et pääse.” Sisä- ja ulkopiirien raja on nähtävissä kaikissa ikäluokissa. Sisäpiiri määrittää normit ja sulkee ulkopiiriin ne, jotka eivät täyty normeja. Vaihtoehtona olisi, että normit joustaisivat ja ottaisivat kaikki mu-

kaan, leffan asemesta tehtäisiin jotain, mihin kaikki voivat osallistua. On tarkasteltava kriittisesti ja myös peiliin katsoen, miten arvomaailmat kehittyvät ja miten yhteinen arvomaailma ja elämäntodellisuus voidaan säilyttää.

Käynnissä oleva kehityskulku liittyy vahvistuvaan selviytymisyhteiskuntaan, jossa ihmisen on yritettävä pitää huolta omasta pärjäämisestään. Arkkipiispasta vaikuttaa siltä, että enenevässä määrin ajatellaan ihmisen olevan itse vastuussa elämästään, oman onnensa seppä. Mäkinen on vierastanut keskustelua, jossa korostetaan ihmisen velvollisuutta ottaa itse enemmän vastuuta omasta hyvinvoinnistaan ja läheistensä hyvinvoinnista. Kenenkään ei tietenkään tule olla vastuuton, mutta keskustelu vaikuttaa suuntautuvan siihen, että ”noiden toisten jossain tuolla” pitäisi ottaa vastuuta itseltään ja läheisistään, mutta minun ei tarvitsisi kantaa yhteistä vastuuta. Puhe ihmisen vastuusta itsestään ja läheisistään on siis puhetta siitä, että minun ei tarvitse kantaa vastuuta muista tai että meidän ei tarvitse yhdessä kantaa vastuuta meistä. Selviytymiseetos synnyttää rajoja ihmisten välille ja hukkaa meidän jokapäiväisen leipämme.

Suomessa on pyritty rakentamaan yhteiskuntaa, jossa kaikilla on hyvän elämän edellytykset ja riittävät elämisen tarpeet omista kyvyistään riippumatta, mutta tämä yhteiskunnan perusta on vaarassa murtua. Pärjäämisen ja selviytymisen eetos ohjaa meidät varmistamaan, että minä itse pysyn mukana. Vaarana on, että vähitellen muodostuu voittajien ja häviäjien yhteiskunta, ja jotain tärkeää murenee siitä yhteisestä elämän yhteisvastuullisesta peruseetoksesta, jonka varaan koko suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu.

Arkkipiispa pitää vaarallisena signaalina tekemäänsä havaintoa, että hyvinvoiva enemmistö katsoo huono-osaisuutta matkan päästä ja myös haluaa pitää tuon etäisyyden. Esimerkiksi julkisessa keskustelussa on alettu pitää lähtökohtana sitä, että kovassa systeemissä jotkut putoavat ja hyväksytään, että joidenkin putoaminen on väistämätön hinta, joka on maksettava, että enemmistön vauraus säilyy. Julkisessa puheessa on suostuttu siihen, että kaikista ei voida pitää huolta, ja että osan uhraaminen on enemmistön etu. Jos tämä puhetapa todella viestii asenteiden muutoksesta ja hyvinvoivan enemmistön konsensuksesta, on käynnissä oleva arvomaailmojen kehitys arkkipiispan mielestä huolestuttavaa.

TAVOITTEENA PAREMPI MAAILMA

Kukaan ei selviä yksin, ja joissain tilanteissa toisia tarvitaan erityisen paljon. Silloin ollaan auttamisen ja ihmisarvon ytimessä, kun joku näkee ihmisen arvon silloinkin, kun

ihminen itse ei näe sitä. Ihmisen arvo ei edellytä jonkin ihmisyyden normin toteuttamista. Ihmisen arvo ei liity hänen tuleviin mahdollisuuksiinsa eikä potentiaaliinsa vaan siihen, että hän on. Silloin ihminen ja hänen ihmisarvonsa välineellistetään, jos auttamisen ehdollistetaan sille, että autettavan on muututtava.

Arkkipiispa ottaa esimerkiksi dementoituneet vanhukset hoitokodissa. He ovat menettäneet mielensä selkeyden ja kosketuksen ulkomaailmaan. Toisen ihmisen voi olla vaikea nähdä heissä tulevaisuuden toivoa ja toivoa heidän puolestaan jotain parempaa, koska sellaista toivoa ei ole. Silti tarvitaan joku, joka näkee, että tuossa ihmisessä juuri tuolloisena, juuri nyt ja juuri noin elämä toteutuu täydesti. Asetamme herkästi normeja oikeanlaiselle ja täydelle ihmisyydelle. Elämän täyteys ei kuitenkaan koita vasta sitten, kun tuo toinen ihminen on niin kuin me. On hyvä miettiä, mitä toisessa ihmisessä nähdään ja jaksetaanko hänelle antaa arvoa silloinkin, kun hän itse ei jaksa. Toisen arvokkuutta ei voi riistää häneltä pois. Esimerkiksi vanhemmille, joiden lapsen elämästä on toivo mennyt, lapsi on yhä arvokas ja merkityksellinen. Ihmisarvo säilyy loppuun asti, vaikka ihminen itse ei enää jaksaisi yhtään mitään.

Arkkipiispa Mäkinen kertoo, mitä muuan namibialainen sairaanhoitaja opetti hänelle ihmisarvon ehdottomuudesta. Sairaanhoitaja oli töissä osastolla, jolla hoidettiin viimeisessä vaiheessa olevia aidspotilaita. Kuolemaa odottavien potilaiden kipuja lievitettiin, mutta lääkkeitä ei aina ollut riittävästi. Arkkipiispa kysyi sairaanhoitajalta, mihin he pyrkivät, kun hoitoon niin keskeisesti kuuluva parantaminen oli mahdotonta. Sairaanhoitaja oli hetken hiljaa ja kertoi sitten, että yksi tavoite on, ettei kenenkään tarvinnut kuolla yksin. Miten he sen tekivät? Sairaanhoitaja tarttui arkkipiispaa kädestä ja sanoi: ”Tällä tavalla.” Kohtaamisessa oli sellaista ehdotonta auttamista, jossa arvostetaan yksilön ihmisyyttä loppuun asti. Tämä näkökulma ei ole vastakkainen työlle, jota tehdään, että ihmisen tilanne paranisi. Ihmisen arvo ei määrity sen mukaan, onko hän parannettavissa tai muutettavissa toisenlaiseksi. Kaiken kohtaamisen ja auttamisen perusta on, että ihminen tulee hyväksytyksi ja vastaanotetuksi ehdoitta.

Hyvän rakentaminen ei ole helppoa, koska maailma ei ole yksioikoinen eikä herttainen. Helpot reseptit hyvän tavoittelulle ovat sekä vääriä että vaarallisia. Valmiiden vastausten asemesta on tärkeää rohjeta kysyä myös niitä kysymyksiä, joihin vastausta etsittäessä joudutaan ehkä sietämättömiin ristiriitoihin. Haluttaessa tehdä hyvää, parempaa maailmaa, voidaan vaikuttaa kahdella tavalla, puhumalla ja tekemällä. Sanat ovat tärkeitä, teot ehkä vielä tärkeämpiä. Tärkeää on, arkkipiispa korostaa, että jaksamme tukea toisiamme ja nähdä kaikki myönteiset ja ihmisarvoa vahvistavat asiat, joita koko ajan tapahtuu.

Kyynisyyteen vajoamisen sijasta on tärkeä nähdä kaikki se hyvä, mitä jo tehdään. Auttajat, sekä työntekijät että vapaaehtoiset, tarvitsevat näitä hyvän signaaleja ja siksi niiden tunnistaminen on tärkeää. Lisäksi tarvitsemme luvan olla vajavaisia. Auttajien vaarana on vahvuuteen sairastuminen. Kun toimitaan oman eetoksen pohjalta, itsesestä käännetään vahva puoli esille. Kukaan ei kuitenkaan kestä jatkuvaa vahvuutta. On oltava tilanteita, joissa voi tunnistaa oman tarvitsevuutensa, oman avuttomuutensa ja oman haurautensa. Kaikilla on oltava myös lupa näiden tunnustamiseen. Myös auttajat tarvitsevat ihmisiä, jotka eivät katso vain sitä puolta, joka on toisia varten vaan hyväksyvät myös heikkouden ja haurauden. Jos yhteisössä ei ole tilaa omien rajojen tunnistamiselle ja tunnustamiselle, tuloksena tuskin on auttava yhteisö. Yhteisö, jonka jäsenet eivät saa olla heikkoja, ei voi ottaa vastaan heikkoja.

KANSAINVÄLISEN SINISEN RISTIN TYÖ KRISTILLISENÄ PÄIHDEJÄRJESTÖNÄ

ANNE BABB

Kävelen pölyisellä kujalla Santiagon slummialueella. Autot pysähtyvät ja pienet paketit vaihtavat omistajaansa ikkunoista tehtävällä kaupalla. Auto kaasuttaa pois, ja elämä tässä todellisuudessa jatkuu. Lapset käyvät koulua, äidit hoitavat koteja ja kukin keksii konstinsa elantonsa turvaamiseksi. Tällä alueella toimi Chilen Sinisen ristin vertaistukiryhmiä. Ryhmissä ei käytetä hengellistä materiaalia, vaan keskustelun tukena käytetään motivoivan haastattelun tekniikoita. Tapaamisen päätyttyä minua tartutaan kuitenkin hihasta. Voisitko rukoilla puolestani? Rukoilen ja huomaan ymmärtäväni, etteivät kaikki terapiat maailmassa voi antaa näille ihmisille sitä toivoa tulevaisuuteen, jonka tuo yksi rukous pystyy tarjoamaan. Yhteys elävään Kristukseen voi yksin tuoda tulevaisuuden ja toivon mahdottomaltakin tuntuvaan todellisuuteen.

Ihmisen täytyy saada unelmoida ja uskoa tulevaisuuteen. Kristillisillä toimijoilla on tässä erityinen mahdollisuus vaikuttaa. Uskonnon merkitys yhteiskunnallisessa kehityksessä on alkanut tulla minulle todeksi tarkastellessani kristillisen päihdetyön kenttää maailmanlaajuisesti.

Pohjoismaissa sosiaalityön ja terveydenhoidon historia kumpuaa kristillisen auttamisen perinteestä. Siitä, että jokaiselle ihmiselle kuuluu antaa apua ja turvaa välittämällä laupiaan samarialaisen tarinaa pyyteettömästä rakkaudesta ja itseltä antamisesta. Tämä perusta on nyt tosin käännetty markkinamahdollisuudeksi. Vaikeuksissa olevien ihmisten auttamisesta on tullut bisnestä, joka halutaan toteuttaa tehokkaasti, ammatillisesti ja neutraalisti. Kun palvelun kriteerit täytetään, ajatellaan, että palvelu on riittävä. Tuosta pyyteettömästä rakkaudesta on lähes luovuttu. Entäpä, jos tilanne on kuin Santiagon slummissa? Mitä jos elämä tuntuu niin toivottomalta, että tietää tarvitsevansa myös hengellistä tukea. Onko sitä tarjolla? Entä saako sitä tarjota?

Sveitsiläinen teologi ja pastori Louis Lucien Rochat (1849–1917) loi Genevessä vuonna 1877 uskonnollisen raittiusliikkeen. Liikkeen piirissä pyrittiin tukemaan raittiuteen pyrkiviä. Vuodesta 1881 alkaen liikettä alettiin kutsua nimellä Blue Cross, Sininen risti. Alkuajoista lähtien toiminta perustui ekumeenisuuteen, ja Sinisen ristin johtajat tekivät yhteistyötä Sveitsin katolisen kirkon päihdeettömyysohjelman kanssa (*Swiss Catholic League of Abstinence – The Golden Cross*) Sininen risti ei ole koskaan epäröinyt tehdä yhteistyötä myös ei-kristillisten päihdeorganisaatioiden kanssa. Vuosien kuluessa liike levisi Ranskaan, Belgiaan, Saksaan, Hollantiin, Tanskaan, Ruotsiin, Suomeen ja Norjaan.

Sveitsin, Ranskan ja Saksan Sinisen ristin lähetystyöntekijät aloittivat päihdetyön Afrikassa, Intiassa ja Tyynenmeren valtioissa. Nykyään Kansainvälinen Sininen risti (IFBC) toimii noin 40 maassa.

VAATIMUKSIA VAI HYVÄKSYNTÄÄ?

Afrikassa Sininen risti -järjestöt ovat syntyneet seurakuntien yhteyteen lähetystyöntekijöiden mukana. Tavalliset lähetystyöntekijät huomasivat, että köyhyyden keskellä päihdeet olivat myös kehitysmaiden ongelma ja halusivat levittää raittiusliikkeen ideologiaa. Monin paikoin seurakuntien toiminnan periaatteeksi otettiin päihdeettömyys. Sama periaate on edelleen elävä monissa Sinisen ristin jäsenmaissa Afrikassa.

Alkoholin käyttöä ja alkoholismia pidetään monin paikoin edelleen syntinä, ja siksi alkoholin käyttäjät eivät ole tervetulleita joihinkin seurakuntiin. Nämä seurakunnat edellyttävät, että päihdeongelma täytyy hoitaa ensin, ja sen jälkeen voi tulla seurakunnan jäseneksi. Moni paikallinen Sininen risti -organisaatio kipuilee tämän kanssa, ja päihdeettömyyden periaate on ollut haaste myös modernin kokonaisvaltaisen

työn kehittämiseksi kansainvälisesti. Yhteisen ymmärryksen kehittäminen sille, mitä tarkoittaa ammatillinen kristillinen päihdetyö, on ollut vaikeaa. Eurooppalainen kokonaisvaltainen päihdeitä käyttävien ihmisten auttaminen ja tukeminen on edelleen vieras näkökulma monelle raittiuteen nojaavalle etelän Sininen risti -organisaatiolle, ja siitä väitellään organisaatioiden kesken kristillisen päihdetyön periaatteista keskusteltaessa.

Moni afrikkalainen kristillinen yhteisö edellyttää raittiutta kaikilta ihmisiltä. Länsimaiset periaatteet yksilön henkilökohtaisesta valinnanvapaudesta koetaan toisinaan jopa uhkana näissä yhteisöissä, joissa tiukka päihdeettömyyden periaate on suojellut perheitä alkoholin aiheuttamilta haitoilta. Uskonnon tuoma tuki periaatteelle on ollut ehdottoman tärkeä. Seurakunnat ovat yhteisöissään voimakkaita vaikuttajia ja niissä noudatetut elämäntavat vaikuttavat koko yhteisön jäsenten hyvinvointiin. Silti päihdeongelmia on esiintynyt aina, ja tässä lienee nykyisenkin Sinisen ristin työn haaste Afrikassa. Kuinka sovittaa yhteen raittiusperiaate ja samalla työ vaikeasti syrjäytyneiden päihdeongelmaisten ihmisten kanssa?

Olen yrittänyt avata tätä ajattelua Jeesuksen sanoilla siitä, että eivät terveet tarvitse parantajaa vaan sairaat, ja keskustellut armon olemuksesta ja sen riittämisestä kaikille. Miten seurakunnat voisivat esimerkiksi avata ovensa päiväkeskustyyppisesti siten, että päihdeitä käyttävät saisivat mahdollisuuden saada tukea ja että tuen saamiselle olisi mahdollisimman matala kynnyks? Monella paikkakunnalla koetaan hyvin haastavana ajatus, että ”syntiset, jotka eivät ole tehneet parannusta” tulevat seurakunnan piiriin ja vielä niin, että heitä ei pakoteta heti raitistumaan ja tunnustamaan uskonsa.

Monessa Sinisen ristin organisaatiossa on päästy jo jossain määrin irti tästä ajattelutavasta. Kehitystä on tukenut Kansainvälisen Sinisen ristin monikansallisen koulutus, jossa keskustellaan, mitä on kristillinen päihdetyö, miten ihminen kuntoutuu päihdeistä ja mikä saa uskon siemenen kasvamaan ihmisen sydämessä.

Uskon, että monessa maassa raittiusperiaate myös suojaa yhteiskuntaa, sillä monikansalliset alkoholiyhtiöt hakevat uusia kuluttajia sieltä, missä kulutus on juuri nyt vähäisempää. Alkoholimarkkinointi on hyvin aggressiivista Afrikan maissa. Kristillisillä järjestöillä on edelleen tärkeä moraalista tukevan ja päihdeiden käytön haittoja vähentävän vaikuttajan rooli.

PERUSTANA VAPAUTTAVA HENGELLISYYS

Suomen ulkoasiainministeriön tutkimuksissa on todettu, että järjestöt, joiden toiminta pohjautuu uskoon (*faith based organisations, FBO*) ovat hyviä kumppaneita kehitysyh-

teistyössä. Järjestöjen työ juurtuu seurakunnan toimintaan ja jää siksi elämään myös sen jälkeen, kun järjestön paikallinen projekti loppuu. FBO:t muodostuvat osaksi koko yhteiskunnan perusrakenteita liittyessään paikalliseen kulttuuriin ja uskontoon. Tämä on nähtävä voimavarana, jonka varassa on mahdollista rakentaa hyvää ammatillista kristillistä sosiaalityötä. Diakoninen lähtökohta toisten palvelemiselle helpottaa yhteisen työn tarkastelemista ja kehittämistä.

Jotkin paikalliset Sininen risti -järjestöt ovat kuitenkin katkaisseet yhteytensä seurakuntaansa sen takia, että järjestön diakonisen näkökulman ja seurakunnan vahvan evankelioivan näkökulman yhdistäminen ja toteuttaminen rinnakkain ei ole onnistunut. On koettu uhkana se, että ihminen nähdään kokonaisvaltaisen tuen tarvitsijana. Päihderiippuvaisen psyykinen, hengellinen, fyysinen ja emotionaalinen ulottuvuus tarvitsevat kuitenkin jokainen ammatillista tukemista. Kansainvälisessä strategiasamme olemme pyrkineet määrittelemään tätä kokonaisvaltaista otettamme:

Vapauttava Hengellisyys

Perustamme on ekumeeninen kristillisen uskon ilmaisu, jossa etsitään asioita, jotka ovat yhteisiä eri kristillisille traditioille. Keskitymme uskon ilmentämiseen toiminnallisesti. Palvelemme rakkaudella heikommassa asemassa olevia ja pysymme yhteydessä Jumalan pyyteettömään rakkauteen vapautuaksemme omista riippuvuuksistamme.

Sininen risti perustaa näkemyksensä kristilliseen uskoon, mutta ei ole kirkko. Koska toimimme erilaisista kulttuurisista kristillisistä perinteistä käsin, on tärkeää keskittyä käytännölliseen ajatteluun, ei niinkään opilliseen ajatteluun perustuvaan uskon näkemyseseen. Tämä voidaan ilmaista sanalla hengellisyys.

Samalla kun näemme, että henkilö tarvitsee lääketieteellistä vieroitusta ja psykiatrista hoitoa päihdeongelmansa hoitamiseksi, kristillisenä järjestönä ymmärrämme, että löytäessään Jeesuksen anteeksiantamuksen ihminen voi vapautua päihdeongelmastaan täydellisesti vapaaksi, vaikka hän edelleen tarvitsisikin ammatillista tukea. Ymmärrämme, että kokonaisvaltainen ammatillinen tuki kaikilla ihmisen elämän ja olemuksen osa-alueilla on välttämätöntä. Tämän kokonaisuuden kuvaaminen palveluntarjonnassa on haastavaa. Monet kristilliset järjestöt ympäri maailmaa kipuilevat sen kanssa, kuinka kuvata ihmisen hengellisen ulottuvuuden hyväksi tehtyä työtä niin, että se ymmärretään oikein.

On yleistä vaatia arvoneutraaleja ja yhdenvertaisia palveluja kaikille. Mielestäni tämä on ristiriidassa sen kanssa, että samanaikaisesti ihmisten hyvinvointia tarkasteltaessa on huomattu, että muuttuvassa yhteiskunnassa moni kokee olevansa jonkinlaisessa arvotyhjyössä ja etsii yhä elämälleen tarkoitusta. Miksi ei siis kannustettaisi erilaisia arvoperusteisia organisaatioita tuottamaan palveluja, jolloin asiakas voisi ohjautua itselleen sopivimman tuen piiriin? Ajatus, että arvot riisumalla palvelu sopii kaikille, on minulle vieras. Mielestäni tällaiset palvelut eivät pääse pintaa syvemmälle, eivätkä siten palvele ketään kunnolla.

KRISTILLISEN TYÖN HAASTEET TÄNÄÄN

Miten me kristillisenä liikkeenä pysymme kristillisinä monenlaisten yhteiskunnallisen kehityksen luomien paineiden keskellä?

Euroopassa on menossa haasteellinen kausi lainsäädännön asettamien kilpailutusvaatimusten takia. Moni eurooppalainen Sininen risti -järjestö on joutunut pohtimaan organisaationsa rakenteet uusiksi ja yhtiöittämään osa tarjoamistaan palveluista. Tasavertaisuutta edellyttävä lainsäädäntö on pakottanut Sininen risti -järjestöt todentamaan, etteivät ne syrji palvelujensa käyttäjiä uskonnon takia, vaikka ovat kristillisiä organisaatioita. Sininen risti -liikkeen alkuajoina hengellisyys sosiaalityössä nähtiin todellisena välittämisenä ja voimavarana, mutta nyt uskonnollisiin arvoihin perustuvan sosiaalityön on osoitettava, ettei se tuota kenellekään haittaa.

Kansainvälinen Sininen risti teki eurooppalaisille jäsenjärjestöilleen kyselyn, jossa kysyttiin uskopohjaisen järjestötyön vahvuuksista ja haasteista. Asiaa käsiteltiin myös eurooppalaisten jäsenjärjestöjen tapaamisessa syksyllä 2014. Olen koonnut joitakin keskeisiä huomioita kyselyyn saaduista vastauksista. Tämä ei ollut tieteellinen tutkimus, vaan kartoitus kristillisten jäsenjärjestöjemme kokemuksista. Kysely lähetettiin noin kahdellekymmenelle jäsenjärjestölle, joista noin puolet vastasivat siihen.

Kysymykseen, onko vastaajan kokemuksen mukaan kristillisille järjestöille olemassa erityistä taloudellista tukea, 40 % vastaajista sanoi, että erityistä tukea ei ole tarjolla. Kirkkojen ja kristillisten organisaatioiden rahoituksesta kokee hyötyvänsä 60 % vastanneista.

Kysymykseen, onko järjestöllä yhteistyötä paikallisten kristillisten seurakuntien kanssa, 20 % vastanneista sanoi, ettei seurakuntien kanssa ole yhteistyötä. Samoin 20 prosentilla vastanneista yhteistyö on säännöllistä. Loput 60 % tekevät satunnaista yhteistyötä seurakuntien kanssa. Yksi vastaajista kommentoi:

Tässä on varmasti mahdollisuus laajempaan verkostoitumiseen, sillä seurakuntien ja kristillisten organisaatioiden työntekijät eivät ole usein päihdetyön asiantuntijoita. Läheisellä yhteistyöllä työtaakkaa voi varmasti keventää molemmille osapuolille. Osaamisen jakaminen on ehdottoman tärkeää työn jaksamisen ja ihmisen aidon kohtaamisen mahdollistamiseksi.

Kilpailutukset ovat järjestöjemme arkipäivää. Vastaajista 83 % kertoo joutuvansa ottamaan osaa kilpailutuksiin työnsä rahoittamiseksi ja 17 % ei ole joutunut ottamaan osaa kilpailutuksiin.

Kysymykseen, näkevätkö vastaajat erityistä hyötyä siitä, että uskontopohjainen organisaatio tuottaa päihdepalveluja verrattuna siihen, että ei-uskontopohjainen organisaatio tuottaisi palvelun, 67 % vastanneista näki hengellisissä organisaatioissa erityistä hyötyä palvelun tuottamisessa. Vastaajista 16 % ei näe uskonnollisessa pohjaviireessä lisäarvoa ja 16 % ei osaa sanoa, mitä mieltä olisi. Yksi vastaajista kommentoi:

Katsomme kokonaisvaltaisesti ihmisen tarpeita ja pyrimme huomioimaan ihmisen tarpeet kokonaisuudessaan. Siksi pyrimme sisällyttämään hengellisyiden elementtejä terapiaohjelmiimme. Emme voi pakottaa ketään hyväksymään meidän näkemyksiämme, mutta haluamme elää arvomme todeksi toiminnallamme. Painotamme jokaisen yksilön merkitystä ja ainutlaatuisuutta. Kannustamme vapauteen, mutta samalla painotamme vastuullisuuden tärkeyttä. Kulttuurissamme tämä on uusi näkökulma, mutta se antaa asiakkaillemme kokemuksen, että he ovat tärkeitä ja voivat muuttaa elämäänsä.

Toinen vastaaja kommentoi:

Sanon varovaisesti kyllä! Meidän arvoissamme ja ilmapiirissä kannustamme Jumalan pyyteettömään rakkauteen, jokainen päihdeistä riippuvainen ihminen on hyväksytty Jumalan kuvana. Hyväksyminen, sympatia, sitoutuminen heidän tukemiseensa ja kärsivällisyys ovat keinoja, joilla sen osoitamme.

Kysymykseen, onko järjestöissä kohdattu erityisiä haasteita palveluiden tuottamisessa, koska kyseessä on kristillinen järjestö, puolet vastaajista kertoo kokevansa erityisiä haasteita kristillisenä toimijana. Toinen puoli ei koe kristillisen taustan aiheuttavan erityisiä haasteita. Vastaajat kommentoivat esimerkiksi näin:

Kyllä, koska palvelut kilpailutetaan tarjousmenettelyllä.

Rekrytoinnissa etsimme henkilöitä, jotka sitoutuvat kristillisiin arvoihin ja jakamaan arvojamme käytännön työn kautta asiakkaille ilman painetta tai tuputusta. Työnantajana toteutamme kristillisiä tapahtumia ja mahdollistamme pastoraalista tukea.

On olemassa lisääntynyt paine toteuttaa yhdenvertaisia palveluja, meidän on ositettava ettemme diskriminoi ketään, vaikka säilytämme kristilliset arvot toiminnassamme. Jotkin rahoittajat eivät rahoita uskontopohjaisia järjestöjä. Maailmanlaajuinen ilmapiiri palvelujen kilpailuttamisen suhteen on huolestuttava – heikoimmassa asemassakin olevilla ihmisillä yritetään tehdä bisnestä. Uskontopohjaiset järjestöt olisivat varmempi valinta aitoon auttamiseen.

LOPUKSI

Järjestöt joutuvat tuottamaan palveluja kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ihmisille yhä haastavammassa yhteiskunnallisissa oloissa. Usein palvelut kilpailutetaan, ja vallalla oleva medikalisoitunut ihmiskäsitys aiheuttaa sen, että järjestöjen on osattava kuvata myös ihmisen hengellisen tuen tarve osana kilpailutuksia ja rahoitushakemuksia. Monissa järjestöissä koetaan, että heidät voidaan ymmärtää väärin, ja olen huomannut, että monet kristilliset järjestöt eivät enää tuota sen kaltaisia kokonaisvaltaisia palveluita, joissa hengellisyys on mukana. On helpompi vastata kilpailutuksiin tarjoamalla sosiaalista, terveydellistä ja psykologista apua ja perustella kristillisyyttä sillä, että lähimmäisen rakkaus toteutuu myös ihmisen kohtaamisessa.

Mielestäni ammatillisesti toteutettu hengellinen tuki tämänkaltaisessa kristillisestä viitekehyksestä on vapauttava ja myönteinen kokemus. Hengellisyyttä ei pitäisi poistaa kristillisten sosiaalialan organisaatioiden toiminnasta.

Kristillinen lähestymistapa on mahdollinen kaikissa kulttuureissa. Kristinuskon ytimessä on armahdus ja vapaus valita uskooko vai ei. Pelastus on lahja, ja ihminen voi ottaa sen vastaan, jos haluaa. Voidaan ajatella, että kristinuskossa on demokration syvin olemus: vapaus valita. Sen vuoksi se sopii niin hyvin periaatteeksi ammatilliseen auttamistyöhön.

Toivon, että kristillisenä järjestönä olemme rohkeasti sitä, mitä olemme ja autamme ihmisiä myös hengellisesti. Ihmiset tarvitsevat vaihtoehtoja, ja hädän hetkellä moni lopulta kääntyy pohtimaan myös hengellisiä kysymyksiä. Ollaan rohkeita ja osoitetaan, että kristillisenä järjestönä voimme tuoda toivottomiltakin näyttäviin tilanteisiin toivoa, jota maailma ei voi antaa.

USKOOK POKHJAAVA SOSIAALITYÖ: TOIMIKENTTÄ, TUTKIMUS JA TULOKSET YHDYSVALLOISSA

MARKKU RUOTSILA

Uskoon pohjaavat sosiaali- ja terveysalan toimijat muodostavat suurimman yksittäisen suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa alihyödynnetyn palveluntuotannon reservin. Näitä toimijoita on Suomessa sadoittain, ja ne tekevät päivästä toiseen omaa yhteiskunnallisesti hyödyllistä työtään varsin rajallisin resurssein, valtakunnantason poliittisilta päätöksentekijöiltä paljolti piilossa ja mediakeskustelusta syrjäytettyinä. Tilanne on hyvin toisenlainen Yhdysvalloissa, jossa juuri tällaisilla toimijoilla on suurta medianäkyvyyttä, jossa yhteiskuntatieteilijät ovat jo pitkään tutkineet niiden työtä ja jossa valtiovalta on nivonut ne sosiaali- ja terveyspolitiikkansa keskiöön jo useamman vuosikymmenen ajan. Näin on tapahtunut osaksi vähitellen vakiintuneen uuden yhteiskunnallisen tilauksen johdosta ja osaksi, koska vertaisarvioidut tutkimukset ovat osoittamassa uskoon pohjaavat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä kokonaisvaltaisempaa ja kestävämpää tulosta avustettavilleen tuottaviksi että kustannustehokkaammiksi kuin perinteiset maalliset, virastopohjaiset sosiaalihuollon mallit. Useilla eri kriteereillä tarkasteltuina ne vertautuvat edukseen myös suhteessa sosiaalialan kaupallisiin toimijoihin.

Sitten 1990-luvun, jolloin alan systemaattinen tieteellinen tutkimus käynnistyi Yhdysvalloissa, on pelkästään siellä tuotettu aihepiiristä yli kuusisataa merkittävää vertaisarvioitua tieteellistä tutkimusta. Nämä tarjoavat vahvaa todistusaineistoa siitä, että uskon innoittamat ja sitä toiminnassaan erinäisin tavoin hyödyntävät sosiaalityön muodot ovat erityisen tehokkaita muun muassa päihderiippuvaisten kuntouttamisessa ja päihteidenkäytöstä vieroittamisessa, pahasti syrjäytyneiden nuorten oppimistulosten parantamisessa ja nuorisoriikollisuuden vähentämisessä sekä vaikeasti työllistyvien, moniongelmaisten työllistämässä.

Tutkimuksissa on lisäksi osoitettu, että ääri-ilmiöt pois lukien uskonnollinen vakaumus itsessään ja uskonyhteisöjen toimintaan aktiivisesti osallistuminen voivat edistää yksilön hyvinvointia monilla tavoilla, jotka hyödyttävät koko yhteiskuntaa ja säästävät valtion rajallisia resursseja.

Mitä voisimme oppia näistä Yhdysvalloissa tehdyistä tutkimuksista ja siellä (ja muualla, varsinkin Isonsa-Britanniassa) käynnistetyistä valtiollisista hankkeista tällaisen uskopohjaisen sosiaalityön tukemiseksi ja edesauttamiseksi? Yhdysvaltain ja läntisen Manner-Euroopan monet eroavuudet – yhteiskunnalliset, perustuslailliset ja kulttuuris-uskonnolliset – on huomioitava hyödynnettäessä aihepiiriin yhdysvaltalaisia tutkimustuloksia, siellä ahkerimmin aihepiiristä käytyä teoreettista pohdintaa ja siellä käynnistettyjä valtiollisia tukikokeiluja. Läheskään kaikkea Yhdysvalloissa toteutettua ei ole tarkoituksenmukaista, mahdollista tai toivottavaa siirtää sellaisenaan varsin erilaiseen suomalaiseen kontekstiin. Yhtä lailla on silti huomattava, kuinka tutkimustulokset sinänsä ovat pitkälle yleistettävissä, sillä toimintamuodotkin ovat jo pitkään olleet ylijärjaisia ja huomattavan samankaltaisia Atlantin molemmin puolin.

HYVINVOINTIVALTIO JA USKON POHJAAVA SOSIAALITYÖ

Uusi uskon pohjaavaa sosiaalityötä tutkiva tutkimusala on syntynyt Yhdysvalloissa ja levinnyt myös muualle länsimaihin sitä mukaa, kun valtiollista sosiaalihuoltoa on alettu viime vuosikymmeninä siirtää alihankkijoille, sekä uskopohjaisille että puhtaan kaupallisille. Tarve näiden uusien toimijoiden panoksen ja lisäarvon selvittämiseksi on ollut ilmeinen myös siksi, että niiden nousu on liittynyt koko lailla rakenteellisiin, todennäköisesti vielä pitkään vaikuttaviin tekijöihin. Osin näitä ovat viime vuosikymmenien pitkittynyt taloudellinen ahdinkotila ja länsimaiden väestön ikääntymisen takia rajallisemmiksi käyvät valtioiden budjettiresurssit. Toiselta osin näitä tekijöitä ovat länsimaissa sitten 1970-luvun tapahtunut siirtymä teollisesta ja sekulaarista aikakau-

desta jälkiteolliseen ja post-sekulaariin, tähän kuuluva laaja irtiotto vanhakantaisista kollektiivisista ajattelutavoista ja entistä individualistisemmän ja ei-aineellisia arvoja korostavan eetoksen nousu.

Sitä mukaan kun uskopohjaisen sosiaalityön tuloksista on saatu luotettavaa tieteellistä todistusaineistoa, on sen valtiollisesta tukemisesta ja suunnitelmallisesta edistämisestä tullut Yhdysvalloissa (ja Isonsa-Britanniassa) uusi puoluepoliittiset ja ideologiset rajat ylittävä sosiaalipoliittinen konsensus. Molemmissa maissa päättäjät ovat vakuuttuneet paitsi usko- ja yhteisöpohjaisen sosiaalityön yhteiskunnallisesta tilauksesta, myös alan toimijoiden suhteessa ainutlaatuisesta kyvystä tuottaa yksilö- ja yhteisötason tulosta, jonka kerrannaisvaikutuksista hyötyvät kaikki yhteiskuntaluokat, avustettavat yhtä lailla kuin apua antavat, sekä ahtaalla oleva valtiontalous itsessään. Tämän takia alettiin sekä Yhdysvalloissa että Isonsa-Britanniassa aivan 2000-luvun alussa rakentaa sellaista uutta hyvinvointipalveluiden järjestelmää, jossa valtiovalta on ottanut entistä konkreettisempia askeleita uskopohjaisen sosiaalityön tukemiseksi ja rahoittamiseksi, ja tätä tarkoitusta varten on luotu kokonaan uusia valtiollisia virastoja ja rahoituskanavia.

Merkittävin rakenteellinen selittäjä valtiovaltan ja uskopohjaisen sosiaalityön suhteessa tapahtuneelle muutokselle ja siitä seuranneelle hyvinvointivaltioiden uudelleenjärjesteleminen piilee epäilemättä siirtymisessä jälkiteollisen aikakauden. Siirtymän seuraukset ovat toistaiseksi selvimmin havaittavissa englantia puhuvissa maissa, mutta se on tapahtunut läpi koko läntisen maailmanpiirin. Sitä mukaan kun länsimaissa oli talouskasvua pitkään tukeneella politiikalla ja hyvinvointivaltion turvaverkoilla taattu kansalaisille suhteellinen aineellinen yltäkylläisyys ensimmäistä kertaa historiassa (1970- ja 1980-luvuilla), alkoivat vanhat puhtaan materialistiset tehtävänasettelut jäädä taka-alalle ja huomio kiinnittyä yhä enemmän ei-aineellisten, hengellisten hyödykkeiden hankintaan.¹ Sekä poliittisen jakolinjan oikealla, niin sanotusti uusliberaalilla puolella että 1960-luvun jälkeisessä, usko- ja yhteisöpohjaista sosiaalityötä aina harjoittaneesta mustien kansalaisoikeusliikkeestä vaikuttuneessa niin sanotussa uusvasemmistossa alettiin peräänkuuluttaa vallankäytön siirtämistä yhä enemmän paikalliselle, yhteisölliselle ja yksilön tasolle. Kansalaisyhteiskunnan rooli korostui suhteessa vanhakantaisesti keskitettyyn, pakottavaan valtiovalttaan, ja yhä enemmän kiinnostuttiin kaikenlaisesta postmodernista hengellisyydestä.²

1) Ks. Inglehart & Norris 2004.

2) Ks. Steinfels 2001, 327–329; Shires 2007; Rossinow 1999; Daly 2009.

Sosiaalipolitiikassa nämä yleiset kehityslinjat synnyttivät (näkyvimmin ja ensin juuri Yhdysvalloissa) sellaisen hyvinvointivaltion kritiikkiä, jota ohjaa syvästi materialistinen käsitys rahan (tai ”etuisuuksien”) siirrosta valtiolta yksilöille. Siirto ratkaisisi kaikki yhteiskunnalliset ongelmat. Sekä oikeistossa että vasemmistossa tämä malli alettiin yhä enemmän mieltää aivan liian kapeaksi ja sellaiseksi, että se vain mahdollistaa ja ylläpitää päihderiippuvuutta, työttömyyttä ja muuta syrjäytymistä, tekee avustettavista passiivisia ja valtiosta riippuvaisia ja näin epäinhimillistä heitä.³ Ainoaksi pitkällä tähtäimellä inhimilliseksi ja toimivaksi hyvinvointivaltion malliksi alettiin yhä enemmän mieltää sellainen, joka (Marvin Olaskyn sanoin) ei tehnyt ”turvaverkosta riippumattoa, jolla loikoillaan, vaan trampoliinin, jolta ponnistetaan”.⁴ Eroa valtalinjan oikeistolaisissa ja vasemmistolaisissa ratkaisuehdotuksissa on ollut vain valtiovallan roolia koskeissa painotuksissa, mutta molemmissa uskopohjaisen ja muun yhteisöllisen sosiaalityön tukeminen on nähty olennaisena keinona puuttua materialistisen hyvinvointivaltion puutteisiin ja sen aiheuttamiin ongelmiin.

Oikeistossa on vaadittu hyvinvointivaltion lakkauttamista ja kaikkien sen palvelujen siirtämistä uskopohjaisille toimijoille (esimerkiksi palveluseteleillä tai luomalla uudenlainen verovähennysjärjestelmä, jossa kukin veronmaksaja päättäisi itse, mille uskopohjaiselle sosiaalialan toimijalle antaa avustuksensa). Vaatimukset juontuvat osin teologiaan, osin yleiseen, Suomessakin havaittavaan oikeistolaiseen yksityistämisympyräykseen, joka ei ylläkkeiltään ole välttämättä uskopohjainen.⁵

Vasemmistossa on sen sijaan edellytetty hyvinvointivaltion järjestelmien ja palveluiden säilyttämistä ja kehittämistä (jotta myös yhteiskunnan rakenteissa piilevää syntiä pystyttäisiin hillitsemään ja jotta kaikkien perusturva varmasti säilyisi). Samalla niiden rinnalle on haluttu rakentaa entistä selvästi vahvempi uskopohjainen ja yhteisöllinen kolmas sektori, joka kohdistaisi huomiota yhä enemmän ihmisten ei-aineellisiin, hengellisiin tarpeisiin ja muutosedellytyksiin.⁶

Kaikkein oikeistolaisinta keskustelua lukuun ottamatta on oltu tietoisia siitä, että olemassa olevaa valtiollista hyvinvointijärjestelmää ei voi eikä tule kokonaan korvata uskopohjaisella (tai vain kaupallisella), sillä uskoon pohjaavien toimijoiden resurssit eivät tällaiseen millään riittäisi edes valtiollisen avustuksen turvin (ja koska puhtaan kaupalliseen malliin liittyisi eettisiä ongelmia). Kyse on siis rinnakkaisen, hyvinvointivaltiota tukevan ja täydentävän järjestelmän luomisesta, jolla tarjotaan erityistä hengellistä, yhteisöllistä ja ei-aineellista lisäarvoa.

Yhdysvalloissa on sekä oikeistossa että vasemmistossa vaikututtu samanaikaisesti myös usko- ja yhteisöpohjaisten sosiaalialan toimijoiden suhteessa aivan eri-

tyisestä kustannustehokkuudesta. Tilanteessa, jossa kaikki länsimaat ovat väestönsä ikärakenteen muuttumisen takia ajautuneet kestävyysvajeeseen, yhä useammat päätöksentekijät ovat havahtuneet mahdollisuuteen, että uskopohjainen sosiaalityö voi osoittautua paitsi auttamiensa syrjäytyneiden, myös itse valtiontalouden pelastajaksi. Jo maalaisjärjelläkin kukin tajuaa, kuinka nämä pääosin vapaaehtoisvoimin toimivat palveluntuottajat tarvitsevat vähäisempää rahoitusta kuin kuukausipalkkaa nauttivat virastoissaan istuvat valtion viranomaiset. Usein niiden työntekijät ovat aivan yhtä lailla oman alansa korkeasti koulutettuja ammattilaisia (lääkäreitä, perushoitajia tai sosiaalityöntekijöitä) kuin valtion palkollisetkin, mutta koska he toimivat oman uskonsa innoittamina, he pystyvät tarjoamaan omaa asiantuntemustaan joko ilmaiseksi tai huomattavasti halvemmalla. Lähimmäisenrakkauden pohjalta ja hyväntekeväisyyden ja humanitaarisuuden nimissä toimivat uskopohjaiset toimijat kykenevät parhaiten houkuttelemaan myös yksityisiltä tahoilta lahjoituksia työhönsä, mikä sekin säästää valtiollisia resursseja. Koska uskopohjaiset järjestöt toimivat usein hyvinkin paikallisesti ja tuntevat omat paikallisyhteisönsä, niiden voi lisäksi olettaa pystyvän kohdentamaan apuaan paremmin sinne, missä sitä kulloinkin eniten tarvitaan, ja mitoittamaan avun laadun ja tyypin tilannekohtaisesti. Onnistuessaan uskopohjainen sosiaalityö tekee avustetusta auttajan ja siten ylläpitää ja kasvattaa auttajapoolia – käytännössä ilmaiseksi.⁸

Pelkän maalaisjärjen varassa ei kuitenkaan olla oltu enää pitkää aikaa, kun on esitetty väitteitä usko- ja yhteisöpohjaisten toimijoiden erityisestä kustannustehokkuudesta. Ensinnäkin lukuisissa vertaisarvioituissa tieteellisissä tutkimuksissa on havaittu, että yhdysvaltalaiset avunsaajat itse arvioivat uskopohjaiset sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjoajat parhaiten tarpeitaan tyydyttäväiksi, parasta tulosta tuottaviksi, heistä ihmisenä eniten välittäviksi ja luotettavimmiksi. Valtiolliset ja voittoa tavoittelevat yksityiset toimijat he arvioivat kaikkein epätydyttävimmiksi kaikilla mahdollisilla kriteereillä.⁹

3) Ks. Weaver 2000, 169–212; Daly 2009, 50–59, 188–196.

4) Olasky 2000, 18.

5) Edustavia esimerkkejä ovat mm. Bauer 1996, 75–82; Chilton 1996, 178–191; Olasky 1997, 2–3, 23–33, 152–153. Suomalaisesta keskustelusta ks. Elinkeinoelämän valtuuskunta 2011 ja 2012.

6) Ks. Campolo 2000, 244–259; Sider 2007, 81–90, 100–115, 240–257; Monsma 2008, 52–58, 80–91, 134–146.

7) Campolo 2000, 244–259; Sider 2007, 81–90, 100–115, 240–257; Monsma 2008, 52–58, 80–91, 134–146. Vrt. Koskiahho 2014.

8) Unruh & Sider 2005, 194–205.

9) Arnold & Avants & Margolin & Marcotte 2002, 319–326; Wuthnow & Hackett & Hsu 2004, 1–17; Monsma & Soper 2006, 34–35, 69–73; Smith 2006, 110.

Samanlaista tietoa on olemassa myös muualta maailmasta.¹⁰ Tällaisilla tiedoilla on merkitystä, sillä kokemukset omien tarpeiden hyvin tyydyttyiksi tulemisesta vähentävät apua saavien koettua tarvetta muuhun (siis kalliimpaan valtiolliseen) avustus- ja tukitoimintaan osallistumiseen.

Myös puhtaan taloudellisesti arvioituna alkavat tehokkuuserot olla selviä. Esimerkiksi Pepperdinen yliopiston emeritusprofessori Stephen V. Monsman vuoden 2004 vertailututkimus kristillisistä työllistämishelmistä laski, että nämä palvelivat Yhdysvalloissa vuosittain 90 000 dollarin vuosibudjetilla kahtasataa avuntarvitsijaa siinä missä ei-uskopohjaiset kilpailijansa tarvitsivat 900 000 dollaria neljänsadan palveleminen.¹¹ Uskoon pohjaavien päihdetyön keskusten kustannukset ovat tavanomaisesti olleet vain viidesosan kunnallis- ja valtiollisten työmuotojen vastaavista kustannuksista.¹²

Niin ikään on laskettu, että Philadelphian kaltaisessa puolentoista miljoonan asukkaan kaupungissa pelkästään paikalliset seurakunnat tuottavat vuodessa miljardin dollarin arvosta sosiaali- ja terveyspalveluja. Yhteenlasketulta arvoltaan tämä vastaa miltei puolta kaupungin sosiaali- ja terveysbudjeista. Jos valtiolliset ja kunnalliset toimijat tuottaisivat nämäkin palvelut, veronmaksajille koituisi vuosittain arviolta noin 250 miljoonan dollarin lisälasku. Tässä Ram Cnaanin laskelmassa olivat mukana vain seurakuntien itse tuottamat palvelut, joten jos niihin lisätään ei-seurakunnallisten eli varsinaisten uskontopohjaisten toimijoiden työ, yhteenlaskettu kustannushyöty olisi annettua lukua vieläkin suurempi.¹³

Toisissa laskelmissa on vielä dokumentoitu, että pelkästään eri seurakuntien papit tarjoavat sielunhoidollista neuvontaa ja apua mielenterveydellisistä ja avioliitto-ongelmista kärsiville yhdysvaltalaisille noin 138 miljoonan työtunnin verran vuosittain (yhtä paljon kuin kaikki sikäläiset laillistetut psykiatrit yhteensä). Jos mukaan lasketaan vielä diakonit ja eri uskontopohjaisissa järjestöissä vapaaehtoisina toimivat ammattilaiset, myös tämä luku kasvaa selvästi.¹⁴

Samansuuntaista tutkimustietoa on myös Isosta-Britanniasta. Siellä *East of England Faiths Council* on arvioinut uskontopohjaisten sosiaalialan työntekijöiden tekevän pelkästään Itä-Englannissa 30 miljoonaan punnan edestä vapaaehtoista työtä vuosittain. Luoteis-Englannin osalta heidän panoksensa on arvioitu jopa 65 miljoonan punnan (ja 4 815 henkilötyötunnin) arvoiseksi.¹⁵ Yhdysvalloissa vastaava luku on ollut miltei neljäsataa henkilötyötuntia kuukaudessa eli kunkin uskopohjaisissa järjestöissä toimivan vapaaehtoisten panos on siellä vastannut miltei kahden kuukausipalkkaisen sosiaalityöntekijän palkkakustannuksia.¹⁶ Ilmiselvästi säästöt veronmaksajille ovat

mittavat ja valtiollisen terveydenhuollon ylikuormitukselta on välttytty, kun on entistä enemmän hyödynnetty saatavilla olevaa avustajapoolia.

Kuten Pennsylvanian yliopiston valtio-opin emeritusprofessori ja Valkoisen talon uskonto- ja yhteisöpohjaisen työn viraston ensimmäinen johtaja John J. Dilulio Jr on huomauttanut, valtiolle koituu huomattava kustannushyöty usko- ja yhteisöpohjaisen sosiaalityön tukemisesta myös siinä tapauksessa, että yksittäisten toimijoiden tuloksista saadut tutkimustiedot eivät olisi yleistettävissä koko toimialaan. Saavuttaakseen huomattavia säästöjä valtiolta ei edes tarvitse tällaista yleistettävää todistusaineistoa. Kuten Dilulio on korostanut, joka tapauksessa huomattavasti pienemmillä budjeilla toimivien uskontopohjaisten palveluntuottajien tarvitsee vain tuottaa samaa rajallista tulosta kuin kalliiden valtiollisten sosiaali- ja terveysalojen toimijoiden ja silti niiden tukeminen tulee valtiolle ja veronmaksajille huomattavasti halvemaksi kuin rahoitus ei-uskonnollisille, muulta kuin vapaaehtoisuuden pohjalta toimiville.¹⁷ Olemassa olevan tutkimustiedon perusteella voimme joka tapauksessa olettaa, että ne tuottavat kokonaisvaltaisempaa tulosta kuin valtion virastopohjaiset, puhtaasti maallisin metodein toimivat ja vain aineellisia vaikutuksia tavoittelevat toimijat. Jos suhteutamme tämän oletustason uskopohjaisen työn moniin kerrannaisvaikutuksiin, kustannus-hyöty-marginaali on huomattava.

Mitä useampi sosiaaliturvasta riippuvainen saadaan itselliseen työllistettyyn elämään, sitä enemmän valtio ja veronmaksajat säästävät. Säästöä kertyy sitä enemmän mitä pienemmällä rahallisilla resursseilla työllistämistulos on saatu aikaan. Mikäli näin työllistetty, sosiaaliturvan varassa elänyt on ollut myös päihderiippuvainen ja onnistunut vieroittumaan riippuvuudestaan, veronmaksajat säästävät myös terveydenhuoltokustannuksissa. Jos kyseessä oli orastava nuorisorikollinen, säästö kohdistuu tämän lisäksi myös vankeinhoitolaitoksen kuluihin. Kun lisäämme yhtälöön vielä kaikki uskopohjaisen sosiaalityön tuottamat, vaikeasti todennettavissa olevat sosiaalisen ja henkisen pääoman tuottamisen hyödyt, kerrannaisvaikutukset ovat tuntuvia.

10) James 2009, 7–8.

11) Monsma 2004, 75.

12) Olasky 1997, 83.

13) Dilulio Jr. 2007, 172.

14) Koenig 2008, 12–13.

15) Birdwell 2013, 25–26.

16) Monsma 2004, 75.

17) Dilulio 2007, 225–226.

USKOPOHJAISEN TYÖN UUDET VALTIOLLISET TUKIJÄRJESTELYT

Kaikki edellä esitellyt näkökulmat yhdessä johtivat Yhdysvaltain sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmän laajaan uudistamiseen Bill Clintonin presidenttikaudella 1990-luvun lopulla. Valtiovalta oli aina ohjannut rahallista avustusta myös uskoon pohjaaville sosiaalialan toimijoille, mutta vasta 1990-luvulla ryhdyttiin rakentamaan hallinnollisia järjestelyjä, joilla nimenomaisesti ja systemaattisesti pyrittiin tukemaan ja edistämään usko- ja yhteisöpohjaisen sosiaalityön tekemistä valtion varoilla.¹⁸

Vuonna 2001 Valkoiseen taloon perustettiin erillinen uskopohjaista työtä tukeva, edistävää ja mahdollistava virasto, jonka ainoana ja kokopäiväisenä tehtävänä on tiedottaa uskopohjaisille alan toimijoille niiden haettavissa olevista avustuksista, avustaa hakemuksien teossa ja varmistaa, että laeilla tai byrokraattisilla säännöillä ei enää vaikeuteta usko- ja yhteisöpohjaisten toimijoiden työtä. Useimpiin ministeriöihin on sittemmin luotu kunkin hallinnonalan vastaavat virastot. Lisäksi uskopohjaisille sosiaalialan toimijoille on avattu kaikki valtion budjettivaroin tehty, alihankkijoille kilpailutettu palveluntuotanto, ja sen lisäksi on luotu erillinen rahasto (*Compassion Capital Fund*), josta vain nämä voivat hakea avustusta. Tätä kautta saatavissa oleva avustus on kohdennettu niille toimijoille, jotka tekevät työtään kaikkein köyhimpien, kodittomien, lasten ja vapautuvien vankien ja näiden perheiden parissa. Rahasto ei ole jakanut lähellekään luvattua kahdeksan miljardin dollarin avustussummaa, mutta vuosittain uskopohjaisille toimijoille on silti mennyt usean miljardin arvosta valtiollista tukea, uudesta rahastosta yksistään yli kaksisataa miljoonaa dollaria. Pelkästään kahtena ensimmäisenä vuonna rahasto ja muut liittovaltion virastot myönsivät avustusta miltei viidellesadalle uskopohjaiselle sosiaali- ja terveysalan toimijalle siinä missä vuosi ennen sen perustamista rahoitusta oli saanut vain vähän yli viisikymmentä toimijaa.¹⁹

Näiden uusien rahoituskanavien luominen edellytti joidenkin sellaisten olemassa olevien valtion omien sosiaalihuollon ohjelmien lakkauttamista, joiden tuloksista ei ollut tieteellistä näyttöä. Kysymys ei kuitenkaan ole ollut minkäänlaisesta hyvinvointivaltion korvaamisesta uskopohjaisella sosiaalityöllä. Ehdoton enemmistö valtiolta rahaa saavista uskopohjaisista toimijoista itse asiassa edelleenkin hallinnoi valtion omia ohjelmia, osa näille rinnakkaisia omia ohjelmiaan, ja osa toimii samanaikaisesti sekä valtiollisten ohjelmien että näitä tukevien omien, vapaaehtoisten ohjelmien kautta. Barack Obaman valtakaudella tarpeet valtionvelan ja budjettialijäämän supistamiseen ovat johtaneet joidenkin uusien rahoituskanavien (muun muassa *Compassion Capital Fundin*) lakkauttamiseen, mutta Valkoisen talon ja eri ministeriöiden

uskopohjaisen työn virastot jatkavat työtään laajan uskontojenvälisen konsensuksen ja ekumeenisen neuvoo-antavan elimen ohjauksen turvin.²⁰

Yhdysvaltain esimerkkiä on sittemmin seurattu monissa muissa maissa, ensimmäisenä Isonsa-Britanniassa 2000-luvun alussa. Tuolloin vallassa ollut uudistunut työväenpuolue nivoi uskopohjaisten sosiaalipalveluiden tukemisen osaksi oppiaan ”kolmannesta tiestä” (*Third Way*), jolla etsittiin kokonaan rajoittamattoman uusliberalistisen markkinatalouden ja perinteisen sosiaalidemokraattisen sääntelyn välistä uudenlaista yhteiskuntamallia. Tässä pyrittiin luomaan uudenlaista valtion ja yksityisten toimijoiden kumppanuutta, osaksi valtiovallan ja liike-elämän kesken, toisaalta näiden ja kolmannen sektorin voittoa tavoittelemattomien (myös uskopohjaisten) toimijoiden välillä. Tämän uuden ajattelutavan merkittävin akateeminen kehittäjä, London School of Economics -yliopiston sosiologian professori Anthony Giddens argumentoi, että keskeisenä pyrkimyksenä oli paikallisuuden, vapaaehtoisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen, hyvinvointivaltion vaikeimmin tavoittamien kaikkein syrjäytyneimpien entistä parempi kohtaaminen omissa elinolosuhteissaan ja yhteiskunnallisen elämän laajamittainen ”uudelleenmoralisointi”, uusi normitus ja hengellistäminen.²¹

Osana näitä tavoitetta Isonsa-Britanniassa luotiin 2000-luvun alussa *Faith Communities Capacity Fund*, uusi valtiollinen rahasto, joka jakoi miltei tuhannelle uskopohjaiselle järjestölle 13 miljoonaa punttaa vuosina 2006–2009. Sittemmin Ison-Britannian hallitus on jakanut hallinnollisesti toista tietä vielä yli 10 miljoonaa punttaa yli viidellesadalle muulle uskopohjaiselle toimijalle. Virallisten lukujen mukaan näin tuetut järjestöt ovat pystyneet avustamaan yli 200 000:tta hädänalaista ihmistä. Niin ikään Britanniassa on velvoitettu maan sairaaloista ja sairaanhoidon opetuksesta vastaava *National Health Service* (NHS) sisällyttämään kaikkien terveysalan opiskelijoiden kursseihin hengellistä pääomaa ja sosiaalityötä käsittelevä pakollinen osio. Seuraus tästä kaikesta on ollut, että tänään uskopohjaiset toimijat vastaavat jopa 40 prosentista kaikesta Isonsa-Britanniassa tehtävästä sosiaalityöstä.²²

18) Silloisen yhteiskuntakeskustelun ja seuranneen lainsäädännön yksityiskohdista ks. Weaver 2000.

19) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 57–88; Black & Koopman & Ryden 2004, 183–190, 198–201, 216–221; Daly 2009, 60–67; Sager 2010, 4, 93–114.

20) Smith & Teasley 2009, 307; Posner 2009 (<http://www.thenation.com/article/obamas-faithful-flock/>).

21) Giddens 1999 ja 2013; Baker 2012, 7–10.

22) Jones 2007, 1–7, 11–17; Crisp 2010, 3–4; Baker 2012, 566–569, 575; Birdwell 2013, 18–20; Better Off Without Them? 2013, 3, 13–15, 18–20.

Monissa Manner-Euroopan maissa valtiollinen tuki uskopohjaisille järjestöille on aina ollut osa hyvinvointijärjestelmää, koska niissä on perinteisesti tukeuduttu katolisen tai kalvinistisen kristillisdemokratian yhteiskuntateologioihin, joissa uskon perustavalla työllä on aivan keskeinen asema. Näin esimerkiksi Saksassa ja Alankomaissa valtiovalta on aina ohjannut noin 60 % sosiaali- ja terveyshuollon määrärahoistaan kirkkojen ja uskopohjaisten järjestöjen alaisuudessa tapahtuvaan työhön.²³ Aivan viime vuosina tätä perinteistä kristillisdemokraattista järjestelmää on tosin haastettu ja kyseenalaistettu varsinkin Saksassa, eikä sen tulevaisuus ole itsestään selvä.

Euroopassa perinteisesti korkealle arvostettu Yhdistyneet kansakunnat kehotti jo 1990-luvun puolivälissä kaikkia jäsenvaltioitaan nivomaan uskopohjaisia toimijoita omiin sosiaalihuollon palvelumekanismiinsa. Senkin mukaan näiden tulisi olla olennaisia osia palveluntarjontaa, koska vain näiden kautta voidaan tyydyttää ihmisen olennaisia henkisiä ja muita ei-aineellisia tarpeita. Samalla kannalla on 1990-luvun lopulta alkaen ollut myös Maailmanpankki, joka on tunnustanut uskopohjaisen työn tärkeyden ja välttämättömyyden luomalla alaisuuteensa sen edistämiseen tarkoitettun erillisen uskontojenvälisen neuvoston.²⁴

USKOPOHJAISEN SOSIAALITYÖN HAASTEET

YK:n ja Maailmanpankin kehotuksesta tai pelkistä kustannustehokkuuslaskelmista ei vielä synny uutta maailmanlaajuista yhteisymmärrystä, sillä uskopohjaiseen työhön liittyy myös monia eettisiä haasteita. Nämä asettavat ainakin länsimaissa pitkään vallalla olleeseen sekularistiseen arvoliberaaliin ja relativistiseen ihmiskäsitykseen tukeutuvat vaikeiden ratkaisujen äärelle. Sikäli kun yleinen kehityssuunta uskopohjaisen työn yhä suuremmaksi valtiolliseksi tukemiseksi tulee jatkumaan ja leviämään, sen tarkat muodot epäilemättä muotoutuvatkin erilaisiksi kulttuuripiireittäin, paikallisesti valta-asemassa olevien uskontokuntien mukaan, ja sekulaarisen arvoliberalismin rajaamana siellä, missä se on vahvoilla. Näistä haasteista on oltava tietoinen, ja uusia valtiollisia tukijärjestelyjä rakennettaessa ne on huomioitava yhtä lailla kuin uskopohjaisesta sosiaalityöstä saadut lupaavat tutkimustuloksetkin.

Suurelta osin haasteet liittyvät länsimaiden kasvavaan monikulttuurisuuteen ja sekularisoitumiseen. Näistä johtuu valtiovallan tarve varmistaa, että uskopohjaista sosiaalityötä tuettaessa ei eriarvoisteta uskonottomia eikä eriuskoisia maissa, joissa jokin tietty uskonto tai kirkkokunta on perinteisesti vahvin, eikä työtä tekevien sallita harjoittaa veronmaksajien rahoilla toimintaa, joka on mahdollista mieltää hengelli-

seksi painostamiseksi tai uskonnolliseksi väkivallaksi. Miten esimerkiksi varmistetaan, että homoseksuaaliselle muslimille on tarjolla hänen oman uskonsa ja elämäntapansa hyväksyvää apua aina kun hän sellaista tarvitsee, jos islamiin pohjaavat sosiaalialan järjestöt haluaisivat kieltäytyä hänenkaltaistensa avustamisesta? Tai miten varmistetaan, että uskopohjaisissa yhteisöissä ei loukata apua saavan ihmisoikeuksia tai syyllistyttyä hyväksikäyttöön, mutta samalla huolehditaan, ettei yhteisön toiminnanvapautta tai yksilöiden vakaumuksia loukata tungettelevalla valtiollisella säätellyllä? Entä miten perustellaan kansalaisille se, että veronmaksajien rahaa väistämättä menee myös selaisille toimijoille, joiden sanomaa, toimitapoja ja tavoitteita he eivät hyväksy?

Juuri tällaisten näkökohtien johdosta Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa on alusta alkaen varmistettu, että valtiollinen avustus on kaikkien uskontokuntien yhtäläisesti saatavilla, kunhan niiden sosiaalityön järjestöt täyttävät pätevyysvaatimukset. Samoin on pidetty huolta siitä, että ei-uskonnollisia sosiaalityön järjestöjä ei syrjitä valtion hankkeiden alihankkijoita valittaessa. Edelleen on edellytetty, että aina on tarjolla myös puhtaasti maallisia palveluja, ja että uskopohjaisiin sosiaalipalveluihin ei pakoteta ketään, vaan ne säilyvät aina vapaaehtoisena lisänä täysin maallisille palveluille. Tämän varmistaminen paikallistasolla voi olla haastavaa siellä, missä palveluntarjoajia on vain vähän, ja niissä tapauksissa, joissa esimerkiksi oikeusistuin on määrännyt rikoksen tehneen vankeusrangaistuksen sijasta uskopohjaiseen päihdevierotukseen. Lisäksi on pyritty huolehtimaan siitä, että yksikään valtiolta avustusta saava uskopohjainen toimija ei voi syrjiä apua siltä etsiviä minkään uskonnollis-tunnustuksellisen kriteeristön pohjalta. Sen sijaan itse tarjottujen palvelujen skaalan osalta on kohdattu joitain haasteita sikäli, että monet kristilliset palveluntarjoajat eivät omantunnon syistä voi nivoa omiin ohjelmiinsa esimerkiksi abortti- ja ehkäisyneuvontaa.²⁵

Haasteita liittyy myös valtiollisen tuen väistämättä mukanaan tuomiin erilaisiin byrokraattisiin säännöksiin. Vaarana on, että tukea hakevat ja saavat uskopohjaiset järjestöt alistetaan valtiolliseen valvontaan niin tiukasti, että ne joko muuttuvat *de facto* valtiollisiksi toimijoiksi tai joutuvat käyttämään niin suuren osan ajastaan juuri siihen byrokraatiaan, joka on tehnyt valtiollisesta sosiaalitoimesta osin tehottoman, että niiden koko luonne muuttuu. Ironisesti voi käydä niin, että riippuvuudesta toisia irti ohjaavat tulevat itse riippuvaisiksi – valtiosta. Valtiovalta voi myös pyrkiä sanelemaan

23) Glenn 2000, 131–136; Daly 2009, 176–186; Birdwell 2013, 18–20.

24) Marshall & Marsh (toim.) 2003, xi–xv; James 2009, 6.

25) Black & Koopman & Ryden 2004, 12–103; Birdwell 2013, 10–23.

tuensaannin ehtona esimerkiksi, että tiettyyn kirkkokuntaan liitännäinen järjestö ei voi palkata työhön valtiolta saatavalla rahalla vain oman uskontokuntansa jäseniä tai että järjestössä eivät voisi tehdä työtä ainoastaan uskovaiset. Valtiollisen valvonnan ja sääntelyn kautta uskopohjaiset toimijat voivatkin asteittain kadottaa alkuperäisen uskonnollisen luonteensa, motivaationsa ja toimitapansa – siis juuri sen, mikä niiden työstä on alkujaankin tehnyt tehokkainta, tuloksekkainta ja ainutlaatuisinta. Näin on Yhdysvalloissa osittain käynyt *Catholic Charities USA:n*, *Lutheran Social Servicesin* ja Pelastusarmeijan kaltaisille suurille uskostaustaisille toimijoille, jotka jo pitkään ennen nykyistä tukijärjestelmää saivat työhönsä valtiollista avustusta.²⁶

On myös huomattava, että Yhdysvalloissa valtiotuen jakamisen mekanismit on perustuslaillisista syistä jouduttu rakentamaan siten, että veronmaksajien rahaa ei päästetä varsinaiseen evankelioivaan toimintaan tai käännytystyöhön. Suomessa valtiota ja kirkkoa ei ole samalla tavalla erotettu perustuslaillisesti kuin Yhdysvalloissa, mutta täälläkin voi odottaa samankaltaisia vaatimuksia niiltä, jotka suhtautuvat uskonnollisuuteen kielteisesti. Käännyttävää sosiaalityötä tekevät järjestöt voivat Yhdysvalloissa kiertää tätä kieltoa luomalla osin valtion rahalla kustannettuja erillisiä, ei-evankelioivia alajärjestöjä tai toimielimiä – ja jatkaa evankelioivaa työtään näiden rinnalla itse kustantamaan vapaaehtoisena lisänä, kuten esimerkiksi Pelastusarmeija on tehnyt. Käyttöön voidaan ottaa myös suoraan avustettaville itselleen meneviä palveluseleitä, joiden käyttötapoja ei tarvitse säädellä.²⁷ Kummassakin tapauksessa lopputulemana säilyy silti, että veronmaksajat epäsuorasti tukevat evankelioivaa ja käännyttävää toimintaa, ja tämä voi moniarvoisissa sekularistisissa yhteiskunnissa muodostaa ongelman monille ei-uskonnollisille tai muuten pluralismia arvostaville.

Pohjoiseurooppalaisessa kontekstissa erityisen relevantiksi voi muodostua usein brittiläinen sosiaalipoliittinen keskustelu, jossa on nostettu esiin niin sanotun epäsuoran, implisiittisen uskonnon käsite (*implicit religion*). Isossa-Britanniassa vain kahdeksan prosenttia osallistuu kirkkojen jumalanpalvelustoimintaan säännöllisesti, Suomessa noin viisi prosenttia (siinä missä Yhdysvalloissa vastaava luku on yli 40 %). Lähes kaikkialla läntisessä Euroopassa on yhdysvaltalaisytyyppinen näkyvä julistuksellinen uskonnollisuus (varsinkin käännyttävä evankelioiva uskonnollisuus) kulttuurisesti vierasta. Silti esimerkiksi Isossa-Britanniassa miltei 80 % määrittelee itsensä edelleenkin kristityksi, ja kristinuskosta kumpuavat moraalijärjestykset ja tavoitteenasettelut (implisiittinen uskonnollisuus) ovat edelleenkin länsieurooppalaisten enemmistölle tärkeitä. Tässä kontekstissa uskopohjaisen sosiaalityön tukemisen sopivuus ei sinänsä ole ongelmallista vaan kysymykseksi nousee, miten

ja minkä tyyppistä uskopohjaista sosiaalityötä voisi tukea mahdollisimman hienotunteisesti ja kulttuurisesti sopivasti.²⁸

Relevantissa brittiläisessä keskustelussa on alettu korostaa sitä, että ihmiset ovat paljon muutakin kuin vain rahallisia hyvinvointipalveluja kuluttavia kansalaisia: he ovat myös elämän tarkoitusta etsiviä, merkityksiä luovia tietoisia olentoja, joille hengellinen todellisuus on yhtä olennaista kuin pelkkä materia. Tätä taustaa vasten tarkasteltuna voidaan siis perustellusti esittää, että valtiollisen tuen kohdistaminen on legitiimiä ja toivottavaa myös niille sosiaalialan toimijoille, joiden erityisosaaminen ja -ala liittyy nimenomaan hengellisten sisältöjen tarjoamiseen.²⁹

USKON POHJAAVAN SOSIAALITYÖN KÄSITE

Sitä mukaan kun alan tutkimus on edennyt ja tietoisuus kasvanut, olemme saaneet yhä selkeämmän käsityksen uskoon pohjaavan sosiaalityön kentän moninaisuudesta. Pystymme yhä paremmin teoretisoimaan, jäsentämään ja erottelamaan tätä kenttää. Tämä on oleellista laadittaessa mekanismeja uskopohjaisen työn tukemiseen, sillä vain tätä kautta on mahdollista suhteuttaa alalla tehtävä työ yhteiskunnassa laajemmin vallalla oleviin arvoarvostelmiin ja ihmiskuviin ja päättää, minkälaisen työn tukemiseen yhteiskunta ja sen päättäjät ovat valmiita. Niiden keskusteluissa, jotka arvottavat empirian yli ideologian, eri työmuodoista saadut vertaisarvioidut tutkimustiedot ovat kriteereistä ensisijaisia, mutta myös yleisillä aatteellisilla näkö- ja arviointikulmilla on poliittisessa päätöksenteossa keskeinen roolinsa, joka myöskin on huomioitava tukijärjestelyjä laadittaessa.

Uskoon pohjaavalla sosiaalityöllä tarkoitetaan kaikkien niiden ei-valtiollisten, yleensä vapaaehtoistoimijoiden harjoittamaa sosiaalialan toimintaa, jota ohjaa uskonnollinen vakaumus tai johon kuuluu uskonnollisia keinoja ja tehtävänasetteluita. Nämä toimijat voivat olla seurakuntapohjaisia diakoniatyön harjoittajia tai muuten jonkin tietyn uskonyhteisön suoraan hallitsemia kolmannen sektorin toimijoita. Ne voivat olla myös itsenäisiä, vapaaehtois pohjalta toimivia järjestöjä, joiden perustana on uskonnollinen vakaumus. Työtä voivat tehdä sekä sosiaalityöntekijän, diakonin tai terveydenhuollon ammattilaisen koulutuksen saaneet, tehtäviinsä palkatut ja omaa ammattitaitoaan kor-

26) Tanner 2001, 1–12; Black & Koopman & Ryden 2004, 102–105, 113–115, 122–127.

27) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 144–154.

28) Moss, 2005, 45–46.

29) Jawad 2012, 228, 238.

vauksetta tarjoavat että alalle kouluttamattomat tai vain suhteellisen lyhytkestoisien perehdytyksen saaneet vapaaehtoiset. Olennaista on sitoutuminen jollekin uskon-yhteisölle tai -tunnustukselle ominaisiin ajatusmalleihin ja arvoarvostelmiin ja niiden nivominen osaksi tehtävää työtä.³⁰

Käsitteellisesti ja tutkimustulosten oikein ymmärtämiseksi tulee toisistaan erotella yleisesti uskoon pohjaava sosiaalityö (*faith-based*) ja uskon kyllästämä (*faith-saturated*) työ.³¹ Kirjallisuus tuntee myös suurin piirtein samaa tarkoittavat käsitteelliset vastinparit avoin–suljettu, aktiivinen–passiivinen, integroitu–segmentoitu ja liberaali–fundamentalistinen. Yleisimmin käyttöön on kuitenkin vakiintunut alunperin Heidi R. Unruh'n ja Ron Siderin esittämä jaottelu uskoon pohjaavaan ja uskon kyllästämään työhön. Aihepiiriin teoreettisessa pohdinnassa nämä nähdään osana laajempaa jatkumoa, joka kulkee uskon läpikyllästämästä täysin sekulaariseen ja sisältää joukon välimuotoja, mukaan lukien uskokeskeiset (*faith-centered*), löyhästi uskoon liittyvät (*faith-related*), uskositonnaiset (*faith-affiliated*) sekä uskotaustaiset (*faith background*) sosiaalityön muodot, samoin erilaiset uskoon pohjaavien ja maallisten toimijoiden kumppanuudet ja yhteishankkeet (*faith-secular partnerships*).³²

Tarkasti ottaen *uskoon pohjaavalla sosiaalityöllä* tarkoitetaan toimintamuotoja, jotka ovat uskon innoittamia tai tietyn uskonyhteisön alaisuudessa suoritettavia mutta joissa suoranaisesti uskonnolliset tavoitteet ovat toissijaisia verrattuna humanitaarisiin tavoitteisiin. Näin tehtävässä työssä uskontoa ei välttämättä suoranaisesti sanoiteta muuten kuin yleisellä symbolisella tasolla eikä varsinaisia uskonnollisia tavoitteita – avustettavan henkilökohtaista uskoontulota, liittymistä uskonyhteisön jäseneksi tai osallistumista jumalanpalvelusmenoihin – pidetä olennaisina tulostavoitteena.³³

Uskon kyllästämä sosiaalityö puolestaan tarkoittaa niitä työmuotoja, joissa usko läpäisee kaiken toiminnan, ohjaa työntekijöiden palkkausperusteita, tehtävänasetteluja ja työn metodeja. Useimmiten tämä tarkoittaa myös evankelioivaa herätyskristillistä otetta, sillä tämän tyyppisessä sosiaalityössä köyhyys, työttömyys, päihderiippuvuus ja muu syrjäytyneisyys nähdään pitkälti uskonpuutteen ja perisyntin seurauksina ja pyritään yksilön uskoon kääntymiseen, kokonaisvaltaiseen maailman- ja omakuvaliseen muutokseen ja uskon kautta tarjoutuvaan elämänhallinnan uuteen resursointiin.³⁴

Kuten Anne Pessi on todennut, uskon läpikyllästämiä työmuotoja soveltavat katsovat toimivansa ”Jumalan sanansaattajina”, jotka uskoon saattamisen kautta ja Raamatun ilmoituksessa mainituin keinoin pyrkivät muuttamaan ihmisiä, näiden arvovakennelmia ja toimintaa sellaisiksi kuin uskovat Jumalan haluavan. Sen sijaan

yleisemmin uskoon pohjaavia, uskokeskeisiä ja uskotaustaisia työmuotoja käyttävät yrittävät toimia enemmänkin ”Jumalan hiljaisena äänenä”. He toimivat uskonnollisesta syystä ja yllykkeestä mutta pyrkivät edistämään tavoitteitaan ennen muuta päivittäisen palvelutyön esimerkillä, eivät kääntymällä.³⁵ Yhdessä ääripäässä on siis kyse ennen muuta kristillisestä lähimmäisrakkaudesta nousevasta palvelusta, jolta ei edes odoteta mitään konkreettista uskonnollista tulosta, toisessa vain oman uskonnollisen yhteisön jäsenten avustamisesta ja yrityksistä kääntymällä toisia jäseniksi. Käytännössä ero ei ääripäiden välillä ole useinkaan näin selkeä, sillä harva toimija edustaa kumpaakaan työmuotoa sen puhtaassa muodossa, ja useimmat sisältävät elementtejä kummatakin. Yhdysvaltain osalta on dokumentoitu, kuinka uskon kyllästämiä järjestöjä on kaikista sosiaalityötä tekevästä vain noin neljännes ja noin kaksi kolmasosaa sijoittuu siihen osaan toimialan kentästä, joka on kiinnostunut vain hädänalaisten vastikkeetomasta avustamisesta.³⁶

Vastinpari uskoon pohjaava ja uskon kyllästämä viittaa nimenomaan sisältöihin, eli sillä voidaan jaotella ja kategorisoida uskonnollisesti sitoutuneiden sosiaalityötä harjoittavien järjestöjen toimintamuotoja sen mukaan, kuinka paljon niissä näkyvät jollekin tietylle uskontraditiolle luonteenomaiset uskonnolliset elementit. Viitattaessa *uskoon liittyviin*, *uskositonnaisiin* ja *uskotaustaisiin* sosiaalityömuotoihin (ja uskoon pohjaavien ja ei-uskonnollisten toimijoiden kumppanuuksiin) emme niinkään puhu tehtävän työn uskonnollisesta sisällöstä vaan organisaatiosta, eli siitä, missä määrin työllä on virallinen liitos johonkin kirkkokuntaan tai muuhun uskosta motivoituneeseen vapaaehtoisjärjestöön. Tässä kohdin on myös olennaista erotella uskoon pohjaava toiminta varsinaisesti *uskonnollisesta* toiminnasta: sikäli kun uskonnolla ymmärretään yhtäältä maailmankuvallisia käsityksiä maailmankaikkeuden olemuksesta ja toisaalta näiden ja näitä tiivistävien uskontunnustuksien pohjalta harjoitettavaa jumalanpalvelustoimintaa, minkäänlainen sosiaalityö ei ole varsinaisesti uskonnollista toimintaa. Myös seurakunnat ja muut jumalanpalvelusyhteisöt voivat harjoittaa uskoon pohjaavaa sosiaalityötä,

30) Crisp 2014, 10–11, 13; Torry 2014, 2.

31) Sider & Unruh 2004, 109–134.

32) Jeavons 1998, 116–31; Cameron 2004, 146–150; Unruh & Sider 2005, 104–125; Clarke & Jennings (toim.) 2008, 32–3; Crisp 2014, 16–21.

33) Unruh & Sider 2005, 109–118.

34) Unruh & Sider 2005, 109–118.

35) Pessi 2010, 77–94.

36) Bielefeld & Cleveland 2013, 448–450.

mutta tällöin kysymys on niiden varsinaiselle olemassaolon tarkoitukselle rinnakkaisesta ja liitännäisestä toiminnasta, jota varten on luotu erillinen toimielin.³⁷

Uskoon pohjaavien ja maallisten toimijoiden kumppanuuksien osalta voimme jaotella toimintamuotoja sen mukaan, onko uskopohjaisen toimijan kumppanina jokin valtion virasto vaiko yksityinen, maallinen voittoa tavoittelematon yhdistys. Edelleen on mahdollista (ja varsinkin Yhdysvalloissa hyvin tavanomaista), että hätäapua, ensi-tai turva-asuntoja tai muuta palvelua tarjoava seurakunta, seurakuntien liittymä tai uskopohjainen vapaaehtoisjärjestö ryhtyy jonkin voittoa tavoittelevan tai *pro bono*-pohjalta toimivan liike-elämän toimijan kumppaniksi yrityksissä hankkia investointeja jollekin tietylle moniongelmaiselle alueelle. Näissä tapauksissa yhdessä tehtävän työn uskonnollinen luonne jää usein toimintayllykkeiden tasolle.³⁸

Tältä pohjalta päädyimme siis varsin laajaan operationaaliseen määritelmään, jonka mukaan uskoon pohjaavaa on kaikki sosiaalityö, joka joko tapahtuu virallisesti jonkin uskonyhteisön alaisuudessa (näkyvät sen käytännöntason toiminnassa usko tai ei) tai juontuu joihinkin uskonnollisiin käsityksiin, yllykkeisiin ja tavoitteisiin (jolloin nämä useimmiten myös näkyvät toiminnassa). Jatkuva uskoon pohjaava – uskon kyllästävä erinäisine välimuotoineen tarjoaa tarkentavat määreet, joilla voimme arvioida yksittäisten toimijoiden ja näiden tarjoamien ohjelmien uskonnollisuuden syvyyttä ja laatua.

TOIMIJAT JA TOIMINTAMUODOT

Kun tarkastelemme Yhdysvaltain uskopohjaisten sosiaalialan toimijoiden varsinaista työtä, sen moninaisuus, antaumuksellisuus ja peräänantamattomuus on silmiinpistävä. Työn voi jaotella tunnustuskuntais-teologisesti tai nähdä uskopohjainen–uskokyllästeinen-jatkumossa, mutta runsas yleiskuva pätee molempiin. Toimijoiden työ on kattanut koko skaalan perinteisestä uskoon liittyvästä kodittomille ja nälkäisille tarjottavasta hätäavusta uskopohjaisiin päiväkoteihin, kouluihin ja perheneuvontaan sekä syntymättömien lasten suojeluun; maahanmuuttajien kotouttamisesta uskopohjaisiin vanhainkoteihin ja dementikkojen hoitolaitoksiin sekä korostuneesti uskoyhteisöistä yksilötason muutosta etsivästä kristillisestä päihde-, työllistämisen- ja nuorisotyöstä aina laajaa rakenteellista muutosta tavoitteleviin, usein lähinnä uskostaustaisiin yhteisöllistämisen- ja kehitysprojekteihin. Lukumääräisesti eniten on harjoitettu päihdetyötä ja moniongelmaisten työllistämistä, mentorointia ja yleistä uskoon pohjaavaa elämäntapakasvatusta. Eniten tieteellisesti tutkittu päihdetyötä ja moniongelmaisten työllistämistä, joista on myös tiedotettu eniten.

Lähinnä uskoon liittyviä ja uskositonnaisia sosiaalityön toimijoita edustavat suuret kattojärjestöt *Catholic Charities USA* ja *Lutheran Social Services*, enenevästi myös Yhdysvaltain Pelastusarmeija, Salvation Army USA. Nämä ovat kirkkokuntien virallisia diakonia-alan toimijoita, uskonnollisesta yllykkeestä työtään tekeviä mutta tarjoamillaan sisällöiltä lähellä ei-uskonnollisia vertaisiaan. Ne keskittyvät hätäapuun, eli asuntojen, vaatteiden ja ruuan tarjoamiseen hädänalaisille, ja ne palvelevat miljoonia amerikkalaisia vuosittain. Osa niiden jäsenjärjestöistä harjoittaa myös päihdetyötä ja hallinnoi sairaaloita ja tuetun asumisen keskuksia, kotouttaa maahanmuuttajia, avustaa adoptoinneissa ja hoivaa hyväksikäytettyjä lapsia ja naisia. Kaikkea tätä työtä ohjaa kristillinen lähimmäisenrakkaus ja hoivavelvoite, joka virallisissa dokumenteissa johdetaan Raamattuun ja perustellaan uskonnollisesti yhtenä Jeesuksesta todistamisen muotona. Enää harvoin nämä yllykkeet ilmenevät suoranaisena käännyttävänä puheena. Pelastusarmeija poikkeaa tästä mallista vain osaksi ja Yhdysvalloissa alati vähenevässä määrin: se on yrittänyt säilyttää alkuperäisen evankelioivan otteensa hätäapu- ja muussa työssään mutta vuosi vuodelta uskoyhteisöisyys on laimentunut, ja nykyään Pelastusarmeijan avustustyö ei Yhdysvalloissa käytännössä juurikaan poikkea maallisten vertaistensa metodeista. Esimerkiksi päihdekuntoutuksessaan se käyttää hengellisesti latautunutta mutta ei-uskontopohjaista *Alcoholics Anonymousin* (AA:n) ohjelmaa, ja on tehnyt sille rinnakkaisiin uskonnollisiin työmuotoihin osallistumisen vapaaehtoiseksi.³⁹

Uskon läpikyllästävä ääripää tyypillisimmillään edustaa kristillistä päihdetyötä harjoitettava, vuonna 1958 toimintansa aloittanut *Teen Challenge*. Tämä yleiskristillinen, helluntailaistaustainen järjestö operoi nykyään yli sataa päihdetyön keskusta Yhdysvalloissa ja yli kahtasataa keskusta seitsemässäkymmenessä muussa maassa. Pelkästään Yhdysvalloissa se tarjoaa tukiasunnon ja terapiaa vuosittain selvästi yli kolmelletuhannelle päihderiippuvaiselle. *Teen Challenge* ei harjoita lääkinällistä korvaushoitoa eikä operoi vertaistukiryhmiä, eikä sen työntekijöillä ole psykologin tai sosiaalityöntekijän koulutusta. Työntekijät ovat herätyskristittyjä vapaaehtoisia, jotka luottavat uskon parantavaan voimaan ja päihdeistä riippuvaisen omakuvan ja maailmanymmärryksen radikaaliin muuttamiseen parantumisen ehdottomana ja tinkimättömänä edellytyksenä. ”Huumet eivät ole addiktin ongelman ydin”, järjestö kertoo avustettavilleen, ”vaan oi-

37) Bielefeld & Cleveland 2013, 448–450; Torry 2014, 2–3.

38) Unruh & Sider 2005, 109–122.

39) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 119–132; Black & Koopman & Ryden 2004, 15–17, 36–37; Wuthnow 2004, 150–158; Daly 2009, 33–45.

reilevat syvemmästä sisäisestä ongelmasta”. ”Syntisyys on ongelman ydin” ja ”syntisyyden ainoa parannus on Jeesuksessa... Et joudu enää elämään syntiesi ehdoilla kun tiedät niiden tulleen anteeksiannetuiksi, ja tämä tulee motivoimaan elämäntapasi muutosta. Kristus sisälläsi antaa voiman voittaa elämäsi vallanneen yksinäisyyden ja mitättömyyden.”⁴⁰

Tältä pohjalta toimivat *Teen Challenge*n vapaaehtoiset ottavat turvakotiinsa joukon pahasti päihderiippuvaisia nuoria yleensä noin vuoden kestävään mentoroivaan uuden elämäntavan mallintamisen ohjelmaan, joka jäsentyy raamattu- ja rukouspiirien ympärille. Ohjelma on hyvin kokonaisvaltainen, ja siinä tarkastellaan Raamatun pohjalta paitsi itse päihderiippuvuutta ja sen syitä, myös koko joukkoa muita elämäntapojen ongelmia vihanhallinnasta masennukseen, perheolosuhteista ihmissuhdeongelmiin ja päihderiippuvaisen suhtautumisesta auktoriteetteihin, työntekoon ja seksuaalisuuteen. Tarkoituksena on tehdä jokaisesta henkilökohtaisen uudestisyntymisen läpikäynyt kristitty, joka elämänsä jokaisella osa-alueella pyrkii kaikkiin mahdollisiin tavoin niin Kristuksen kaltaiseen elämiseen kuin vain on mahdollista. Addiktio nähdään nimenomaan hengellisenä ongelmana, josta irti pääseminen edellyttää kokonaisvaltaista hengellistä muutosta ja suunnankääntöä, ja tavoitteena oleva raittius määritellään hyvin tiukasti käsittämään paitsi alkoholista ja huumeista myös tupakasta kokonaan pidättymisen, lähimmäisten kunnioittamisen ja ahkeralla työnteolla mahdollistuvan itsenäisyyden.⁴¹

Toista keskeistä työmuotoa, uskoon pohjaavia työllistämishohjelmia, kuvaa edustavimmin nykyään yli kolmellakymmenellä paikkakunnalla läpi Yhdysvaltain toimiva *Jobs for Life* (ent. *Jobs Partnership*). Tämä on vain yleisellä tasolla uskoon pohjaava, ei uskon läpikäyntiä järjestö, ja mitä tyypillisin esimerkki uskopohjaisten ja sekulaaristen toimijoiden kumppanuudesta. Sen perusti vuonna 1996 afrikkalais-amerikkalainen pastori Donald McCoy Pohjois-Carolinan Raleighissa. *Jobs for Life* luo yhteistyöverkostoja seurakuntien ja paikallisten yritysten välille ja tarjoaa näiden avulla mentoroivaa työllistämiskoulutusta sosiaaliturvan varassa eläville työmarkkinoilta pitkäaikaisesti syrjäytyneille. Jokin paikallinen seurakunta tarjoaa henkilökohtaisen mentorin kullekin sen kaksitoista viikkoa kestävään ohjelmaan osallistujalle, apua muun muassa lastenhoitoon sekä tarvittaessa asunnon ja kuljetuksen työhaastatteluihin. Päivittäisissä mentorointisessioissa käydään Raamatun tekstien pohjalta läpi keskeisiä työelämässä tarvittavia taitoja – rehtyyttä, lähimmäisten ja esimiesten kunnioittamista, sitoutumista ja luotettavuutta. Pääpaino on juuri näissä niin sanotuissa pehmeissä taidoissa, mutta myös ”kovia” taitoja eli tiettyyn työhön pätevöitymistä

tarkataan. Ohjelmassa mukana olevat yritykset puolestaan sitoutuvat tiedottamaan seurakuntia tarjolla olevista töistä ja palkkaamaan seurakunnan heille osoittamat ohjelman suorittaneet ja työtä etsivät. Yritykset myös tarjoavat toisen henkilökohtaisen, työhön perehdyttävän mentorin ja muuta apua työelämään siirtymisen edesauttamiseksi.⁴²

Jobs for Life on uskontopohjainen ohjelma siinä mielessä, että se toimii seurakunnissa ja seurakuntalaisten kanssa. Sen kurssiaineistossa Raamatulla on keskeinen ja luovuttamaton asema. Ketään sen kurssiin osallistuvaa ei kuitenkaan vaadita kääntymään kristinuskoon, eikä tällaista kääntymistä itsessään pidetä ennakkoehtona (työ)elämässä menestymiselle.⁴³ Samaa mallia seuraavat myös sellaiset Dallasin *Inter-Faith Housing Coalitionin* kaltaiset uskopohjaiset turva- ja ensikotien ylläpitäjät, jotka tarjoavat asunnon syrjäytymisvaarassa oleville työttömille työtä etsiville, usein yksinhuoltajaideille ja näiden lapsille. Esimerkiksi Dallasin toimikeskuksesta asunnon saa vain se, joka todistetusti pidättäytyy päihteidenkäytöstä ja päivittäin aktiivisesti etsii työtä. Kaikkien asukkaiden päivät alkavat raamattupiirillä ja jatkuvat itsekuria, suunnitelmallisuutta, siisteyttä ja toisten huomioonottamista opettavalla mentoroinnilla ja työhaun tukemisella. Jokaisen on laadittava tätä varten yksityiskohtainen suunnitelma ja budjetti, joiden toteutumista arvioidaan kerran kuukaudessa, ja jokaisen käytettävissä olevan dollarin ja sentin käytöstä on esitettävä todisteet. Toisaalta avustettavat saavat asunnon, ilmaisen lastenhoidon, rahallista apua ja sopivia vaatteita työhaastatteluihin. Ennen muuta heille tarjotaan laaja-alaista elämäntapojen opetusta esimerkiksi terveellisestä ruokavaliosta, säästämisestä, vanhempana olemisen edellyttämistä taidoista ja lähimmäisten huomioimisesta.⁴⁴

Osaksi monien tällaisten ohjelmien keinovalikoimaa on vakiintunut myös niin sanottu *Individual Development Account*, erityinen säästötili, jonka paikallisseurakunta tai uskopohjainen järjestö tai joissain tapauksissa myös näiden kumppanina toimiva yritys avaa apua tarvitsevaa perhettä varten ja johon se sijoittaa yhtä paljon rahaa kuin perhe itse. Jokainen avustettava lupaa viikoittain säästää tilille ainakin 25 dollaria, joka on summana pieni mutta useimpien syrjäytyneiden kohdalla symbolisesti äärimmäi-

40) Glenn 2000, 62, 67.

41) Glenn 2000, 62, 67; Elliot 2006, 118–121. Ks. myös Teen Challenge: <http://www.teenchallengeusa.com>.

42) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 104–107; Unruh & Sider 2005, 199; Elliot 2006, 139–141.

43) Elliot 2006, 139–141. Ks. myös Jobs for Life: <http://www.jobsforlife.org>.

44) Olasky 2000, 34–40.

sen olennainen käänneentekijä, jonka tarkoituksena on saada hänet sisäistämään kurinalaisen, tulevaisuutta suunnittelevan elämän pelisäännöt. Tilille kertynyt raha on käytettävä tarkoituksiin, jotka auttavat työllistymistä edistävien taitojen ja kykyjen kehittymistä, tai oman start up -yrityksen perustamiseen. Usein näiden säästötilien ohessa tarjotaan myös työllistämiskoulutusta ja muunlaista apua, ja monet sellaisen tarjoavat toimijat järjestävät avustettavalle ja tämän perheelle myös halvan vuokra-asunnon, silloin kun se on tarpeen. Seurakunnan mentoroija ja pankkien vapaaehtoiset talousneuvojat pitävät heihin henkilökohtaista yhteyttä koko ajan.⁴⁵

Monet uskopohjaiset työllistämishjelmat ovat tätäkin kokonaisvaltaisempia. Niitä voidaan nimittää ennemminkin mentorointi- kuin työllistämishjelmiksi, sillä monet niistä tarjoavat paitsi usko- ja raamattupohjaisia työelämän- ja työnhakutaitoja opettavia kursseja, myös paljon laaja-alaisempaa apua elämänhallintaan. Esimerkiksi käy Philadelphian afrikkalais-amerikkalaisista kirkoissa työnsä aloittanut, nyt laajalle levinnyt *Amachi*, seurakuntapohjainen yleiskristillinen järjestö, joka tekee yksityisen ja valtiollisen avustuksen turvin mentorointityötä varsinkin vankien ja entisten vankien perheiden keskuudessa. Sen työtä ohjaa tieteellisestikin osoitettu oletus siitä, että korkean työttömyyden ja päihdeongelmien alueilla asuvat ja vaille kestäviä elämänhallintamalleja jääneet, usein yksinhuoltajaperheessä elävät vankien lapset ovat erityisen alttiita syrjäytymiselle, päihderiippuvuudelle ja rikoksen tielle lähtemiselle, joten heidän moninkertaisiin riskitekijöihinsä tulee puuttua sekä ennakoivasti että kokonaisvaltaisesti.⁴⁶

Amachin ohjelmassa moniongelma-alueilla sijaitsevat seurakunnat keskittyvät tarjoamaan valikoiduille, syrjäytymisvaarassa oleville nuorille henkilökohtaisen mentorin. Tämä sitoutuu tapaamaan mentoroitavan ainakin kerran viikossa ainakin vuoden ajan ja mallintamaan tälle omalla esimerkillään ja pitkäkestoisella, välittävällä henkilökontaktilla uutta uskon pohjaavaa maailman- ja omakuvaa ja elämäntapaa. Tätä pienimittaisena kokeiluna alkanutta mentorointimallia harjoittaa Yhdysvalloissa nykyään noin viitisensataa seurakuntapohjaista yhteenliittymää yli sadassa kaupungissa, ja siihen on osallistunut yli 100 000 mentoroitua. Se on 2010-luvulta saanut huomattavaa rahoitusta sekä liittovaltiolta että useilta osavaltioilta. Vuodesta 2009 alkaen on alkuperäisen mentoroinnin ohessa toiminut yhteistyökumppanien kanssa luotu rinnakkainen työllistämishjelma, jota toteutetaan nykyään miltei neljäsäsäky-menessä toimintakeskuksessa.⁴⁷

Lopuksi on huomioitava koko joukko seurakunnallisia työmuotoja, joista osa on uskon läpätunkemia, osa uskoon yleisemmin pohjaavia ja osa korkeintaankin vain uskoon liittyviä. Tällainen seurakunta- ja yhteisöpohjainen sosiaalityö on perinteisesti ollut vahvimmillaan afrikkalais-amerikkalaisessa yhteisössä ja aivan viime aikoina yhä enemmän myös latinosiirtolaisten parissa. Se nivoutuu tiiviisti laajempiin, usein yhdessä liike-elämän tai valtiovallan kanssa toteutettuihin hankkeisiin pahasti slummiutuneiden seutukuntien tervehdyttämiseksi. Tyypillisiä esimerkkejä tämänlaisesta päihderiippuvuuden, työttömyyden, rikollisuuden ja muiden syrjäytyneisyyden muotojen ehkäisemiseen keskittyneestä seurakuntapohjaisesta sosiaali- ja yhteisönrakennustyöstä ovat Baltimoren *New Song Community*, Philadelphian *Nueva Esperanza* ja Mississippin Mendenhallin *Voice of Calvary Ministries*, sekä ennen muuta katolilaisen kirkon seurakuntiin tukeutuva *Industrial Areas Foundation* -verkosto.⁴⁸

Nämä ja kaltaisensa ovat jonkin yksittäisen seurakunnan tai seurakuntien rykelmän ympärille luotuja uskontopohjaisen sosiaalipalveluiden keskuksia, jotka useimmiten tarjoavat tukiasuntoja, terveydenhuoltoa ja päivähoitoa, työnvälitystä ja lakiasia-apua, nuorisotyötä ja raamattu- ja elämänhallintakursseja. Lisäksi useimmat painostavat poliittisia päättäjiä valtiollisten hyvinvointipalveluiden turvaamiseksi ja tekevät yhteistyötä paikallisten yritysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa oman alueensa taloudelliseksi tervehdyttämiseksi, työpaikkojen hankkimiseksi alueelle ja koulutustason kohentamiseksi.⁴⁹ Joissain tapauksissa, kuten kristillisten opiskelijain *Kingdomworks*-järjestön kohdalla, pieni ryhmä muuttaa määrääjäksi keskelle jotain syrjäytymisen läpätunkemaa aluetta, vierailee paikallisissa kodeissa evankelioimassa ja antaa alueen nuorille iltainen mentoroivaa tukiovetusta, tarvittaessa ohjaa näitä uskopohjaisten sosiaalijärjestöjen

45) Elliot 2006, 66–67, 127–128; Parkinson 2008, 10, 35.

46) Yhdysvalloissa ilman isää tai isäahmoo on kasvanut jopa 85 % kaikista vangeista, 75 % henkirikoksesta syytetyistä nuorista, 78 % peruskoulunsa kesken jättäneistä ja 82 % teiniäideistä. Vankilassa olevien lapsilla on 60 % todennäköisyys päätyä itsekin ennen pitkää vankilaan. Elliot 2006, 55, 70, 84.

47) Elliot 2006, 102–106; Smith 2012, 4–15; Johnson 2011, 27–42.

Ks. myös *Amachi*: <http://amachimentoring.org>.

48) Warren 2001, 31–59; Marsh 2005, 190–194.

49) Perkins 1993, 15–17, 26–27, 33–44; Warren 2001, 31–59; Marsh 2005, 190–194.

hoiviin sekä avustaa aids-klinikoilla ja muissa vastaavissa palvelukeskuksissa. Samalla kampanjoidaan kunnallisten hyvinvointipalvelujen laajentamisen ja työllistävien investointien puolesta.⁵⁰ Radikaaleimmissa versioissa, kuten Durhamin, Pohjois-Carolinan *Ruthba Housessa* ja Philadelphian *Simple Way* -kommuunissa, tätä työtä tekevä joukko elää pysyvästi keskellä avustettavien yhteisöä ja luostarimaisesti jakaa kaiken omaisuutensa ja tulonsa kommuunilleen ja käyttää sen yhdessä päätettyihin sosiaalityön ja yhteisönrakennuksen hankkeisiin.⁵¹

Näitä ja monia kaltaisiaan seurakuntapohjaisen työn toteuttajia ohjaa *Voice of Calvary Ministriesin* perustajan John M. Perkinsin hahmottelema ja huomattavan vaikutusvaltaiseksi muodostunut niin sanottu kolmen R:n malli (*Three Rs*). Tämä syvältä afrikkalais-amerikkalaisen kirkon perinteistä ja teologiasta kumpuava malli tiivistää kaikkea uskon pohjaavaa sosiaalityötä jäsentävän kokonaisvaltaisen otteen. Kolmen R:n malli rohkaisee yksittäisiä, omassa elämässään menestyneitä kristittyjä ensiksikin muuttamaan keskelle syrjäytyneiden yhteisöä (*relocation*) ja liittymään siellä paikalliseen seurakuntaan tai perustamaan oman uskon pohjaavan tavoitteellisen yhteisön. Toiseksi se kehottaa aloittamaan resurssien uudelleenjaon (*redistribution*), jossa elämässään menestyneet jakavat tietonsa ja taitonsa syrjäytyneiden kanssa ja omalla esimerkillään opastavat näitä menestyksekkääseen elämään. Olennaisimpina pidetään hengellisiä ja elämänhallintataitoihin liittyviä resursseja ja uskossa uudestisyntyneen voimaantumista Pyhän Hengen ja oman Jeesus-suhteensa kautta sekä uskonyhteisössä tarjolla olevia välittämisen ja auttamisen verkostoja. Myös aineellisten resurssien uusjakoa pidetään tärkeänä. Kolmas R viittaa lopputavoitteeseen, sovituksen (*reconciliation*), joka ymmärretään sekä teologisesti että poliittis-taloudellisesti. Teologisesti sovitus merkitsee tässä Jumalan valtakunnan rakentamista maan päälle kristillisellä palvelutyöllä. Poliittis-taloudellisesti sen ajatellaan olevan sovinnon aikaansaamista eri yhteiskuntaluokkien ja etnisten ryhmien välille.⁵²

Yhteistä ja ominaisinta kaikille uskopohjaisen sosiaalityön työmuodoille on niiden kokonaisvaltaisuus, korostuneen holistinen ote ja kyky pitkäjänteiseen, peräänantamattomaan toimintaan. Kristillisen ihmiskuvansa takia juuri uskopohjaiset toimijat ovat niitä, jotka pystyvät parhaiten käsittelemään autettaviaan kokonaisina ihmisinä – sellaisina, joilla on myös muita kuin aineellisia tarpeita ja joiden ongelmien syyt ovat kompleksisesti psykososiaalisia yhtä lailla kuin ne ovat systeemis-taloudellisia. Nämä toimijat välittävät avustettavistaan yksilöinä, vertaisinaan ja ystävinä. He eivät yleensä puhu ”asiakkaista” vaan ”ystävistä” tai ”oppilaista”, ja kohtelevat avustettaviaan kanssaihmisinä, joilla on yhtäläinen ihmisarvo ja myös kyky muuttua, menestyä

ja saavuttaa. Uskopohjaiset toimijat kykenevät olemaan aina tavoitettavissa. He ovat niitä, joilla on tarjottavana uskonyhteisöissään jo valmiiksi rakennettua ja toimivaksi todettua yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta, kahta kunkin ihmisen luontaisesti tarvitsemaa hyödykettä, joiden saanti tutkimusten mukaan jo itsessään kumoaa monien syrjäytymiselle altistavien tekijöiden voiman.⁵³

Uskopohjaisen sosiaalityön muotoja ohjaa syvä aatteellinen sitoutuminen, ei pelkkä tulostavoitteellisuus. Edellä esitettyjen esimerkkien ja tutkimusten valossa voi todeta, että uskopohjaisen sosiaalityön vapaaehtoistyöntekijät ovat omistautuneita juuri niiden vakavien moninaisten ongelmien kanssa painiskelevien asialle, jotka kokevat saavansa vähiten apua muilta sosiaalihuollon toimijoilta. Heistä monille laupeudentyö on itseisarvo, joka ilmentää vastikkeetonta lähimmäisenrakkautta ja uskoa jokaisen yksilön ihmisarvoon. Toisille se on myös herätyskristillisestä uskosta kumpuavaa pyrkimystä autettavien kokonaisvaltaiseen muutokseen, jota jäsentää niin ikään uskopohjainen luottamus yksilön kykyyn nousta ongelmiansa ylitse ja aloittaa itsellinen elämä silloinkin kun tilanne näyttää toivottomalta.⁵⁴

YLEISET TUTKIMUSTULOKSET USKONNON HYÖDYISTÄ

Uskopohjaisen sosiaalityön toimintamuotojen konkreettisia, empiirisesti osoitettuja tuloksia tarkasteltaessa on edettävä yleiseltä tasolta yksittäistapauksiin. Yhdysvalloissa on tehty 1940-luvulta alkaen yli kuusisataa tieteellistä tutkimusta hengellisyyden, uskonnollisen vakaumuksen ja sitoutumisen yleisistä yhteiskunnallisista ja terveydellisistä hyödyistä. Tutkimustulokset eivät vielä sinällään todista tiettyjen uskon pohjaavan sosiaalityön toimintamuotojen tehokkuudesta, mutta ne antavat varteenotettavia tämänsuuntaisia viitteitä. Mikäli uskonnollisuus ja hengellisyys itsessään, osallistuminen uskonyhteisön toimintaan ja siihen sitoutuminen tuottavat empiirisesti todistettuja yksilö- ja yhteiskunnallisen tason hyötyjä, voitaneen olettaa myös uskoa

50) Campolo 2000, 3–4, 51, 71–88, 185–190, 200–204.

51) Wilson-Hartgrove 2008, 23–39.

52) Perkins 1995, 21–23, ja Reed 1995, 27–44.

Laajemmin kolmen R:n teologiasta ks. Slade & Marsh & Goodwin (toim.) 2013.

53) Unruh & Sider 2005, 194–205; Graddy 2006, 129–150; Graddy & Ye, 2006, 309–313; Smith 2006; Hugen & Venema 2009, 413–422.

54) Unruh & Sider 2005, 194–205; Graddy & Ye 2006, 311–314; Graddy 2006, 129–131; Reingold & Pirog & Brady 2007, 260–261, 271; Baker 2012, 571–3.

omaan toimintaansa järjestelmällisesti nivovan sosiaali- ja terveystyön tuottavan samankaltaista tulosta. Juuri tähän suuntaan on nopeasti kasvava niin sanottu faith factor -tutkimussuuntaus osoittamassa.

Kattavassa vuonna 2002 julkaistussa katsaustutkimuksessa Byron R. Johnson kävi tutkimusryhmineen läpi 669 englanniksi julkaistua tutkimusta uskonnollisuuden suhteesta ruumiilliseen terveyteen ja mielenterveyteen. Enemmistö tutkimuksista todisti uskon ja hengellisyden terveyshyödyistä.⁵⁵ Esimerkiksi alkoholinkäyttöä koskeista 97:stä tutkimuksesta 93 osoitti uskonnollisuuden vähentävän väärinkäyttöä, kaksi jäi vaille yksiselitteisiä tuloksia ja vain kaksi ei kyennyt toteamaan tällaisen vaikutussuhteen olemassaoloa. Huumeidenkäyttöä kartoittaneista 57:stä tutkimuksesta 50 osoitti uskonnollisuuden ja uskonyhteisön toimintaan osallistumisen olennaisesti vähentävän käytön aloittamisen tai jatkamisen todennäköisyyttä. Säännöllisesti osaa jonkin tietyn uskonyhteisön toimintaan ottaneiden todennäköisyys alkoholin väärinkäyttöön oli yhden tutkimuksen mukaan 70 % alhaisempi kuin uskonnottomilla, ja todennäköisyys käyttää huumeita miltei puolta alhaisempi.⁵⁶

Toiset tutkimukset ovat osoittaneet, kuinka kirkossa käymättömät aikuiset ovat noin kaksi kertaa todennäköisemmin alkoholin käyttäjiä, kolme kertaa todennäköisemmin tupakoivia, yli viisi kertaa todennäköisemmin kovia huumeita käyttäviä ja kahdeksan kertaa todennäköisemmin marijuanaa käyttäviä.⁵⁷

Edelleen ovat useat tutkimukset vahvistaneet, että pelkästään säännöllinen kirkossakäynti lisää merkittävästi mahdollisuuksia parantua alkoholin väärinkäytöstä ja jonkin verran mahdollisuuksia luopua huumeiden käytöstä, myös ilman mihinkään vieroitusohjelmaan osallistumista. Syy- ja seuraussuhteen voimallisuudesta kertoo, että säännöllinen osallistuminen uskonyhteisön toimintaan laskee dramaattisesti jopa kaikkein suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevien, slummeissa asuvien nuorten afrikkalais-amerikkalaisten miesten todennäköisyyttä käyttää huumeita. Näin silloinkin, kun heitä verrataan sellaisiin elämässään taloudellisesti turvattuihin keskiluokkaisein valkoisein nuoriin, jotka ovat vailla uskoa eivätkä käy kirkossa.⁵⁸

Tutkimuskirjallisuus on nykyään varsin laajasti sillä kannalla, että henkilökohtainen usko itsessään ja yksinään – siis myös ilman osallistumista johonkin vieroitusohjelmaan tai uskonyhteisön toimintaan – vähentää todennäköisyyttä alkoholin- ja huumeidenkäyttöön.⁵⁹

Useat kliiniset tutkimukset ovat myös osoittaneet, että henkilökohtainen usko vähentää masennusta ja itsemurhia sekä lisää elinikäodotetta, yleistä onnellisuutta

ja tyytyväisyyttä elämään. Säännöllisesti osaa jumalanpalveluksiin ottavien kliinisesti masentuneiden parantuminen on osoitettu nopeammaksi ja todennäköisemmäksi kuin ei-kirkossakäyvien, ja heidät on havaittu paljon harvemmin sairaalahoitoa tarvitseviksi kuin ei-kirkossakäyvät.⁶¹ Niin ikään on vertaisarvioituissa tutkimuksissa saatu viitteitä siitä, että esirukous sairaan puolesta, josta rukoilun kohde ei edes tiedä, voi vaikuttaa sydänkohtausten ja aivohalvauksien määrää alentavasti ja sydänleikkauksesta paranevien komplikaatiota vähentävästi.⁶²

Myös uskonnon kyky vähentää ja ehkäistä rikollisuutta on osoitettu tieteellisesti. Vuonna 2011 Byron R. Johnson kävi läpi kaikki vuoden 1944 jälkeen julkaistut englanninkieliset tutkimukset uskonnollisuuden ja rikollisuuden keskinäisyydestä. Näistä 272:sta tutkimuksesta 247 osoitti henkilökohtaisen uskon korreloivan käänteisesti kaikenlaiseen rikolliseen toimintaan. Omassa vuonna 2008 julkaistussa tutkimuksessaan hän oli jo dokumentoinut, että säännöllisesti ainakin kerran viikossa kirkossa käyneet, slummialueilla asuneet afrikkalais-amerikkalaiset nuoret miehet syyllistyivät rikoksiin 39 prosenttia harvemmin kuin samalla asuinalueella asuneet ei-kirkossakäyvät vertaisensa, käyttivät huumeita miltei puolet vähäisemmällä todennäköisyydellä ja möivät huumeita 57 prosenttia vähäisemmällä todennäköisyydellä. Niin ikään useat vertaisarvioitut tutkimukset ovat osoittaneet, että nuoruusiän altistus uskonnolle vähentää myöhäisempää todennäköisyyttä rikolliseen toimintaan.⁶³

Maininnan ansaitsevat myös tutkimukset, jotka ovat osoittaneet uskonnollisen vakaumuksen ja uskonyhteisöön sitoutumisen edistävän yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä, hyväntekeväisyyttä, kansalaisyhteiskunnan toimintoihin osallistumista ja muuta yhteiskunnallista aktiivisuutta. Sekä Isossa-Britanniassa että Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten mukaan uskonnollisten ihmiset osallistuvat vapaaehtoistoimintaan paljon

55) Johnson & Tompkins & Webb, 2002.

56) Johnson & Tompkins & Webb 2002, 12, 29–32.

57) So Help Me God 2001, 2.

58) Amoateng & Bahr 1986, 53–76; Adlaf & Smart 1985, 163–171; Richard & Bell & Carlson 2000, 244–245; So Help Me God 2001, 9–11; Chitwood & Weiss & Leukefeld 2008, 653–688.

59) Freeman 1986; Johnson et al. 2000, 479–498.

60) Welch & Tittle & Petee 1991, 159–172; Stark & Bainbridge, 1998, 96; So Help Me God 2001, 8; Benda & Pope & Kelleher 2006, 75–87.

61) So Help Me God 2001, 11; Koenig & McCullough & Larson 2001, 95–213, 229–381; Johnson & Tompkins & Webb 2002, 10–15, 23–28; Johnson 2011, 76–81.

62) Elliot 2006, 80–82, 123–124 ja siinä mainitut lähteet.

63) Johnson 2011, 76–77, 82–98.

suuremmassa määrin kuin ei-uskonnolliset. Uskonnolliset, aktiivisesti uskonyhteisön toimintaan osallistuvat ovat ei-uskonnollisia aktiivisempia paitsi uskoon pohjaavissa järjestöissä myös täysin maallisissa järjestöissä. Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa uskonnolliset ihmiset myös lahjoittavat humanitaarisiin ja muihin hyväntekeväisyystarkoituksiin paljon enemmän ja useammin rahaa kuin ei-uskonnolliset.⁶⁴ Vastaavaa todistusaineistoa on saatavilla myös Suomesta.⁶⁵

Tutkimustulokset kertovat uskopohjaisten yhteisöjen kyvystä tuottaa niin sanottua sosiaalista pääomaa (*social capital*). Tässä piilee uskoon pohjaavan sosiaalityön erityisin ja keskeisin lisäarvo suhteessa alan muihin toimijoihin. Tiivistetysti ilmaistuna tällä Harvardin yliopiston sosiologian professorin Robert Putnamin vakiinnuttamalla käsitteellä viitataan kaikkiin niihin ei-aineellisiin elämönhallinnan voimavaroihin – ystävyyssuhteisiin, ihmistenväliseen luottamukseen, yhteisöllisyyteen ja kykyyn verkostoitua yli oman ensisijaisen viiterajojen – jotka mahdollistavat kestävä ja mielekkään toimimisen yhteiskunnassa. Putnamin tutkimusten mukaan miltei puolet kaikesta sosiaalisesta pääomasta tuotetaan uskoon pohjaavissa ja uskonnollisissa yhteisöissä.⁶⁶

Toiset ovat puhuneet uskopohjaisista yhteisöistä myös ainutlaatuisesti ”välittävänä yhteisönä” ja ”moraaliyhteisönä”, jotka tarjoavat avustettavilleen hankalasti mitattavaa mutta olennaisen tärkeää ”hengellistä pääomaa” (*spiritual capital*) ja ”armon taloutta” (*economies of grace*). Hengellisellä pääomalla tarkoitetaan niitä uskonyhteisöissä ja näiden teologisissa opetuksissa luotavien arvojärjestelmien ja maailmankuvien yhteisöllisesti toteutuvia käytäntöjä, jotka uskovilla ihmisillä on käytettävissään. ”Armon taloudella” taas ymmärretään hengellisen pääoman tuotteena syntyvää yksilön sisäistä muutosta – kykyä itsekkyydestä irtautumiseen, itsensä tyhjentämistä, ja anteeksiannon ja muista välittämisen jäsentämää uutta elämäntapaa. Uskonyhteisö on se moraaliyhteisö, joka saa muutoksen aikaan, pitää sen yllä ja kohdentaa sen muuhun yhteiskuntaan.⁶⁷

Toisella rinnakkaisella tasolla voimme nähdä tässä uskopohjaisten toimijoiden uniikissa kyvyssä tuottaa sosiaalista ja hengellistä pääomaa mahdollisen vahvistuksen Lawrence lannacconen niin sanotun ”ankaran uskonnon” (*strict religion*) teesille. Tämän mukaan eniten kannattajia houkuttelevat ja säilyttävät ne uskonnolliset ryhmät, joilla on tarjottavanaan paitsi tiivis välittävä yhteisö, myös selkeä, muuttumaton sanoma, joka sisältää selkeät moraalinormit jokapäiväistä elämää varten ja koherentin selityksen elämän tarkoituksesta, maailmankaikkeuden olemuksesta ja ennakoitavista kehityssuunnista. lannacconen ja koulukuntansa mukaan parhaiten

vetoaa sellainen uskonnollisuus, joka pystyy tarjoamaan kaiken tämän kaikkein selkeimmässä muodossa.⁶⁸

Teesin soveltuvuutta Yhdysvaltain ulkopuolella ja varsinkin muissa länsimaissa on eri empiiristen vertailututkimusten perusteella kyseenalaistettu, joten mitään yksiselitteistä pitävää näyttöä siitä ei ole vielä saatavilla.⁶⁹ Sen sijaan nykyään vallitsee laaja sosiologinen konsensus siitä, että aktiivinen ja säännöllinen osallistuminen jonkin uskonyhteisön toimintaan on sekä hengellisen että sosiaalisen pääoman syntymisessä olennaista.

Jo sinällään tämänkaltaiset tutkimustulokset rohkaisevat olettamaan myös uskonpohjaisen sosiaalityön tuottavan tulosta, johon puhtaasti maallinen sosiaalityö ei kykene. Emme kuitenkaan ole riippuvaisia vain näistä yleisistä uskon, hengellisyyden ja uskonnolliseen yhteisöön ja sen jumalanpalveluksiin sitoutumisen hyötyseuraamuksista todistavista tutkimuksista. Käytettävissämme on myös laaja ja vuosi vuodelta kasvava joukko tutkimuksia uskoon pohjaavien ja uskon kyllästyvien sosiaalityön hankkeiden tuloksista. Paria poikkeusta lukuun ottamatta tulokset kertovat saman kuin yleisempi *faith factor* -tutkimus: usko ja uskopohjainen sosiaalityö tuottavat huomattavaa, konkreettista, pitkäaikaista ja empiirisesti todennettua tulosta, johon perinteinen maallinen, julkinen sosiaalityö ei kaikilta osin yllä.

TUTKIMUSTULOKSET PÄIHDE- JA KUNTOUSTUSTYÖSTÄ

Eniten tutkimusta on tehty päihdetyötä harjoittavista uskopohjaisista järjestöistä. Näiden työmuodoista on saatu myös kaikkein lupaavimpia empiirisesti todennettuja tuloksia. Huomattava joukko valtion, yliopistojen ja kolmannen sektorin tutkimuslaitosten tuottamia vertaisarvioituja monimuuttujatutkimuksia kertoo siitä, mitkä lähestymistavat tuottavat varmimmin kokonaisvaltaisinta ja kestäväntä tulosta. Tutkimusaineistossa on hyödynnetty sekä ohjelmiin osallistuneiden haastatteluja että kuntoutusta tarjonneen

64) Wuthnow 2004, 79–98, 99–111; Lowndes 2004, 10; Smidt & den Dulk & Penning & Monsma & Koopman 2008, 78–80, 83–94, 99–105, 113–114, 141–143, 216–220; Jawad 2012, 9.

65) Ks. Pessi & Saari 2008.

66) Putnam 2000, 19; Putnam 2001, 16, 23.

67) Stark & Doyle & Kent 1980, 43–52; Wuthnow 2004, 64–70, 89–90, 94–98; Baker 2012, 7–15; Baker 2012b, 565–576; Baker & Skinner 2014, 11–25.

68) lannaccone 1994, 1180–1211. Ks. myös Finke & Stark 1992.

69) Ks. Inglehart & Norris 2004, 11–17, 83–110; Lowndes 2004, 11.

järjestön ja valtion virastojen tilastotietoja. Muuttujista on yleensä huomioitu paitsi ikä, sukupuoli, tulo-, koulutus- ja etninen tausta, myös uskonnollisuuden lähtötaso ja päihteidenkäytön historia, laatu ja laajuus. Tuloksia on arvioitu sekä tutkitun uskopohjaisen ohjelman loppuun saakka suorittaneiden virtsa- tai verikokeilla että analysoimalla muutoksia näihin osallistuneiden arvoissa ja elämäntavoissa – heidän omakuvansa ennen ja jälkeen ohjelmaan osallistumista; heidän subjektiivisia hyvinvoinnin tuntemuksiaan ja käsityksiään lähimmäisistään ja yhteiskunnasta; toisilta saadun anteeksiannon ja itselle anteeksiantamisen vaikutuksia; uskonnollisen heräämisen tai uskoon tulemisen roolia; ja saatuja kykyjä verkostoitua uusiin, raittiisiin viiteryhmiin.

Uskon kyllästämistä *Teen Challenge*sta on saatu lukuisia erityisen lupaavia tuloksia. Kun järjestö raportoi omien tilastojensa pohjalta peräti 70 prosentin sen ohjelman suorittaneista onnistuneen riippuvuudesta irti pääsemisessä, epäileväiset virkailijat Yhdysvaltain terveysministeriössä käynnistivät ensimmäisen tieteellisen kartoituksen järjestön työstä ja tuloksista. Tämän jo vuonna 1975 toteutetun tutkimuksen tulokset hämmästyttivät skeptikkoja, sillä sen mukaan *Teen Challenge* n suorittaneista alkoholin ja huumeiden käytöstä vapaita olikin jopa 86 %. Vuonna 1994 tehty laajemman otannan tutkimus yhden osavaltion *Teen Challenge* -ohjelman suorittaneista kertoi sekin, että heistä useampi kuin seitsemän kymmenestä oli epäonnistunut aiemmissa, ei-uskontopohjaisissa vieroitusohjelmissa mutta 67 % onnistui nyt *Teen Challenge* n kautta. Perinteisten lääkinnällisten ohjelmien läpikäyneistä raitistumisessa onnistui ainoastaan 10–15 %. Lisäksi kuusi kymmenestä *Teen Challenge* n suorittaneesta oli saanut perhe-elämänsä kuntoon ohjelman avulla ja 70 % oli löytänyt työtä. Nämä tulokset vahvisti vielä kolmas osavaltiotason kartoitus: senkin mukaan 67 % *Teen Challenge* n loppuun suorittaneista oli irtautunut riippuvuudesta tämän ohjelman kautta, 75 % oli löytänyt työtä ja ainoastaan kolme kymmenestä oli ohjelmaa seuranneina seitsemänä vuotena tullut pidätetyksi jostain rikoksesta. Ennen ohjelman suorittamista heistä peräti 90 % oli tullut kerran tai useasti pidätetyksi.⁷⁰ Viimeisin, niin ikään vain yhden osavaltion *Teen Challenge* n tarkastellut tutkimus kertoo 66 prosenttia kaikista ohjelman suorittaneista ja 73 prosenttia sen suorittaneista aikuisista olleen yhä raittiita vuosi ohjelman päättymisen jälkeen. Heistä 45 % ei tuona aikana ollut käyttänyt mitään päihteitä kertaakaan. Puolet asui omassa kodissa ja 78 % oli palkkatyössä.⁷¹

Kuten useat akateemiset ja poliittiset arvostelijat ovat huomauttaneet, näitä hyvinkin lupaavia lukuja arvioitaessa on huomioitava *Teen Challenge* -tutkimuksissa ilmenneet mahdolliset metodologiset ongelmat ja puutteet. Yleensä niissä on arvi-

oitu vain *Teen Challenge* n ja vertailussa olleiden ei-uskonnollisten ohjelmien loppuun asti suorittaneita, joten onnistumisprosentit jäävät paljon alhaisemmiksi, jos mukaan otetaan myös ohjelmat keskeyttäneet. Vuoden kestävä *Teen Challenge* -ohjelmaa on myös verrattu kuukauden kestäviin ei-uskopohjaisiin ohjelmiin, joten tulokset eivät välttämättä ole täysin vertailukelpoisia. On huomioitava, että uskopohjaiset ohjelmat ovat yleensä varsin pieniä, joten tutkimusten otantakin jää rajalliseksi – ja kaikkein kattavimmissakin tutkimuksissa ne suorittaneista on suostunut vastaamaan kaikkiin tutkimuskysymyksiin alle neljä kymmenestä. Samat ongelmat liittyvät tosin myös useisiin maallisiin ohjelmiin, joten tältä osin niiden vertailu on pätevää. Lisäksi on osoittautunut varsin vaikeaksi tutkia raitistumisen onnistumista niillä, jotka ovat osallistuneet *Teen Challenge* n toimintaan hetken mutta jättäneet sen kesken. Saadut tulostiedot on miltei mahdotonta suhteuttaa niiden raitistumiseen, jotka eivät alunperinkään ole halunneet osallistua ohjelmaan. Osa tutkijoista onkin esittänyt loppupäätelmänä, että kaikki nämä ongelmat huomioiden tehoeroa ei itse asiassa ole vielä osoitettu, vaan uskopohjaiset ja perinteiset maalliset vieroitusohjelmat tosiasiasa näyttäisivät tuottavan miltei samaa lohdutonta 10 prosentin raitistumistulosta.⁷²

Tulkintaongelmia lisää, että toisista uskon kyllästämistä päihdeohjelmista on käytettävissämme lähinnä järjestöjen itsensä ja omia tarkoituksiaan varten keräämää tilastotietoa. Tähän on suhtauduttava varauksella, koska järjestöjen institutionaalinen etu voi johtaa niitä esittämään perusteettoman lupaavia tulostietoja rahallisen tuen saamiseksi. Esimerkiksi Texasissa toimiva *Victory Fellowship* on raportoinut, että yli 70 % sen ohjelman suorittaneista yli 13 000:sta narkomaanista on raitistunut. Saman osavaltion Houstonissa toimiva *DoorWay Recovery Program* taas kertoo saaneensa jopa 72 % ohjelmansa suorittaneista irti huumeista ja kokoaikaiseen työhön ja oman kodin omistajaksi ja irti kaikesta rikollisesta toiminnasta. Ohjelman omien tilastojen mukaan raitista elämää vuosi ohjelman päättymisen on elänyt jälkeen 95 % sen suorittaneista. Vastaava kokaiiniriippuvaisille afrikkalais-amerikkalaisille äideille luotu *Bridges to Community* -ohjelma on osoittanut väitettyä 88 %:in tulosta, ja toisista vastaavista on raportoitu paitsi päihteidenkäytön myös kliinisen masennuksen vähenemistä ja työsäkäynnin kaksinkertaistumista. Empiiristä lisätutkimusta tarvitaan kaikista tämän kal-

70) Elliot 2006, 119–120; Glenn 2009, 62–73.

71) Owen 2007, 1–2.

72) Kriitikistä ks. Wineburg 2007, 36–44; Hood 2012, 165–162.

taisista ohjelmista, mutta nykytiedonkin valossa voi pitää merkityksellisenä sitä, että kussakin tapauksessa väitetyt tulokset näyttäisi saaneen aikaan uskon kyllästävä, kokonaisvaltainen työmalli, joka yhdistää aineellista hätäapua, seurakuntapohjaista mentorointia, työllistämiskoulutusta ja päivittäisissä, kolmesta aina kuuteen kuukautta jatkuvissa raamattupiireissä tapahtuvaa evankelioimista ja elämäntapakasvatusta.⁷³

Joukko tieteellisiä vertailututkimuksia antaa viitteitä itse raportoitujen tulosten paikkansapitävyydestä. Aaron Bicknesen väitöskirjatutkimuksessa vuodelta 1999 verrattiin *Teen Challengen*, AA:n ja metadonihoidon tuloksia. Tähänkin pätee osa edellä mainituista metodologisista ongelmista, mutta se on yksi harvoja olemassa olevia vertailututkimuksia, joten sitä on hyvin laajasti referoitu tutkimuskirjallisuudessa. Bicknesen mukaan jopa 75 % *Teen Challengen* suorittaneista oli lakannut käyttämästä alkoholia ja huumeita ja 84% oli lopettanut tupakoinnin siinä missä AA:n lyhytohjelman suorittaneista raitistuneita oli noin kuusi kymmenestä, ja vain 20% tupakoimattomia. Metadonihoidon saaneista huumeista oli päässyt irti ainoastaan joka kymmenes. Peräti 90 % *Teen Challengen* suorittaneista oli onnistuneesti siirtynyt työelämään ja teki palkkatyötä. AA:n suorittaneista 41 % ja metadonihoidossa olleista 24 % oli työelämässä. Vain seitsemän prosenttia oli myöhemmin pidätetty jostain rikoksesta siinä missä AA:ssa vieroitetuista pidätetyksi oli tullut peräti 17 %. *Teen Challengen* suorittaneet pysyivät raittiina huomattavasti useammin ja pidempään kuin AA:n tai metadonihoidon läpikäyneet, ja heillä oli vähemmän tarvetta uuteen vieroitukseen myöhemmin, paitsi jos AA:n lyhytkestoisen ohjelman läpikäynyt jatkoi säännöllisesti ryhmätapaamisissa, jolloin erot olivat tilastollisesti merkityksellisiä. Kaikista parhaimmat tulokset *Teen Challenge* oli saanut aikaan niiden pitkään ja vakavasti addiktoituneiden kohdalla, jotka kärsivät päihderiippuvuutensa ohella myös monista muista ongelmista eli olivat kokonaan yhteiskunnasta syrjäytyneitä ja epäonnistuneita aiemmin ei-uskonnollisissa vieroitusohjelmissä.⁷⁴

Myös paljon yleisemmällä tasolla uskoon pohjaavat työmuodot ovat tuottaneet parempaa tulosta kuin puhtaasti maalliset. Esimerkiksi käy *Big Brothers/Big Sisters USA*, kaiken modernin mentorointitoiminnan alkuperäinen kehittäjä, edelläkävijä ja yhä sitä kaikkein laajimmassa mittakaavassa tekevä vapaaehtoisjärjestö. Tutkimusten mukaan sen ohjelman suorittaneilla on vertaisiaan 46 % alhaisempi todennäköisyys käyttää huumeita ja miltei 30 % alhaisempi todennäköisyys aloittaa alkoholinkäyttöä. Pelkästään päihteidenkäytön osalta tämä yleisellä tasolla uskopohjainen ohjelma on siis teholtaan moninkertainen verrattuna lääkinnällisiin metodeihin – ja sen lisäksi se tuottaa joukon myös muita yleishyödyllisiä tuloksia.⁷⁵ Samaa on havaittu myös niis-

tä Pelastusarmeijan tarjoamista kuntoutusohjelmista, jotka soveltavat AA:n metodia ja tarjoavat sen rinnalla vapaaehtoista uskopohjaista toimintaa. Parikin tutkimusta on havainnut, että jopa 62 % sen tarjoaman ohjelman loppuun suorittaneista ja lisäksi tarjottuun uskonnolliseen ohjelmaan osallistuneista on saavuttanut raittiuden – mutta vain neljä prosenttia tästä uskonnollisesta lisäohjelmasta kieltäytyneistä.⁷⁶

Toisaalla on ilmennyt, että AA-tuettuna oleminen ei itse asiassa pidennä suonensisäisiä huumeita käyttävän tuetun raittiusaikaa. Sen sijaan tällaisen narkomaanin liittyminen johonkin uskontopohjaiseen yhteisöön selvästi pidentää hänen raittiusaikaansa.⁷⁷ Ne, jotka kävivät säännöllisesti AA:n tapaamisissa, menestyivät yhden Texasissa tehdyn tutkimuksen mukaan huomattavan vähäisemmässä määrin yrityksissään raitistua kuin ne, jotka osallistuivat näihin kokouksiin ja lisäksi ottivat aktiivisesti osaa seurakunnan toimintaan. Kaikkein parhaiten menestyivät ainoastaan uskonnollisissa tilaisuuksissa käyneet.⁷⁸ Sama suhde tuloksissa on osoitettu myös kaikkein vaikeimmin raitistuvilla eli pitkään heroiinista riippuvaisilla. Laajan D. P. Desmondin ja J. F. Madduxin tekemän kartoituksen mukaan vain yleiselläkin tasolla uskopohjaiset heroini- ja vieroitusohjelmat suorittaneista 45 % on saavuttanut ainakin vuoden raittiuden, mutta ei-uskonnolliset ohjelmat suorittaneista vain 18 %, ja sairaala- tai metadonihoidossa olleista ainoastaan 2–5 %.⁷⁹

Pari merkittävää tutkimusta on pyrkinyt vastaamaan kysymykseen siitä, mikä uskopohjaisten ja -kyllästemien päihdeohjelmien metodologiassa voi aiheuttaa maallisia ohjelmia parempia tuloksia ja minkä tyyppisille ja missä elämäntilanteissa oleville ihmisille tulokset ovat parhaimpia. Kyse ei näyttäisi olevan ohjelmiin osallistujien lähtökohtien erilaisuudesta, ei ainakaan sikäli, että uskopohjaisissa ohjelmissä kuntoutettavat olisivat helpommin vieroitettavissa. Päinvastoin, *Teen Challengeen* osalta on dokumentoitu osallistujien olevan pääasiassa syvemmin päihderiippuvaisia kuin ei-uskonnolliseen kuntoutukseen menevät ja sikäli näitä vaikeammin vieroitettavia – mutta silti parempia tuloksia saavia. He eivät ole myöskään lähtökohtaisesti yhtään sen uskonnollisempia ohjelman aloittaessaan kuin ei-uskonnollisiin ohjelmiin osallistuvat. Joidenkin tois-

73) Elliot 2006, 9–15, 112–115; Stahler & Kirby & Kerwin 2007, 184–188; Smith & Teasley 2009, 309.

74) Bicknese 1999, 14–27, 45–64, 145–156, 160, 171–172.

75) Tierney & Grossman & Resch 1995, iii.

76) Moos & Mehren & Moos 1978, 1267–1275; Wolf-Branigin & Duke 2007, 239–245.

77) Avants & Warburton & Margolin 2001, 39–45; Crape & Latkin & Laris & Knowlton 2002, 291–301.

78) Richard & Bell & Carlson 2000, 244–245.

79) Desmond & Maddux 1981, 71–83.

ten ohjelmien kuntoutujissa on kylläkin havaittu suhteessa useammin uskonnollista taustaa tai aiempaa osallistumista jonkin uskonyhteisön toimintaan, joten heidän on siksi oletettu olleen lähtökohtaisesti vastaanottavaisempia uskopohjaisille metodeille kuin muut. Toiseksi uskopohjaiseen ja -kylästeiseen kuntoutukseen osallistuvat ovat usein olleet niitä, jotka ovat aiemmin (usein kolme tai neljä kertaa) epäonnistuneet ei-uskonnollisessa kuntoutuksessa, joten he ovat tästäkin syystä voineet olla uskopohjaiselle otteelle vastaanottavaisia.⁸⁰

Kuten Ronald Sider ja Heidi Unruh ovat huomauttaneet, harvat uskopohjaiset päihdekuntouttajat väittävät, että ainoastaan he tai vain uskopohjainen työ pystyy saamaan aikaan kestäviä tuloksia. On hyvin mahdollista, että myös yhteisölliset ei-uskonnolliset toimijat pystyvät aivan yhtä tehokkaasti tuottamaan päihderiippuvuudesta toipuville niitä sosiaalista pääomaa tuottavia tukiverkostoja, joita tarvitaan muutokseen, ja muuttamaan tämän omakuvaa ja elämänasennetta olennaisilla, toipumista edesauttavilla tavoilla. Toistaiseksi varsin rajalliset tutkimukset ovat tuottaneet viitteitä siitä, että juuri tähän kokonaisvaltaisesti verkostoivaan ja yhteisölliseen lähestymistapaan pyrkivät myös useat ei-uskonnolliset, yhteisökeskeiset sosiaalipalveluiden tuottajat. Siderin ja Unruhin mukaan olennaista onkin yhtälö ”usko plus taidot plus tilaisuudet”, jossa henkilökohtainen usko ja sen kanssa tuleva hengellinen pääoma vaikuttaa keskeisenä muutoksen laukaisijana, sosiaalinen pääoma muutoksen ylläpitäjänä, ja tarjolla olevat tilaisuudet kuten työ, uusi asuinympäristö, toipumista tukevat vertaisryhmät, sen yleisenä ennakkoehtona.⁸¹

Myös Bicknesen vuoden 1999 Teen Challenge/AA-vertailututkimuksessa uskopohjaisten ja varsinkin -kylästeisten ohjelmien erityiseksi lisäarvoksi ja niiden näennäisen selvästi parempien tulosten tärkeimmäksi selittäjäksi katsottiin niiden korostuneen kokonaisvaltaisen, henkilökohtaisen ja ennen muuta kuntoutettavien arvoihin ja elämäntapaan puuttuneen lähestymistavan aivan erityinen kyky kumota yksilöiden varsin syvään piintyneet toivottomuuden ja mitättömyyden tuntemukset. Nämä tuntemukset ovat tutkimusten mukaan päihderiippuvuuden ytimessä, ja juuri niihin uskopohjainen ja -kylästeinen kuntoutus pystyy pureutumaan parhaiten, koska sen keskiössä on kuntoutujien sitouttaminen yhteisöön, uusien roolimallien tarjoaminen ja uuden sosiaalisen ja hengellisen pääoman jakaminen. Kaikkein olennaisinta *Teen Challenge* kaltaisten ohjelmien menestyksessä on kuitenkin ollut Bicknesen mukaan niihin osallistumalla saatu usko Jumalaan ja uskon mukanaan tuomat kokonaisvaltaiset muutokset päihderiippuvaisen arvoissa ja asenteissa. Peräti 34 % *Teen Challenge* ohjelmaan osallistuneista kertoi tämän olleen raitistumisensa kannalta ensiarvoista, ja

miltei yhtä moni katsoi olennaisimmaksi tältä saamansa raamattupohjaisen opetuksen, joko henkilökunnalta saamansa kunnioituksen, rakkauden ja tuen tai uudet ystävät ja tukiverkostot, jotka korvasivat vanhat, päihdeidenkäyttöön ohjanneet ystävyydet.⁸²

Tällaisten tulosten perusteella useat yhteiskuntatieteilijät ovat viime aikoina esittäneet Putnamin sosiaalisen pääoman teoriaa tarkentavia teoretisoiteja uskoon pohjaavien päihdekuntoutusohjelmien tehokkuuden syistä. Yhtäältä ne on liitetty niin sanottuun kognitiivisen muutoksen teoriaan, jonka mukaan kestävä irtautuminen päihderiippuvuudesta edellyttää ennen muuta syvällistä muutosta riippuvaisen arvoissa ja koko hänen elämäänsä orientoivassa maailmankuvassa. Tällaisen muutuskäännekohtan voi laukaista suurikin joukko varsin erilaisia tekijöitä, mutta uskonnollinen käännyminen ja jo pelkkä uskonnollisille maailmankuville ja arvojärjestelmille altistuminen kuuluu kaikista mahdollisista laukaisutekijöistä voimallisimpiin. Toisaalta on puhuttu uskon elinvoimaistavasta ja sitkeyttävästä vaikutuksesta (*resilience effect*) sekä varhaisen uskollen ja hengellisille arvoille altistumisen pitkäaikaisvaikutuksista. Tältä pohjalta on teoretisoitu, että päihderiippuvuuteen ajaudutaan sitä harvemmin ja siitä toivutaan sitä helpommin, mitä enemmän altistutaan uskonnollisille arvojärjestelmille ja eettis-moralisille käytänteille ja mitä enemmän päästään osallisiksi uskonyhteisöissä tarjolla olevasta sosiaalisesta, välittävästä, verkostoivasta ja hengellisestä pääomasta.⁸³

Osassa uusinta tutkimusta näihin voimavaroihin on viitattu myös erillisen niin sanotun toipumispääoman (*recovery capital*) käsitteellä. Päihderiippuvuudesta toipuminen on tässä käsitetty laajasti – vapaaehtoisesti ylläpidettynä raittiutena, omasta terveydestä huolehtimisena ja palaamisena osaksi yhteiskunnan toimintoja, mutta myös yleisenä subjektiivisena kokemuksena oman elämän merkityksen palaamisesta ja mielekkään, riippuvuuden ulkopuolisen uuden elämän aloittamisesta. Toipuminen nähdään tässä pitkänä prosessina, joka on sitä helpompi ja lyhyempi, mitä enemmän kuntoutujalla on käytettävissään sosiaalista ja hengellistä pääomaa sekä aineellisia resursseja kuten rahaa, omaisuutta ja työnteon mahdollistavaa koulutusta. Käsitettä teoretisoineet ovat esittäneet, että lyhytaikaiseen lääkinnälliseen vieroitukseen soveltuvat ne toipujat, joilla on käytettävissään paljon tällaista pääomaa ja joiden päihderiippuvuuden

80) Barrett & Simpson & Lehman 1988, 461–473; Bicknese 1999, 105–114; Fisher & Stelter 2006, 109; Dilulio 2001, 90.

81) Unruh & Sider 2005, 214.

82) Bicknese 1999, iv, 14–25, 179–186, 203–210, 222–229, 234–241.

83) Cochran & Akers 1989, 92–123; Gorsuch 1995, 65–83; Miller 1997, 37–43; Moss 2005, 40–52; Crisp 2010, 8–13; Johnson 2011, 165, 176–183.

aste on alhainen. Alhaisemmasta riippuvuudesta toipujille soveltuisi parhaiten uskopohjainen ja muu yhteisöllinen kuntoutus ja erityisen vaikeista ongelmista kärsiville vähäisen toipumispääoman omaaville näiden kaikkien kuntoutusmetodien pitkäjänteinen yhdistelmä.⁸⁴

Lopuksi on huomattava, kuinka huomattava joukko 2000-luvun alkupuolen merkittäviä tutkimuksia on todennut uskonnollisille vaikutteille ja niiden tarjoamalle hengelliselle pääomalle altistumisen vaikutuksiltaan kumulatiiviseksi. Tästä johtuu myös lapsuudessaan uskonnollisessa ympäristössä eläneiden mutta sittemmin vailla henkilökohtaista uskoa olleiden kohonnut todennäköisyys addiktiosta toipumiseen. Näin päätelleiden tutkimusten mukaan ensiarvoista, joskaan ei yksin vaikuttavaa raitistumisen kannalta olisi siis sosiaalisen ja hengellisen pääoman riittävä kasaantuminen oikealla hetkellä ja jokin erityinen ylläke oman oma- ja maailmankuvan syvälliseen muutokseen, jota pitkäjänteisellä ammattimaisella tuella ja ohjauksella on mahdollista voimistaa, pitää yllä ja tehokkaasti kohdentaa. Juuri tätä kokonaisuutta näyttäsivät uskopohjaiset päihdevierotusohjelmat pystyvän parhaiten tarjoamaan, koska ne ovat kokonaisvaltaisia, henkilökohtaisia ja hengellistä ja yhteisöllistä pääomaa eniten jakavia.⁸⁵

KRISTILLISTEN TYÖLLISTÄMISOHJELMIEN TULOKSIA

Tutkimustuloksia uskoon pohjaavista työllistämishajelmista ei ole vielä saatavilla yhtä paljon kuin päihdetyöstä, eivätkä kaikki näitä ohjelmia tarkastelleet ole aivan yhtä yksiselitteisesti päätyneet pitämään näitä sekulaarisia ohjelmia tehokkaampina. Tälläkin saralla suurin osa tehdystä tutkimuksesta on kuitenkin antamassa lupaavaa empiiristä todistusaineistoa, jonka avulla työllistämishajelmia voidaan kehittää. Kuten päihdetyön tapauksessa, myös uskopohjaisten työllistämishajelmien parhaita tuloksia tuottava erityispanos näyttäisi liittyvän niiden kykyyn rakentaa kestäviä sosiaalista ja henkistä pääomaa jakavia yhteisöllisiä verkostoja ja kykyyn saada aikaan laajalajainen elämäntavan ja maailmankuvallinen muutos.

Varhaisin tieteellinen kartoitus on vuodelta 2001. Tämä suhteellisen suppeaan otokseen perustunut vertaisarvioitu tutkimus raportoi tutkimiansa uskoon pohjaavien työllistämishajelmien pystyneen takaamaan töitä ja tarjoamaan välineet työllistettynä pysymiseen hajelman suorittaneille paremmin kuin verrannolliset valtion hajelmat.⁸⁶ Monet tutkijat ovat suhtautuneet varauksellisesti tähän varhaiseen tutkimukseen ja

varsinkin sitä seuranneeseen ohjelmia toteuttavien omaan raportointiin, varsinkin kun kaksi laajempaa vertailututkimusta päätyi päinvastaisiin tuloksiin vuonna 2003. Näistä kumpikaan ei havainnut uskoon pohjaavissa hajelmissa yhtään parempia tuloksia kuin ei-uskonnollisissa. Näiden mukaan voittoa tavoittelevien yksityisten yritysten työllistämishajelmat olivat uskopohjaisia selvästi parempia teitä korkeamman palkkatason työhön, johon kuului myös työnantajan sairausvakuutus.⁸⁷

Näiden kahden varhaisen, keskenään ristiriitaisen tutkimuksen ilmestymisen jälkeen pitkään oli tarjolla vain kristillisten työllistämishajelmien omia tilastotietoja, joiden luotettavuuden voi kyseenalaistaa, vaikka ne ehkä olisivatkin suuntaa-antavia. Näiden mukaan tulokset ovat olleet erinomaisia. Esimerkiksi *Jobs for Life* (ent. *Jobs Partnership*) on raportoinut peräti 93 % oman hajelmasa läpikäyneistä saaneen työtä hajelmasta valmistumisensa jälkeen ja yli 80 %:n myös pitäneen saamansa työn vuoden seuranta-aikana. Luvuissa ei kuitenkaan huomioida hajelman keskeyttäneitä ja heidän työllistymistään, joten niiden merkitys on rajallinen. Järjestön Little Rockissa, Arkansas'ssa toimiva seurakuntapohjainen kumppani, *Black Community Developers*, on lisäksi kertonut noin seitsemän kymmenestä sen hajelman suorittaneesta löytäneen työpaikan, mikä on poikkeuksellisen korkea onnistumisprosentti sikäli, että kyseessä on vapautuneille vangeille varattu ja näiden monien, erityisten haasteiden mukaan räätälöity hajelma. *Jobs for Lifen* omien tilastojen mukaan sen Raleighissa, Pohjois-Carolinassa toteuttamasta ensimmäisestä ja edelleenkin toimivasta valmennuskurssista valmistuneista seitsemän kymmenestä sai myös työtä, josta maksettiin yli minimipalkan.⁸⁸ Hyvin samanlaista työmuotoa soveltava, myös tuki- ja turvakoteja tarjoava Dallasin *Inter-Faith Housing Coalition* on niin ikään raportoinut, että noin seitsemän jokaisesta kymmenestä sen asuttamasta ja sen kokonaisvaltaisen hajelman läpikäyneistä on onnistunut palaamaan työelämään.⁸⁹

Yksityiskohtaisimmat tieteelliset tutkimustulokset ovat vuosilta 2004, 2006 ja 2008, ja niiden tulokset asettuvat skeptikkojen ja palveluntarjoajien itse raportoitujen tulosten välimaastoon. Tähän asti kaikkein kattavimmassa, Stephen Monsman vuonna

84) White & Cloud 2008, 22–27; Cloud & Granfield 2009, 1971–1986; Best & Laudet 2010, 2–6.

85) Pardini & Plante & Sherman & Stump 2000, 347–54; Neff & Shorkey & Windsor 2006, 49–61; Galanter 2006, 286–292; Crisp 2010, 8–13. Ks. myös Benda & McGovern (toim.) 2013.

86) Kim 2001, 41–52.

87) Kennedy & Bielefeld (toim.) 2003; Ferguson & Wu & Spruijt-Metz & Dyrness 2006, 8.

88) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 104–106; Parkinson 2008, 9, 35.

89) Olasky 2000, 40.

2006 johtamassa tutkimuksessa analysoitiin seitsemäätoista työllistämishjelmaa Los Angelesin piirikunnassa Kaliforniassa. Näistä osa oli valtiollisia ohjelmia, osa voittoa tavoittelevien yritysten järjestämiä, osa uskoon yleisellä tasolla pohjaavia ja osa uskon kyllästämiä. Monsman tutkimus jaotteli kaksi jälkimmäistä uskopohjainen/integroitu- ja uskopohjainen/segmentoitu -kategorioihin. Ensin mainittuun hän jaotteli ne, joissa uskonto oli toissijaista ja taustalla mutta selvästi silti havaittavissa, ja jälkimmäiseen ne, jotka tarkoituksellisesti pyrkivät muokkaamaan koulutettavien uskonnollisia käsityksiä ja integroimaan heidät osaksi seurakuntien toimintaa. Tuloksia arvioitiin sekä ohjelmat suorittaneiden haastatteluilla että keräämällä tilastotietoja heidän työllistymisestään ohjelman päättymisen jälkeen.⁹⁰

Monsman otoksessa uskopohjaiset työllistämishjelmat menestyivät kaikkein parhaiten, kun osallistujilta kysyttiin, oliko ohjelman henkilökunta välittänyt heistä yksilöinä ja tehnyt kaikkensa heidän työllistymisensä eteen. Miltei 70 % oli tätä mieltä, mutta voittoa tavoittelevien järjestöjen ei-uskonnollisiin ohjelmiin osallistuneista vain 40 %. Kaupalliset ei-uskopohjaiset ohjelmat olivat selvästi uskopohjaisia parempia osallistujat kurssin loppuun saakka suorittamiseen sitouttamisessa (92 % ja 86 %), ja molemmat vertautuivat edukseen sekä valtion ohjelmiin (81 % suoritti ne loppuun) että voittoa tavoittelemattomiin (vain 60 %). Ei-uskonnolliset voittoa tavoittelevat ohjelmat menestyivät parhaiten, kun tarkasteltiin työllistymistä kokopäiväiseen työhön, uskopohjaiset tai segmentoidut taas parhaiten, kun tarkasteltiin osa-aikaista työllistymistä. Uskopohjaiset olivat parhaita varmistamaan niiden jatkuvan työllisyyden, jotka olivat jo ohjelmaan tullessaan tai olivat aiemmin olleet osa-aikaisessa työssä. Ne olivat toisin sanoen kaikkein parhaita tarjoamaan välineitä työelämätaitojen ylläpitoon niille, joilta tällaiset taidot puuttuivat. Ei-uskontopohjaiset olivat puolestaan parhaita tarjoamaan alkujaankin puuttuvaa pätevyyttä johonkin tiettyyn työhön.⁹¹

Kaikkein merkittävin ero uskopohjaisten ja ei-uskopohjaisten ohjelmien välillä näkyi kuitenkin niiden välineellisissä tuloksissa. Useat muut tutkimukset ovat nähneet pitkäaikaistyöttömyyden taustalla työnhakijan yleisen toivottomuuden, kyvyttömyyden ja syrjäytymisen tuntemukset, jotka voivat olla seurausta joko päihderiippuvuudesta tai muista oman elämän näennäisen alati toistuvista epäonnistumisista, kuten avioliiton kariutumisesta tai muista piintyneistä ihmissuhdeongelmista tai huonosta koulumenestyksestä. Juuri näihin tekijöihin ovat uskopohjaiset toimijat pystyneet Monsman mukaan puuttumaan tehokkaimmin, sillä varsinkin uskon kyllästämillä ohjelmilla on hengellisen pääomansa kautta tarjottavinaan pahasti syrjäytyneille välineistöä itseluottamuksen, tulevaisuudenuskon ja peräänantamattomuuden rakentamiseen. Monsman

mukaan uskopohjaiset työllistämishjelmat olivat myös parhaita sitomaan syrjäytyneitä työttömiä sosiaalisiin verkostoihin, jotka tukivat paitsi työllistymistä myös laajempaa elämäntapamuutosta. Vaikeasti työllistyvistä on tiedetty jo kauan, että tukiverkoston puute estää heitä edes hakemasta työtä tai tekee mahdolliseksi työn säilyttämisen, kun se on onnistuttu hankkimaan. Myös tähän ongelmaan ovat seurakunnat ja muut uskoon pohjaavat yhteisöt kykeneviä puuttumaan, koska juuri niillä on käytettävissään laaja vapaaehtoisten lastenhoitajien pooli, kyky tarjota lyhytaikaisia asuntoja ja muuta työhaastattelussa käymisen ja työn teon mahdollistavaa apua.⁹²

Nämä tulokset tukivat Monsman aiempaa, neljän suurkaupungin vastaavien ohjelmien kartoitusta. Tämäkin nosti esiin uskoon pohjaavien ohjelmien kyvyn tarjota kokonaisvaltaisempaa, henkilökohtaisempaa koulutusta sekä niiden kyvyn sitouttaa ja yhteisöllistää. Vuoden 2004 tutkimus osoitti myös, kuinka valtiolliset ja yksityisten yritysten tarjoamat työllistämishjelmat keskittyivät tuottamaan ahtaasti määrittämiä taitoja, uskopohjaiset näiden lisäksi elämäntaitoja.⁹³ Aivan samoihin tuloksiin päätyi myös William Lockhart kahdessa vuosina 2003 ja 2005 raportoidussa tutkimuksessaan, joissa tarkasteluun oli otettu yhtäläiset määrät uskon kyllästämiä ja maallisia ohjelmia.⁹⁴

Lockhartin ja Monsman päätelmät ovat sittemmin saaneet lisätukea suppeammasta tutkimuksesta vuodelta 2008, jossa tarkasteltiin miltei kolmeakymmentä Yhdysvaltain työministeriön oman työllistämishjelman alihankkijoina toiminutta koulutuskeskusta, joista puolet oli uskoon pohjaavia, puolet ei-uskonnollisia. Useimmat uskoon pohjaavista alihankkijoista tarjosivat työministeriön ohjelman ohessa myös omaa seurakunnallista toimintaa, kuten erillisiä raamattupohjaisia lisäkursseja, vapaa-ajan toimintaa, uskoon pohjaavaa mentorointia ja yhdessäoloa. Peräti 71 % myös näihin jälkimmäisiin osallistuneista pysyi ohjelmassa ainakin 25 päivää, mutta pelkästään työministeriön ohjelmaan osallistuneista vain noin neljä kymmenestä. Myös uskoon pohjaavat lisäkurssit käyneistä 37 % työllistyi, mutta pelkän työministeriön ohjelman suorittaneista vain 17 %. Myös uskopohjaiset lisäkurssit suorittaneista 20 % kertoi saavuttaneensa jonkin muunkin positiivisen koulutustavoitteen (muista vain 7 %).⁹⁵

90) Monsma & Soper 2006, 4, 41.

91) Monsma & Soper 2006, 129–136, 149–152, 161–168; Monsma, 2012, 187–189.

92) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 102–105; Monsma & Soper 2006, 94–101, 115, 124–127, 167.

93) Monsma 2004, 103, 175, 182.

94) Lockhart 2003, 497–524; Lockhart 2005, 45–60.

95) Stephen Monsma 2008, 2–4.

Sama syy-seuraussuhde kuin päihdekuntoutuksessa näyttäisi siis pätevän myös uskopohjaisten työllistämishojelmien kohdalla. Näistä on vielä sen verran vähemmän ja osittain ristiriitaista tutkittua tietoa, että ehdottomia tai varmasti yleistettävissä olevia johtopäätöksiä on toistaiseksi vaikea tehdä. Olemassa oleva tutkimustieto kuitenkin viittaa vahvasti siihen, että myös työllistämishojelmien osalta uskopohjaisten toimijoiden merkittävin vahvuus ja niiden tarjoama lisäarvo suhteessa kaupallisiin ja valtiollisiin kilpailijoihinsa liittyisi niiden erityiseen kykyyn tuottaa laajaa sosiaalista ja hengellistä pääomaa. Tämä vaikuttaa olennaisen tärkeältä ainakin niiden kohdalla, jotka ovat toistuvasti menettäneet työnsä.⁹⁶

Lisäksi on viitteitä siitä, että kaupallisilla työllistämishojelmilla on parempi kyky työllistää niitä, joilla ennen ohjelmaan osallistumista ei ollut työelämässä markkinoitavia taitoja tai kykyjä ollenkaan. Toisin kuin päihdetyössä, tällä osa-alueella pelkkä yksilön sisäisen muutoksen aikaansaaminen ei yksinään riitä.

MUIDEN TOIMINTAMUOTOJEN TULOKSIA

Lähes kaikki uskopohjaisen sosiaalityön toimintamuodot sisältävät erityyppisiä mentoroiteja. Mentorointi on kiinnittänyt tutkijoiden ja poliittisten päättäjien huomion, sillä sen tulokset ovat olleet hyviä. Sen sijaan vapautuvien vankien yhteiskuntaan sopeuttamiseksi ja heidän lastensa tulevaisuudennäkymien tukemiseksi tehdyn työn todistetut tulokset tunnetaan huonosti. Myös uskopohjaisen sairaanhoidon, vanhustenhuollon ja mielenterveystyön sekä järjestöjen yhdessä liike-elämän ja kuntatason toimijoiden kanssa tekemän yhteisönrakennustyön tuloksista on saatu suhteellisen vähän tutkimuksellista tietoa, mutta tutkimustuloksia voi kuitenkin pitää suuntaa-antavina.

Lähinnä vankien lasten kanssa toimivasta Amachin ohjelmasta on olemassa toistaiseksi lähinnä haastattelu- ja muita anekdoottityyppisiä tuloksia. Nämä tukevat tutkimuksissa esitettyä päätelmää, että kestävien tulosten saavuttamiseksi vaaditaan ainakin vuoden mittainen osallistuminen yhteiskuntaan sopeutumista tukeviin ohjelmiin.

Public/Private Ventures -tutkimuslaitoksen vuonna 2003 tekemässä kartoituksessa Amachin ohjelman aloittaneista yli 60 % on jatkanut siinä ainakin vuoden. Vastaaviin ei-uskonnollisiin ohjelmiin osallistuvista alle puolet jatkoi ohjelmassa vähintään vuoden ajan. Ohjelmaan pitkään osallistuneiden osalta on dokumentoitu huomattavaa kohentumista koulumenestyksessä, itsehillinnässä, kyvyssä käsitellä omia tunteita sekä kykenemisessä oma-aloitteiseen, itselliseen toimintaan.⁹⁷

Turvakotikeskeistä mentorointia harjoittavista on myös lupaavia alustavia tuloksia. Esimerkiksi käy anglikaanisen kirkon *Crane House* Indianapolisissa. Se ottaa turvakotiinsa vankilasta vapautuvia naisia ja näiden lapsia ja tarjoaa heille asunnon lisäksi uskopohjaista mentorointia. Järjestö on raportoinut vain kahden kymmenestä avustamastaan naisesta uusineen rikoksensa siinä missä sen ei-uskonnollisissa vertailuryhmissä rikoksen uusi puolet.⁹⁸

Lupaavia alustavia tuloksia on myös toisesta vangittujen perheisiin keskittyvästä työmuodosta, *Prison Fellowshipin* ohjelmasta *Angel Tree*. Tässä ohjelmassa kaikista suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat vankien lapset saavat paikallisseurakunnan vapaaehtoisilta ennaltaehkäisevää mentorointia ja tukea yrityksissään selvitä ja häpeän ja mitättömyyden tuntemuksistaan. Vapaaehtoiset mentorit varmistavat, että jouluna vankien lapset saavat lahjoja ”äidiltä” tai ”isältä”, vaikka oikeasti lahja olisikin peräisin seurakuntalaisilta, ja muina aikoina he tarjoavat avustettavilleen uskopohjaisia leirejä ja muuta vastaavaa toimintaa. Jos mahdollista, *Angel Tree* jatkaa lapsen tukemista myös vanhempansa vankilasta vapautumisen jälkeen ja perhe pyritään sitomaan johonkin paikalliseen seurakuntaan. Ohjelman kautta on toimitettu jo yli 12 miljoonaa joululahjaa, ja sen leireille on osallistunut yli 20 000 lasta.⁹⁹

Angel Tree -ohjelma nivoutuu osaksi *Prison Fellowshipin* muita hankkeita, joihin kuuluvat muun muassa *Out4Life*, joka on mentorointi-, työllistämisen- ja päihdekuntoutusohjelma vankilasta jo vapautuneille, sekä valikoiduissa vankiloissa kokeiltu *Inner-Change Freedom Initiative* (IFI), jossa vankien kaikki päivät kuluvat aamuyöstä iltamyöhään toistuvien raamattu- ja rukouspiirien pilkkomassa, herätyskristillisen uskon syvästi kyllästävässä työllistys- ja elämäntapakasvatuksessa. Ohjelma kestää kuudestatoista kuukaudesta kahteen vuoteen, ja vapautumisen jälkeen puolesta vuodesta vuoteen. Yhdessä *Angel Treen* kanssa nämä muodostavat laajemman kokonaisuuden, joka alustavien tutkimusten mukaan tehoaisi nimenomaan kokonaisuutena. Byron Johnsonin urauurtavan tutkimuksen mukaan tämän ohjelman Texasissa suorittaneista ainoastaan 17 % uusi rikoksensa kahden vuoden sisällä vapautumisestaan (vertailuryhmästä 36 %) ja uudelleen vankilaan päätyi vain 8 % (vertailuryhmästä kolme kertaa useampi).

96) Lockhart 2003, 7, 507–510; Fisher & Stelter 2006, 107–108.

97) Jucovy 2003; Smith 2012, 13–14; Johnson 2011, 30–31.

98) Elliot 2006, 106–109.

99) Aitken 2005, 336–338, 354–357, 408–409; Cullen & Jonson & Stohr 2013, 41–43.

Minnesotan vankeinhoitolaitoksen tekemä tutkimus ohjelmaan Minnesotan osavaltiossa kuuluneesta vankilasta osoitti, että ohjelman loppuun saakka suorittaneiden parissa rikoksen uusiminen laski 26 % ja uudelleen vankilaan päätyminen 40 %.¹⁰⁰

Johnsonin IFI-tutkimusta on arvosteltu suppeahkosta otoksesta, käytettävissä olleen dokumentaation luotettavuusongelmien sivuuttamisesta ja varsinkin siitä, että IFI-ohjelman keskeyttäneiden kokemuksia ei arvioitu riittävästi. Arvostelu on perusteltua sikäli, että Johnsonin tutkimassa IFI:n kokeiluvankilassa Texasissa ohjelman suoritti tutkittuna aikana loppuun saakka ainoastaan 75 vankia niistä 177:stä, jotka sen aloittivat. Kaikki olivat vapaaehtoisia ja oletettavastikin jo valmiiksi uskonnollisia tai ainakin uskonnon myönteisiä. Näiltä osin Johnsonin tulokset ovat vain yleisellä tasolla suuntaa-antavia ja edellyttävät lisätutkimusta.¹⁰¹ Huomattava on myös, että IFI:n ohjelma näyttäisi tuottavan lupaavinta tulosta maissa (esim. Yhdysvalloissa ja Brasiliassa), joiden väestö on lähtökohtaisesti suhteellisesti uskonnollisempaa, ja vähäisempiä tuloksia niissä maissa (esimerkiksi Isonsa-Britanniassa), jossa yleinen maallistumiskehitys on edennyt pisimmälle.¹⁰²

Myös yleisellä tasolla uskopohjaiset tai uskopohjaisten toimijoiden ja sekulaarien toimijoiden yhdessä toteuttamat yhteisönrakennushankkeet vaikuttavat tuottavan lupaavia tuloksia, jotka eivät oletettavasti olisi samalla lailla kulttuurisidonnaisia kuin edellä kuvatut uskon kyllästyvien ohjelmien tulokset. Näissäkin mentorointi on vain yksi osa paljon laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluu työllistämishankkeita ja yhteistyötä joko kunnan tai paikallisten yritysten kanssa ja usein myös seurakuntalaisten ja poliisin yhteistä ennaltaehkäisevää toimintaa nuorisojengien ja huumekauppiaiden parissa. Käännyttävä evankelioiva ote on harvinaista. Esimerkiksi toiminnasta käy varsinkin Indianapolisissa vuonna 1997 perustettu *Front Porch Alliance*, joka on seurakuntien, erilaisten kansalaisjärjestöjen, liike-elämän ja Indianapolisin kaupungin yhteistyöjärjestö. Se loi yli 800 erilaista paikallistason kumppanuushanketta 1990-luvun lopulla. Mentoroinnin ja työllistämiskoulutuksen ohella yhteistyökumppanit rakennuttivat satoja halpoja vuokra-asuntoja ja houkuttelivat kaupungin köyhimmille ja rikollisuuden pahiten riivaamille alueille kymmeniä uusia, työllistäviä pienyrityksiä. Suoraa yksiselitteistä vaikutussuhdetta on vaikea osoittaa, mutta sitten *Front Porch Alliancen* toiminnan alkamisen rikollisuus Indianapolisissa on joka tapauksessa laskenut 70 %.¹⁰³

Tunnetumpi, tutkitumpi ja tuloksekkaampi tämän tyyppinen toimija on ollut Bostonissa aloittanut, nyt valtakunnanlaajuinen *National Ten Point Coalition*. Tämä korkean

rikollisuuden alueilla toimiva seurakuntapohjainen vapaaehtoisjärjestö kokosi yhteen seurakunnat, poliisilaitoksen, sosiaalityöntekijät ja ehdonalaisvalvojat viikoittaisiin strategiapalavereihin. Sen omat kristilliset vapaaehtoiset evankelioivat kaduilla nuorisojengien, huumekauppiaiden, narkomaanien ja muiden pikkurikollisten keskuudessa, sovittelivat jengien keskinäisiä kiistoja ja käynnistivät koko joukon uskopohjaisia työllistämisen-, päihdekuntoutus- ja mentorointihankkeita sekä järjestivät tukea raiskatuille naisille. Lisäksi papit ja poliisit alkoivat partioida katuja yhdessä. Seurauksena oli paljon huomiota saanut ”Bostonin ihme”: *Ten Point Coalitionin* ensimmäisen kymmenen vuoden aikana Bostonin henkirikosluvut laskivat ajoittain jopa nolnaan ja lopultakin miltei 80 prosentilla toiminnan aloittamisvuodesta.¹⁰⁴

Tällaisista hankkeista on mahdotonta osoittaa suoraa, yksiselitteistä syy-yhteyttä toiminta-alueen parantuneeseen tilanteeseen, mutta tutkijat alkavat olla yhtä mieltä siitä, että ne ovat joka tapauksessa olleet merkittäviä osatekijöitä.¹⁰⁵ Sen sijaan uskopohjaisen mentoroinnin itsensä osalta tutkimustieto vaikuttaa yksiselitteiseltä: ne toimivat erinomaisesti. Byron Johnson on dokumentoinut, että tähän asti tehdystä yli viidestäkymmenestä uskopohjaisten mentorointiohjelmien tieteellisestä arvioinnista jopa yhdeksän kymmenestä osoitti ohjelmien tehon jokaisessa tai useimmissa seuraavista kategorioista: koulumenestyksen paraneminen, epäsosiaalisen käytöksen väheneminen, alkoholin ja huumeidenkäytön todennäköisyyden laskeminen, rikoksiin syyllistymisen todennäköisyyden laskeminen ja ihmisuhteiden paraneminen omassa perhepiirissä ja sen ulkopuolella.¹⁰⁶ Tulokset osoittavat, että uskoon pohjaavat ja uskon kyllästävät mentorointiohjelmat pystyvät tyydyttämään jokaiselle luontaiseksi osoitetun tarpeen läheisiin, luottamuksellisiin ja pitkäaikaisiin ihmiskontakteihin, ja nuorilla varsinkin vanhempiin, heille elämänhallinnan taitoja mallintaviin ihmisiin.¹⁰⁷

100) Johnson & Larson, 2003; Aitken 2005, 389–390; Johnson 2011, 113, 133–144; An Outcome Evaluation of the InnerChange Freedom Initiative 2012; Cullen & Jonson & Stohr 2013, 42–49.

101) Wilson & Brazzell & Kim 2010, 13; Cullen & Jonson & Stohr 2013, 46–47; Burnside & Adler & Loucks & Rose 2013, 295–310.

102) Ks. Burnside, Adler, Loucks & Rose 2013, 298–323.

103) Donaldson & Carlson-Thies 2003, 109–110.

104) Berrien & McRoberts & Winship 2000, 266–285; Johnson 2011, 13–30.

105) Berrien & Winship 2003, 249–276; Johnson 2011, 13–20.

106) Johnson 2011, 30–31.

107) Rhodes & Chan, 2008, 85–89; Freedman 1993, 3.

Lopuksi on mainittava uskopohjaiset sairaalat, vanhainkodit, hoitokodit ja muut vastaavat laitokset ja ohjelmat, jotka järjestelmällisesti pyrkivät tuottamaan valikoituille kohderyhmille jotakin niistä terveyshyödyistä, joita uskoon itsessään todistettavasti liittyy. Lupaavia tuloksia on saatu työstä muun muassa dementikkojen kanssa, erinäisten EEG-biopalautekoneiden ja uskoon pohjaavien työmuotojen yhteiskäytöstä, uskopohjaisista sijaisvanhemmuuskokeiluista sekä usko- ja seurakuntapohjaisista yhteisöllisistä hankkeista terveellisempien elämäntapojen ja ruokailutottumusten luomiseksi.¹⁰⁸

Eri työmuotoja tarkasteltaessa Yhdysvalloista ja Isosta-Britanniasta saadut tulokset ovat poikkeuksetta rohkaisevia. Sen paremmin uskoon pohjaavan kuin uskon kyllästäjän sosiaali- ja terveystyön tuloksista ja tehokkuudesta ei enää ole olemassa vakavasti otettavaa epäilyä niiden parissa, jotka tuntevat alan tutkimusta. Oma kysymyksensä onkin se, miten näistä maista kerätty tieto on siirrettävissä monilta osin varsin toisenlaiseen suomalaiseen kontekstiin. Olennaista on suhteuttaa yhdysvaltalaisessa uskonnollisessa ja kulttuurisessa ilmapiirissä toimivaksi osoittautunut toiminta toisenlaisen uskonnollisen ja kulttuurisen perinteen jäsentämään suomalaiseen historialliseen jatkumoon.

TEOLOGINEN JA HISTORIALLINEN TAUSTA

Uskopohjaista sosiaalityötä on aina ohjannut ennen muuta kristillinen lähimmäisenrakkautta ja Raamatun antamat ohjeet köyhistä ja heikoista huolehtimisesta kristityn ja kirkon tehtävänä. ”Heidän köyhäänsä meidän vain tuli muistaa” (Gal. 2:10), sanoo Raamattu; ”Hyvä on sen osa joka pitää huolta avuttomasta” (Ps. 41:1) ja ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” (Matt. 7:12). Riippumatta vallalla olevista tunnustuskuntaisista erityispiirteistä ja -korostuksista tämänkaltaiset lausumat ovat olleet keskeisiä uskopohjaisen työn yllyttäjiä läpi kristikunnan historian, samoin se Matteuksen evankeliumin jae (25:31–46), jossa Jeesus kertoo viimeisellä tuomiolla arvioivansa jokaisen paitsi tämän uskon, myös sen mukaan, miten tämä on kohdellut nälkäisiä, janoisia, vaatteettomia ja vieraita.¹⁰⁹

Toiseksi ohjaavana on kristillinen käsitys ihmisestä muunakin kuin pelkkien aineellisten tarpeiden säiliönä. Ihminen nähdään Jumalan luomana ainutlaatuisena ruumiin, mielen ja sielun kokonaisuutena, jossa piilee perisyntisyyttä mutta jolla on silti oma loukkaamaton ihmisarvonsa, *dignitas*, ja jolle Jumala on antanut kyvyn kehittymiseen, parannukseen ja onnistumiseen. Ihminen on tarkoitettu elämään tasapainoista,

itsellistä ja yhteisöllistä elämää yhdessä toisten Jumalan luomien kanssa. Useimmille tämän ihmiskäsityksen mukaan toimiminen tarkoittaa myös pyrkimystä saada lähimmäisensä pidättymään ihmissuhteissaan ja omassa kehossaan kaikesta sellaisesta, joka Raamatun mukaan ei ole ihmiselle hyväksi. Seurauksena on hyvin kokonaisvaltainen työote, joka huomioi paitsi auttamisen aineellisen ulottuvuuden myös hengellisen ulottuvuuden – avustettavien arvot, maailman- ja omakuvan, moraalikäsitykset ja näistä kumpuavan elämäntavan.¹¹⁰

Tämän yhteisen yleiskristillisen lähestymistavan puitteissa voimme kuitenkin havaita sekä tunnustraditioittain että historiallisesti ilmeneviä painotuseroja. Voimme jäljittää yleisesti uskoon pohjaavan (ei uskoyllästeisen) sosiaalityön erityispiirteet luterilaisen reformaation ja siitä kumpunneen saksalaisen pietismin teologioihin. Näille oli tyypillistä tarkastella köyhyyden ja syrjäytyneisyyden ongelmia Raamatun näkökulmasta. Raamatun lausuman köyhistä huolehtimisesta nimenomaan kirkon ja seurakunnan tehtävänä merkitsi, ettei sitä saanut ulkoistaa valtion maalliselle regimentille. Kuitenkin myös maallisella vallalla oli keskeinen roolinsa kirkossa köyhäinavun kassaan kerättyjen rahojen jakamisessa, ja sen tuli varmistaa, ettei apua annettu muille kuin omasta tahdostaan ja teoistaan riippumattomista syistä köyhytyneille. Kirkon oli omalla diakoniatyöllään toimittava kaikkien muiden nostamiseksi pois köyhyydestä. Tämä tehtävänasettelu ja sitä ohjannut teologinen ymmärrys näkyi kaikista selvimmin pietistien Halleen perustamisessa köyhäinhoidon laitoksissa, jotka pyrkivät inhimillisen hädän lievittämiseen mutta myös avustettujen itsellisiksi ja työllisiksi kouluttamiseen. Saksasta 1800-luvun lopulla levinnyt uusi luterilainen diakonialiike osin teologisoi uudelleen ja institutionalisoi näitä jo pitkään vakiintuneita käytäntöjä. Asteittain se siirsi niitä yhä lähemmäs uskoon liittyvää ja uskostaustaista sosiaalityötä sekä uskopohjaisen ja valtiollisen toimijuuden kumppanuutta.¹¹¹

Englantia puhuvassa maailmassa tyypillisempiä ovat olleet reformoituun, katoliseen ja Yhdysvaltain afrikkalais-amerikkalaisen kirkon teologiaan pohjaavat lähestymistavat. Näistä pitkään vaikutusvaltaisina on ollut kalvinistinen juonne, joka ulottuu aina

108) Campbell & Mottlinger & Inram & Jewell & Makarushka & Beatty 2000, 241–253; Janek et al, 2001, 68–81; deHaven et al, 2004, 1030–1036; Elliot 2006, 113–114; Banks-Wallace 2007, 19–24; Jolley et al, 2010, 311–325; Jolley & Moreland 2011, 388–391; Howell-Maroney 2013, 228–251.

109) Gibelman & Gelman 2003, 6–8; Wuthnow 2004, 121–132; Unruh & Sider 2005, 67–84, 131–146.

110) Unruh & Sider 2005, 139–145, 194–205; Graddy 2006, 129–150; Graddy & Ye 2006, 309–313.

111) Arffman 2010; Mäkinen 2002.

1800-luvun alun Isoon-Britanniaan, jossa ensimmäisinä alettiin puuttua nimenomaan uskopohjaisesti teollisen vallankumouksen ja kaupungistumisen tuottamiin hengellissiveellisiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Tuolloin luodut toimintamallit perustuivat perikalvinistiseen oletukseen siitä, että köyhyys- ja syrjäytymisongelmat johtuivat ensisijaisesti perisyntisestä ja olivat kumottavissa vain henkilökohtaisen uskon kautta ja noudattamalla omassa jokapäiväisessä elämässä Jumalan Raamatussa antamia ohjeita. Myös reformoidut rajasivat itse aineellisen avun vain omaa syyttään köyhtyneille, itsensä elättämiseen kykenemättömille, kuten sairaille, leskille ja orvoille. Kailta muilta he edellyttivät työntekoa avunsaannin ehtona. He pyrkivät tarjoamaan myös välineitä riippuvuudesta irtautumiseen.¹¹²

Tällainen reformoitu visio täsmentyi sittemmin niin sanotun uskalvinistisen liikkeen yhteiskuntateologiassa, joka on 1800-luvun loppupuolelta alkaen ohjannut suurinta osaa uskopohjaisen sosiaalityön teologisesta perustelusta varsinkin Yhdysvalloissa. Tämän mukaan kaikenlainen keskitetty valta on vaarallista ja raamatunvastaista, ja Jumala on antanut kullekin inhimillisen elämän instituutiolle – valtiolle, kirkolle, perheelle, liike-elämälle, taiteelle ja tieteelle – omat tarkkarajaiset tehtävänsä, joita yksikään toinen instituutio, yleensä valtiolta, ei saa rikkoa. Sosiaalihuolto kuuluu kirkolle ja uskoon pohjaaville vapaaehtoisjärjestöille, mutta myös valtiovallalla on velvollisuus tukea ja mahdollistaa näiden työtä, koska sekin toimii Jumalan välineenä ja koska terve ja Jumalan tarkoittama yhteiskunta edellyttää näiden ja muiden kansalaisyhteiskunnan instituutioiden aktiivista toimintaa ja vain näiden tarjottavissa olevia ei-aineellisia hyödykkeitä. Yksilön riippuvuus ulkoisesta avusta nähdään tässä uskalvinistisessä ”alueitsenäisyyden opissa” (*sphere sovereignty, souveraineté in eigenen kring*) syvästi epäinhimillistävänä. Yhtä lailla kuitenkin pidetään jokaisen kristityn velvollisuutena itse, vapaaehtoisesti ja oma-aloitteisesti osallistua vähempiosaisten avustamiseen, sillä myös kristityn lähimmäisenrakkauden delegoimista ja ulkoistamista valtiolle pidetään Raamatun vastaisena.¹¹³ Seurauksena on individualistinen, kansalaisyhteiskunnassa vapaaehtoisuudelta tapahtuva, enemmänkin uskon kyllästäminen kuin uskoon pohjaava sosiaalityö, jossa toiminnan muodot ja tavoitteet perustetaan kirjaimellisesti luettuun Raamatun sanaan ja jossa autettavan yksilön syvän sisäisen hengellisen muutoksen aikaansaamista pidetään keskeisenä osana tehtävänasettelua.

Monin tavoin uskalvinistista alueitsenäisyyden oppia vastaavaa sosiaalityön teologisointia edustaa katolista sosiaalietiikkaa sitten 1800-luvun lopun jäsentänyt niin sanottu subsidiariteettiperiaate. Tämän *Rerum Novarum* -ensyklikaalissa vuonna 1891 ensimmäistä kertaa esitetyn periaatteen johtoajatuksena on toimia mahdollisim-

man lähellä autettavaa, paikallisesti ja yhteisöllisesti. Kuten periaatteen hahmotelleet 1800-luvun lopun paavit korostivat, on aina vaarallista ja väärin antaa jonkin korkeamman instanssin toimittaa tehtäviä, joihin alemmat instanssit ovat kykeneväisiä. Tästä johtuu myös katolilaisuudelle tyypillinen yhteisöllisen sosiaalityön ensisijaisuus, kuitenkin niin, että se tapahtuu organisatorisesti tiiviisti kirkon hallinnoimana ja toteuttamana. Uuskalvinistien lailla hekin katsovat valtiovallalla olevan joukon luovuttamattomia tehtäviä tällaisen työn mahdollistamisessa, tukemisessa ja edesauttamisessa, sekä vapaan markkinatalouden mahdollisten ylilyöntien hillitsemisessä.¹¹⁴ Seurauksena on ollut, että sosiaalityötä harjoittavat katoliset toimijat ovat pyrkineet varsin läheiseen rakenteelliseen kumppanuuteen valtiovallan kanssa. Esimerkiksi roomalaiskatolisen kirkon suurin sosiaalialan toimija Yhdysvalloissa, yli 1 600 jäsenjärjestön *Catholic Charities USA*, on jo pitkään saanut kaksi kolmasosaa rahoituksestaan suoraan valtiovalta.¹¹⁵

Neljäs merkittävä uskoon pohjaava sosiaalityötä varsinkin Yhdysvalloissa muokannut teologinen vaikutus on tullut afrikkalais-amerikkalaisen kirkon piiristä. Vuosikatoja jatkuneen rotusorron ja syrjinnän takia tässä kirkossa oltiin pakotettuja jo varhain luomaan itsenäisiä, vapaaehtois- ja seurakuntapohjalta toimivia sosiaalisen avunannon verkostoja ja instituutioita. Näiden niin sanottua elettyä teologiaa (*lived theology*) – jokapäiväistä lähimmäisenrakkaustyötä ja uskosta omalla esimerkillä todistamista – on sittemmin usein kutsuttu myös holistiseksi teologiaksi, *shalom*-teologiaksi ja inkarnationalistiseksi evankelioimiseksi. Kyse on pääosin ei-systematisoidusta mutta hyvin merkittävästä teologisesta suuntauksesta, jonka keskiössä on Raamatun opetus kaikista ihmisistä Jumalan lapsina ja toiseksi käsitys Jeesuksen ruumiillistumisesta eli inkarnoitumisesta nimenomaan uudestisyntyneiden kristittyjen paikallisyhteisössä. Kuten katolilaiset, myös afrikkalais-amerikkalaiset ovat hyväksyneet vahvan, sosiaalipoliittisesti toimeliaan valtiovallan olennaiseksi osaksi avustamisjärjestelmää, mutta kuten reformoidut he ovat ennen muuta korostaneet kunkin yksilön velvoitetta oma-aloitteisesti elää ahkeraa ja rehellistä, itsellistä ja lähimmäisiään auttavaa elämää.¹¹⁶

112) Olasky 1992, 17–23, 26–34, 101–114.

113) Daly 2009, 122–125, 149–154, 172–184.

114) O’Brien 1968, 6–8, 13–22; Hornsby-Smith 2006, 104–114; Daly 2009, 128–147.

115) Daly 2009, 38.

116) Marsh 2005, 1–7, 40–56, 81–84; Ruotsila 2014, 167–175, 211–212.

Nämä neljä teologista virtausta ovat omalta osaltaan myötävaikuttaneet niiden uskopohjaisen sosiaalityön muotojen kehittymiseen ja vakiintumiseen, jotka tänään tunnemme tällä nimikkeellä. Euroopassa luterilaiset, kalvinistiset ja katoliset vaikutteet ovat olleet merkittävimpiä, Yhdysvalloissa taas kalvinistiset ja afrikkalais-amerikkalaiset. Kaikkiällä länsimaissa suurin osa sosiaalihuollosta toteutettiin aina 1930-luvun suureen lamaan saakka nimenomaan uskoon pohjaavien instituutioiden kautta. Varsinkin Yhdysvalloissa näistä useimmille tyypillinen kieltäytyminen syrjäytyneiden automaattisesta pysyvistä elättämisestä merkitsi avustuksen lyhytaikaisuutta, vastikkeellisuutta ja autettavan itsellisyyden tavoittelua, mikä väritti myös valtion sosiaalijärjestelmää aina 1960-luvulle saakka.¹¹⁷

Vain valtiovallan kautta tapahtuva, vain aineellisia hyödykkeitä automaattisesti tarjoava sekularistisen hyvinvointivaltion malli on historiallisesti ja teologisesti tarkasteltuna siis varsin viimeaikainen keksintö ja poikkeama pidemmästä länsimaisesta perinteestä. Toisin sanoen uskopohjaisessa sosiaalityössä ei ole kyse uudesta ilmiöstä vaan läpi kristikunnan historian harjoitetusta toiminnasta, josta on länsimaissa paljon enemmän ja pidemmältä ajalta kokemusta ja tulosta kuin 1900-luvun puolivälin jälkeen vakiintuneesta, puhtaasti maallisesta virastopohjaisesta sosiaalihuollosta. Uskoon pohjaava sosiaalityö on toki saanut varsin erilaisia painotuksia erilaisissa ajallisissa, paikallisissa ja tunnustuskuntaisissa asiayhteyksissä, mutta sitä on harjoitettu, koska sitä ohjaavia raamatullisia ja ihmisarvoon liittyviä yllikkeitä on pidetty velvoittavina länsimaiden kristillisen enemmistön parissa aina.

117) Olasky 1992, 17–34, 101–114, 151–172; Daly 2009, 30–50, 176–186. Yhdysvaltain osalta ks. myös Trattner 1989.

YHTEENVETO

Kaikki uskoon pohjaava sosiaalityö – sekä uskon kyllästävä että uskoon liittyvä ja uskotaustainen – perustuu tekijöidensä omasta uskosta kumpuaviin motivaatioihin, yllykkeisiin ja velvoitteisiin. Ilman kristillistä lähimmäisenrakkautta ja Raamatun hoi-vavelvoitteiden vakavasti ottamista työtä ei tehtäisi. Tässä mielessä yhteiskunnan ja valtion oma etu edellyttää uskonnon hyväksymistä keskeisenä yhteiskunnallisena tekijänä, ja sen pohjalta toimivien organisaatioiden työn edesauttamista ja tukemista.

Tutkimustulokset näyttäisivät tukevan havaintoa uskopohjaisen työn tarjoamasta lisäarvosta addiktioista kärsivien ihmisten hoidossa. Laaja ja jatkuvasti kasvava sosiaalityön tutkimus perustelee, että uskoon pohjaava sosiaalityö tuottaa sellaisia yhteiskunnallisesti yleishyödyllisiä seuraamuksia, kuten raitistuminen alkoholin ja huumeiden käytöstä ja addiktioiden aiheuttamien kansanterveydellisten ongelmien huomattava väheneminen, yksilöiden paremmat ja kestävämmät työllistymismahdollisuudet, ihmissuhteiden ja koulussa menestymisen kohentuminen, rikollisuuden ja rikoksenuusimisen väheneminen sekä masennuksesta paraneminen, itsemurhien väheneminen sekä teiniraskauksien ja aborttien väheneminen. Tämän lisäksi usko- ja yhteisöpohjainen sosiaalityö sitoo ainutlaatuisesti yhteen ihmisiä yli etnisten, sukupuolisten, ikä- ja luokkarajojen, ja siten yhteisöllistää ja vakauttaa yhteiskuntia.

Tutkimus on myös osoittanut, että uskopohjaiset toimijat pystyvät tuottamaan tuloksia kustannustehokkaammin kuin valtiolliset toimijat ja voittoa tavoittelevat yksityiset toimijat. Empiirisiä tuloksia ja perusteluita on saatu 1990-luvulta alkaen varsinkin Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa siinä määrin, että sekä poliittinen oikeisto että suurin osa vasemmistosta ovat päätyneet tukemaan uskopohjaisen sosiaalityön tekemistä verovaroin.

Alan tutkijoiden piirissä ollaan kasvavassa määrin yksimielisiä siitä, että uskopohjaisen työn kustannustehokkuuden syyt ovat ennen muuta sitä vapaaehtoisuudelta tekevien hyvin kokonaisvaltaisessa, pitkäjänteisessä, ihmis- ja yhteisökeskeisessä kuntoutusnäyssä ja kuntoutuksen metodologiassa. Keskeiseksi selittäjäksi tutkimus on osoittanut kyvyn tuottaa päihderiippuvaisille ja muille syrjäytyneille ja syrjäytymisvaarassa oleville niin sanottua sosiaalista ja hengellistä pääomaa eli välittäviä ystävä- ja tukiverkostoja, ihmistenvälistä luottamusta, yhteisöllisyyttä ja muita elämänhallinnan resursseja. Näiden vaikutukset ovat todistetusti laaja-alaisia ja kerrannaisvaikutuksellisia. Tällaisten resurssien tarjoaminen vie paljon aikaa ja antaumusta mutta vähän rahaa, kun se tapahtuu kuten uskopohjaisissa järjestöissä, ennen muuta vapaaehtoisvoimin

ja paikallisesti juuri siellä, missä ihmiset elävät ja missä ongelmat esiintyvät. Vaikka sosiaalista pääomaa on saatavilla kaikissa tiiviissä yhteisöissä, vain uskopohjaiset yhteisöt ja järjestöt pystyvät sen lisäksi tarjoamaan hengellistä pääomaa, joka on joidenkin tutkimusten mukaan kaikkein tärkeintä etsittäessä ja kohdennettaessa avustettavan syvällistä, kestävä sisäistä, omakuvaan ja maailmankuvaan liittyvää muutosta.

Kolmanneksi tutkimuksessa on käynyt ilmi, että uskon kyllästyminen työmuodoilla saavutetaan suhteessa parempaa ja kestävämpää tulosta kuin yleisemmin uskoon pohjaavilla, uskoon liittyvillä tai uskotaustaisilla työmuodoilla. Vain löyhästikin uskopohjaisella sosiaalityöllä pystytään saamaan aikaan kestävämpiä tuloksia kuin perinteisellä virastopohjaisella valtiollisella työllä, mutta selkeä ero tuloksien laadussa löytyy silti uskopohjainen–uskokyllästeinen-jakolinjalta. Tämä alleviivaa hengellisen pääoman merkitystä silloin, kun kuntoutetaan päihderiippuvaista, työllistetään syrjäytynyttä tai yritetään pitää nuori kaidalla tiellä. Ensin on muutettava autettavan oma- ja maailmankuva – mitä syvällisemmin ja kokonaisvaltaisemmin sitä parempi – ja vasta sitten on mahdollista muuttaa hänen elämäntapaansa, elämänodotuksiaan, käytöstään ja näiden seuraamuksia.

Pienikin valtiollinen tuki uskopohjaiselle sosiaali- ja terveystyölle vaikuttaisi maksavan itsensä takaisin moninkertaisina säästöinä ja yhteishyvään liittyvinä seurannaisvaikutuksina. Modernissa moniarvoisessa yhteiskunnassa on tarkkaan varmistettava, että ketään avuntarvitsijaa ei pakoteta tällaisen sosiaaliavun piiriin ja että myös täysin uskonoton vaihtoehto säilyy sitä haluavien saatavilla. Hyvinvointivaltion yleistä turvaverkkoa ei pidä hukata yksityistämällä sosiaalityö tai siirtämällä kaikki sosiaalityö ainoastaan usko- ja yhteisöpohjaisille toimijoille.

On myös varmistettava, että valtiollinen avustus on yhtäläisesti kaikkien eri tunnustuskuntiin sitoutuvien järjestöjen saatavilla. Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa nämä näkökohdat on huomioitu tarkkaan, kun on rakennettu uusia valtiontuen käytäntöjä ja kehyksiä. Kun nämä kriteerit täyttyvät, myöskään Suomen valtiolla ei pitäisi olla perustetta pidäytyä kumppanuuksista kolmannen sektorin uskopohjaisten toimijoiden kanssa, sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksen kohdentamisesta usko- ja yhteisöpohjaisille järjestöille, näiden tekemän työn verotuksellisesta edistämisestä ja vapaaehtoisuuteen rohkaisemisesta.

KIRJALLISUUS

- Adlaf, E.M. & Smart, R.G.** (1985), 'Drug Use and Religious Affiliation, Feelings and Behaviour', *British Journal of Addiction* 80.
- Aitken, Jonathan** (2005), *Charles W. Colson: A Life Redeemed*. New York: Doubleday.
- Amoateng, Acheampong Yaw & Bahr, Stephen J.** (1986), 'Religion, Family, and Adolescent Drug Use', *Sociological Perspectives* 29.
- An Outcome Evaluation of the InnerChange Freedom Initiative** (2012). St. Paul, MN: Minnesota Department of Corrections.
- Arffman, Kaarlo** (2010), *Mitä oli luterilaisuus? Johdatus kadonneeseen eurooppalaiseen kristinuskon tulkintaan*. Helsinki: Gaudeamus.
- Arnold, Ruth & Avants, Kelly & Margolin, Arthur & Marcotte, David** (2002), 'Patient Attitudes Concerning the Inclusion of Spirituality into Addiction Treatment', *Journal of Substance Abuse Treatment* 23:4.
- Avants, S. K. & Warburton, L. A. & Margolin, A.** (2001), 'Spiritual and Religious Support in Recovery from Addiction Among HIV-Positive Injection Drug Users', *Journal of Psychoactive Drugs* 33:1.
- Baker, Chris** (2012), 'Exploring Spiritual Capital: Resource for an Uncertain Future?' teoksessa Michael O'Sullivan & Bernadette Flanagan (toim.), *Spiritual Capital: Spirituality in Practice in Christian Perspective*. Farnham: Ashgate.
- Baker, Christopher** (2012b), 'Spiritual Capital and Economies of Grace: Redefining the Relationship Between Religion and the Welfare State', *Social Policy and Society* 11:4.
- Baker, Chris & Skinner, Hannah** (2014), *Faith in Action: The Dynamic Connection Between Spiritual and Religious Capital*. Manchester: William Temple Foundation.
- Banks-Wallace, J.** (2007), 'Outcomes from Walk the Talk: A Nursing Intervention for Black Women', *ABNF Journal* 18:1.
- Barrett, M. E. & Simpson, D. & Lehman, W.** (1988), 'Behavioural Changes of Adolescents in Drug Abuse Intervention Programs', *Journal of Clinical Psychology* 44.
- Bauer, Gary L.** (1996), *Our Hopes, Our Dreams: A Vision for America*. Colorado Springs, CO: Focus on the Family Publishing.
- Benda, Brent & Pope, Sandra K. & Kelleher, Kelly J.** (2006), 'Church Attendance or Religiousness: Their Relationship to Adolescents' Use of Alcohol, Other Drugs, and Delinquency', *Alcoholism Treatment Quarterly* 24.
- Benda, Brent & McGovern, Thomas E.** (toim. 2013), *Spirituality and Religiousness and Alcohol/Other Drug Problems: Treatment and Recovery Perspectives*. Lontoo: Routledge.

Berrien, J. & McRoberts, O. & Winship, C. (2000), 'Religion and the Boston Miracle: The Effect of Black Ministry on Youth Violence' teoksessa M. J. Bane, B. Coffin & R. Thiemann (toim.), *Who Will Provide? The Changing Role of Religion in American Social Welfare*. Boulder: Westview Press.

Berrien, J. & Winship, C. (2003), 'Should We Have Faith in the Churches? The Ten Point Coalition's Effect on Boston's Youth Violence' teoksessa Bernard E. Harcourt (toim.) *Guns, Crime, and Punishment in America*. New York: New York University Press.

Best, David & Laudet, Alexandre B. (2010), *The Potential of Recovery Capital*. Lontoo: Royal Society for the Arts.

Better Off Without Them? Report of a Pilot Study into the Proportion of Voluntary Sector Welfare Projects Organised by Churches and Other Faiths. Lontoo: London Churches Group for Social Action.

Bicknese, Aaron T. (1999), 'The Teen Challenge Drug Treatment Program in Comparative Perspective'. Northwestern-yliopiston tohtorinväitöskirja: http://www.teenchallengeusa.com/docs/NW_study.pdf.

Bielefeld, Wolfgang & Cleveland, William S. (2013), 'Defining Faith-Based Organizations and Understanding Them Through Research', *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 42:3.

Birdwell, Jonathan (2013), *Faithful Providers*. Lontoo: Demos.

Black, Amy E. & Koopman, Douglas L. & Ryden, David K. (2004), *Of Little Faith: The Politics of George W. Bush's Faith-Based Initiatives*. Washington, DC: Georgetown University Press.

Burnside, Jonathan & Adler, Joanna R. & Loucks, Nancy & Rose, Gerry (2013), *My Brother's Keeper: Faith-Based Units in Prisons*. Lontoo: Routledge.

Cameron, Helen (2004), 'Typology of Religious Characteristics of Social Service and Educational Organizations and Programs: A European Response', *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 33.

Campbell, M. & Motsinger, B. & Inram, A. & Jewell, D. & Makarushka, C. & Beatty, B. (2000), 'The North Carolina Churches United for Better Health Project: Intervention and Process Evaluation', *Health and Education Behavior* 27.

Campolo, Tony (2000), *Revolution and Renewal: How Churches Are Saving Our Cities*. Louisville, KY: Westminster John Knox Press.

Chilton, David (1996), *Productive Christians in an Age of Guilt Manipulators*. Tyler, TX: Institute for Christian Economics.

Chitwood, Dale D. & Weiss, Michael L. & Leukefeld, Carl G. (2008), 'A Systematic Review of Recent Literature on Religiosity and Substance Use', *Journal of Drug Issues* 38:3.

Clarke, Gerard & Jennings, Michael (toim., 2008), *Development, Civil Society and Faith-Based Organizations: Bridging the Sacred and the Secular*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Cloud, W. & Granfield, W. (2009), 'Conceptualizing Recovery Capital: Expansion of a Theoretical Construct', *Substance Use and Misuse* 42.

Cochran, John K. & Akers, Ronald L. (1989), 'Beyond Hellfire: Exploration of the Variable Effects of Religiosity on Adolescent Marijuana and Alcohol Use', *Journal of Research in Crime and Delinquency* 26:3.

Crape, Byron L. & Latkin, Carl A. & Laris, Alexandra S. & Knowlton, Amy R. (2002), 'The Effects of Sponsorship in 12-Step Treatment of Injection Drug Users', *Drug and Alcohol Dependence* 65:3.

Crisp, Beth (2010), *Spirituality and Social Work*. Farnham: Ashgate.

Crisp, Beth (2014), *Social Work and Faith-Based Organizations*. Lontoo: Routledge.

Cullen, Francis T. & Jonson, Cheryl Lero & Stohr, Mary K. (2013), *The American Prison: Imagining a Different Future*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Daly, Lew (2009), *God's Economy: Faith-Based Initiatives and the Caring State*. Chicago: University of Chicago Press 2009.

DeHaven, Mark J. et al. (2004) 'Health Programs in Faith-Based Organizations: Are They Effective?' *American Journal of Public Health* 94:6.

Desmond, D. & Maddux, J. (1981), 'Religious Programs and Careers of Chronic Heroin Users', *American Journal of Drug and Alcohol Abuse* 8.

Dilulio, John (2001), 'Not By Faith Alone: Religion, Crime and Substance Abuse' teoksessa E.J. Dionne & Ming Shu Chen (toim.), *Sacred Places, Civic Purposes: Should Government Help Faith-Based Charity?* Washington DC: Brookings Institution Press.

Dilulio Jr., John J. (2007), *Godly Republic: A Centrist Blueprint for America's Faith-Based Future*. Berkeley, CA: University of California Press.

Donaldson, Dave & Carlson-Thies, Stanley (2003), *A Revolution of Compassion: Faith-Based Groups as Full Partners in Fighting America's Social Problems*. Grand Rapids, MI: Baker Books.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (2011), *Valta yhteisölle! Mitä opittavaa Suomella on Ison-Britannian Big Societystä*. Helsinki: EVA.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (2012), *Holhouksen alaiset: seitsemän näkymää ylisääntelyn Suomeen*. Helsinki: EVA.

Elliot, Barbara J. (2006), *Street Saints: Renewing America's Cities*. Philadelphia: Templeton Foundation Press.

Ferguson, Kristin M. & Wu, Qiabing & Spruijt-Metz, Donna & Dyrness, Grace (2006), 'Outcomes Evaluation in Faith-Based Social Services: Are We Evaluating Faith Accurately?', *Research on Social Work Practice* 16:10.

Finke, Roger & Stark, Rodney (1992), *The Churching of America, 1776-1990: Winners and Losers in Our Religious Economy*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Fisher, Robert L. & Stelter, Judson D. (2006), 'Testing Faith: Improving the Evidence Base on Faith-Based Human Services', *Journal of Religion and Spirituality in Social Work* 25.

Freeman, Richard B. (1986), 'Who Escapes? The Relation of Church-Going and Other Background Factors to the Socio-Economic Performance of Black Male Youths from Inner-City Tracts', teoksessa R. B. Freeman & H. J. Holtzer (toim.), *The Black Youth Employment Crisis*. Chicago: University of Chicago Press 1986.

Freedman, Marc (1993), *The Kindness of Strangers: Adult Mentors, Urban Youth, and the New Voluntarism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Galanter, Marc (2006), 'Spirituality and Addiction: A Research and Clinical Perspective', *American Journal on Addictions* 15.

Gibelman, Margaret & Gelman, Sheldon R. (2003), 'The Promise of Faith-Based Social Services: Perception versus Reality', *Social Thought* 22:1.

Giddens, Anthony (1999), *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (2013), *The Third Way and Its Critics*. Cambridge: Polity Press.

Glenn, Charles L. (2000), *Ambiguous Embrace: Government and Faith-Based Schools and Social Agencies*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Gorsuch, R. (1995), 'Religious Aspects of Substance Abuse and Recovery', *Journal of Social Issues* 51.

Graddy, Elizabeth A. (2006), 'How Do They Fit? Assessing the Role of Faith-Based Organizations in Social Service Provision', *Journal of Religion and Spirituality in Social Work* 25:3-4.

Graddy, Elizabeth A. & Ye, Ke (2006), 'Faith-Based Versus Secular Providers of Social Services – Difference in What, How, and Where', *Journal of Health and Human Services Administration* 29:3.

Hood, Daniel E. (2012), *Redemption and Recovery: Further Parallels of Religion and Science in Addiction Treatment*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Hornsby-Smith, Michael P. (2006), *An Introduction to Catholic Social Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.

Howell-Maroney, M. (2013), 'Faith-Based Partnerships and Foster Parent Satisfaction', *Journal of Health and Human Services Administration* 36:2.

Hugen, B. & Venema, R. (2009), 'The Difference of Faith: The Influence of Faith in Human Service Programs', *Journal of Religion and Spirituality in Social Work* 28:4.

Iannaccone, Laurence R. (1994), 'Why Strict Churches Are Strong', *American Journal of Sociology* 99:5.

Inglehart, Ronald & Norris, Pippa (2004), *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.

James, Rick (2009), *What Is Distinctive About FBOs? How European FBOs Define and Operationalise Their Faith*, Praxis paper 22. Oxford: International NGO Training and Research Centre.

Janek, L. R. et al. (2001) 'Project Joy: Faith Based Cardiovascular Health Promotion for African American Women', *Public Health Reports* 116:1.

Jawad, Rana (2012), *Religion and Faith-Based Welfare: From Well-Being to Ways of Being*. Bath: Policy Press.

Jeavons, T. H. (1998), 'Identifying Characteristics of "Religious" Organizations' teoksessa N. J. Demerath et al (toim.), *Sacred Companies: Organizational Aspects of Religion and Religious Aspects of Organizations*. New York: Oxford University Press.

Johnson, Byron R. et al (2000), 'The Invisible Institution and Black Youth Crime: The Church as an Agency of Local Social Control', *Journal of Youth and Adolescence* 29.

Johnson, Byron R. & Tompkins, Ralph B. & Derek Webb (2002), *Objective Hope: Assessing the Effectiveness of Faith-Based Organizations: A Review of the Literature*. Philadelphia: Center for Research on Religion and Urban Civil Society, University of Pennsylvania.

Johnson, Byron R. (2011), *More God, Less Crime: Why Faith Matters and How It Could Matter More*. West Conshohocken, PA: Templeton Foundation Press.

Jolley, David et al. (2010) 'Spirituality and Faith in Dementia Care', *Dementia* 9:3.

Jolley, David & Moreland, N. (2011), 'Dementia Care: Spirit and Faith Perspectives', *Nursing and Residential Care* 13:8.

Jones, Malcolm (2007), *Faith, Cohesion and Community Development: An Evaluation Report from the Faith Communities Capacity Building Fund*. Lontoo: Community Development Foundation.

Johnson, Byron R. & Larson, David B. (2003), *The InnerChange Freedom Initiative: A Preliminary Evaluation of a Faith-Based Prison Program*. Philadelphia: Center for Research on Religion and Urban Civil Society, University of Pennsylvania.

Jucovy, L. (2003), *Amachi: Mentoring children of Prisoners in Philadelphia*. Philadelphia: University of Pennsylvania Center for Research on Religion and Urban Civil Society & Public/Private Ventures.

Kennedy, Sheila S. & Bielefeld, Wolfgang (toim., 2003), *Charitable Choice: First Results From Three States*. Indianapolis: Center for Urban Policy and the Environment.

Kim, S. (2001), 'Faith-Based Service Delivery: A Case Study at Ground Zero', *Journal of City and State* 2.

Koenig, Harold H. (2008), 'Faith-Based Delivery of Mental Health Services', teoksessa Byron R. Johnson (toim.), *Not By Faith or Government Alone: Rethinking the Role of Faith-Based Organizations*. Waco, TX: Baylor Institute for Studies of Religion, Baylor University.

Koenig, Harold E. & McCullough, Michael E. & Larson, David B. (2001), *Handbook of Religion and Health*. New York: Oxford University Press.

Koskiaho, Briitta (2014), *Kumppanuuden sosiaalipolitiikkaa etsimässä*. Helsinki: Suomen Setlementtiliitto.

Lockhart, William H. (2003), 'The Added Value of Religion in Poverty-to-Work Programs: A Framework for Analysis', *Journal of Markets & Morality* 6:2.

Lockhart, William H. (2005) 'Building Bridges and Bonds: Generating Social Capital in Secular and Faith-Based Poverty-to-Work Programs', *Sociology of Religion* 66:1.

Lowndes, Vivien (2004), 'Religious Involvement and Social Capital: Incompatible, Invaluable or Irrelevant?' teoksessa *Religious Capital in Regenerating Communities*. Manchester: William Temple Foundation.

Marsh, Charles (2005), *The Beloved Community: How Faith Shapes Social Justice, From the Civil Rights Movement to Today*. New York: Basic Books 2005.

Marshall, Katharine & Marsh, Richard (toim., 2003), *Millennium Challenges for Development and Faith Institutions*. Washington, DC: The World Bank.

Miller, W. (1997), 'Spiritual Aspects of Addictions Treatment and Research', *Mind/Body Medicine* 2.

Monsma, Steven V. (2004), *Putting Faith in Partnerships: Welfare-to-Work in Four Cities*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Monsma, Steven V. (2008), *Healing for a Broken World: Christian Perspectives on Public Policy*. Wheaton, IL: Crossway Books.

Monsma, Stephen V. (2008), 'An Effectiveness Perspective', teoksessa Byron R. Johnson (toim.), *Not By Faith or Government Alone: Rethinking the Role of Faith-Based Organizations*. Waco, TX: Baylor Institute for Studies of Religion, Baylor University.

Monsma, Stephen V. (2012), 'The Effectiveness of Faith-Based Welfare-to-Work Programs: a Story of Specialization' teoksessa Stephanie C. Boddie & Ram A. Cnaan, *Faith-Based Social Services: Measures, Assessments, and Effectiveness*. London: Routledge.

Monsma, Steven V. & Soper, Christopher J. (2006), *Faith, Hope, and Jobs: Welfare-to-Work in Los Angeles*. Washington DC: Georgetown University Press.

Moos, R. H. & Mehren, R. & Moos, B. S. (1978), 'Evaluation of a Salvation Army Alcohol Treatment Program', *Journal of Studies on Alcohol* 39:7.

Moss, Bernard (2005), 'Thinking Outside the Box: Religion and Spirituality in Social Work Education and Practice', *Implicit Religion* 8:1.

Mäkinen, Virpi (toim., 2002), *Lasaruksesta leipäjonoihin: köyhyys kirkon kysymyksenä*. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Neff, James A. & Shorkey, Clayton T. & Windsor, Liliane Cambraia (2006), 'Contrasting Faith-Based and Traditional Substance Abuse Treatment Programs', *Journal of Substance Abuse Treatment* 30.

O'Brien, David J. (1968), *American Catholics and Social Reform: The New Deal Years*. New York: Oxford University Press.

Olasky, Marvin (1992), *The Tragedy of American Compassion*. Washington, DC: Regnery Publishing.

Olasky, Marvin (1997), *Renewing American Compassion*. Washington, DC: Regnery Publishing.

Olasky, Marvin (2000), *Compassionate Conservatism: What It Is, What It Does, and How It Can Transform America*. New York: Free Press.

Owen, Patricia (2007), *Following Up with Graduates of Minnesota Teen Challenge*. St. Paul, MN: Wilder Research.

Pardini, Dustin A. & Plante, Thomas G. & Sherman, Allen & Stump, Jamie E. (2000), 'Religious Faith and Spirituality in Substance Abuse Recovery: Determining the Mental Health Benefits', *Journal of Substance Abuse Treatment* 19:4.

Parkinson, Deborah A. (2008), *Achieving the Six Core Values: The Role of Faith-Based Organizations*. Baltimore, MD: Annie E. Casey Foundation.

Perkins, John M. (1993), *Beyond Charity: The Call to Christian Community Development*. Grand Rapids, MI: Baker Books.

Perkins, John M. (1995), 'What Is Christian Community Development', teoksessa John M. Perkins (toim.), *Restoring At-Risk Communities: Doing It Together and Doing It Right*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans.

Pessi, Anne Birgitta & Saari, Juho (2008), *Hyvä tahto: auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Pessi, Anne Birgitta (2010), 'The Church as a Place of Encounter: Communitarity and the Good Life in Finland', teoksessa Anders Bäckström et al (toim.), *Religion and Welfare in 21st Century Europe*, Vol. 1. Farnham: Ashgate.

Posner, Sarah (2009), 'Obama's Faithful Flock', *The Nation*, July 15, 2009 (<http://www.thenation.com/article/obamas-faithful-flock/>).

Putnam, Robert D. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Putnam, Robert D. (2001), *Better Together: Report of the Saguaro Seminar*. Cambridge, MA: John F. Kennedy School of Government, Harvard University.

Reed, Phil (1995), 'Toward a Theology of Christian Community Development', teoksessa John M. Perkins (toim.), *Restoring At-Risk Communities: Doing It Together and Doing It Right*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans.

Reingold, David A. & Pirog, Maureen & Brady, David (2007), 'Empirical Evidence on Faith-Based Organizations in an Era of Welfare Reform', *Social Service Review*.

Rhodes, Jean E. & Chan, Christian S. (2008), 'Youth Mentoring and Spiritual Development'. *New Directions for Youth Development* 118.

Richard, Alan J. & Bell, David C. & Carlson, Jerry W. (2000), 'Individual Religiosity, Moral Community, and Drug User Treatment', *Journal for the Scientific Study of Religion* 39.

Rossinow, Douglas C. (1999), *The Politics of Authenticity: Liberalism, Christianity and the New Left in America*. New York: Columbia University Press.

Ruotsila, Markku (2014), *Uskonnollinen vasemmisto Yhdysvalloissa: historia, oppi ja politiikka*. Tampere: Tampere University Press.

Sager, Rebecca (2010), *Faith, Politics, and Power: The Politics of Faith-Based Initiatives*. New York: Oxford University Press.

Shires, Preston (2007), *Hippies of the Religious Right*. Waco, TX: Baylor University Press.

Sider, Ronald J. (2007), *Just Generosity: A New Vision for Overcoming Poverty in America*. Grand Rapids, MI: Baker Books.

Sider, Ronad J. & Unruh, Heidi R. (2004), 'Typology of Religious Characteristics of Social Service and Educational Organizations and Programs', *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 33:1.

Slade, Peter & Marsh, Charles & Goodwin, Peter (toim. 2013), *Mobilizing for the Common Good: The Lived Theology of John M. Perkins*. New York: Oxford University Press.

Smidt, Corwin E. & den Dulk, Kevin R. & Penning, James M. & Monsma, Stephen V. & Koopman, Douglas (2008), *Pews, Prayers, and Participation: Religion and Civic Society in America*. Washington DC: Georgetown University Press.

Smith, Kenneth Scott & Teasley, Martell (2009), 'Social Work Research on Faith-Based Programs: A Movement Towards Evidence-Based Practice', *Journal of Religion and Spirituality in Social Work* 28.

Smith, Steven R. (2006), 'Faith-Based and Secular Drug and Alcohol Treatment Programs', teoksessa Steven R. Smith, John P. Bartkowski & Susan Grettenberg, *Comparative Views on the Role and Effect of Faith in Social Services*. Albany, NY: The Roundtable on Religion and Social Welfare Policy, Nelson A. Rockefeller Institute of Government.

Smith, Steven R. (2006), 'Comparative Case Studies of Faith-Based and Secular Service Agencies' teoksessa Steven R. Smith, John P. Bartkowski & Susan Grettenberg, *Comparative Views on the Role and Effect of Faith in Social Services*. Albany, NY: The Roundtable on Religion and Social Welfare Policy, Nelson A. Rockefeller Institute of Government.

Smith, Thomas J. (2012), *The Least of These: Amachi and the Children of Prisoners*. Philadelphia: Public/Private Ventures.

Stahler, Gerald J. & Kirby, Kimberly C. & Kerwin, Mary Louise E. (2007), 'A Faith-Based Intervention for Cocaine-Dependent Black Women', *Journal of Psychoactive Drugs* 39:2.

Stark, Rodney & Bainbridge, William Sims (1998), *Religion, Deviance, and Social Control*. Lontoo: Routledge.

Stark, Rodney & Doyle, Daniel P. & Kent, Lori (1980), 'Rediscovering Moral Communities: Church Membership and Crime' teoksessa Travis Hirschi & Michael Gottfredson (toim.), *Understanding Crime*. Beverly Hills, CA: Sage.

So Help Me God: Substance Abuse, Religion and Spirituality (2001). New York: National Center on Addiction and Substance Abuse, Columbia University.

Steinfels, Peter (2001), 'Holy Waters: Plunging into the Sea of Faith-Based Social Services', teoksessa E. J. Dionne & Ming Shu Chen (toim.): *Sacred Places, Civic Purposes: Should Government Help Faith-Based Charity?* Washington DC: Brookings Institution Press.

Tanner, Michael (2001), *Corrupting Charity: Why Government Should Not Fund Faith-Based Charities*. Washington, DC: Cato Institute.

Tierney, Joseph P. & Grossman, Jean Baldwin & Resch, Nancy (1995), *Making a Difference: An Impact Study of Big Brothers/Big Sisters*. Philadelphia: Public/Private Ventures.

Torry, Malcolm (2014), *Managing Religion: The Managing of Christian Religious and Faith-Based Organizations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Trattner, Walter J. (1989), *From Poor Law to Welfare State: A History of Social Welfare in America*. New York: Free Press.

Unruh, Heidi & Sider, Ronald J. (2005), *Saving Souls, Serving Society: Understanding the Faith Factor in Church-Based Social Ministry*. New York: Oxford University Press.

Warren, Mark R. (2001), *Dry Bones Rattling: Community Building to Revitalize American Democracy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Weaver, R. Kent (2000), *Ending Welfare As We Know It*. Washington, DC: Brookings Institution.

Welch, Michael R. & Tittle, Charles R. & Thomas Petee (1991), 'Religion and Deviance Among Adult Catholics: A Test of the Moral Communities Hypothesis', *Journal for the Scientific Study of Religion* 30:2.

White, W. & Cloud, W. (2008), 'Recovery Capital: A Primer for Addiction Professionals', *Counselor* 9:5.

Wilson, Janeen Buck & Brazzell, Diana & Kim, KiDeuk (2010), *Faith-Based Corrections and Re-Entry Programs: Advancing a Conceptual Framework for Research and Evaluation*. Justice Policy Center, Urban Institute.

Wilson-Hartgrove, Jonathan (2008), *New Monasticism: What It Has to Say to Today's Church*. Grand Rapids, MI: Brazos Press.

Wineburg, Robert J. (2007), *Faith-Based Inefficiency: The Follies of Bush's Initiatives*. Westport, CT: Greenwood Publishing.

Wolf-Branigin, Michael & Duke, Jerry (2007), 'Spiritual Involvement as a Predictor to Completing a Salvation Army Substance Abuse Treatment', *Research on Social Work Practice* 17:2.

Wuthnow, Robert & Hackett, Conrad & Yang Hsu, Becky (2004), 'The Effectiveness and Trustworthiness of Faith-Based and Other Service Organizations: A Study of Recipients' Perceptions', *Journal for the Scientific Study of Religion* 43:1.

Wuthnow, Robert (2004), *Saving America? Faith-Based Services and the Future of Civil Society*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Kirjoittajat

Anne Babb, *Master of European Social Work, Diploma in Management Studies*

Anne Babb on kansainvälisesti koulutautunut diakoni ja toimii Sininauhaliiton kansainvälisen työn päällikkönä ja International Blue Cross -järjestön pääsihteerinä. Hän on erikoistunut kristilliseen päihdetyöhön, alkoholipolitiikkaan ja kehitysyhteistyöhön. Häntä kiinnostaa heikoimpien auttaminen kehittämällä lainsäädäntöä ja puolustamalla ihmisoikeuksia.

Pekka Lund, *teologian tohtori, filosofian maisteri, dosentti*

Pekka Lund on Sininauhaliiton tutkimuspäällikkö. Hän on ollut toteuttamassa useita Sininauhaliiton jäsenjärjestöihin kohdistuneita tutkimuksia. Lisäksi hän on itse tutkinut sitä, miten kristinusko on liittynyt entisten päihteiden ongelmakäyttäjien kuntoutumiseen.

Päivi Kivelä, *yhteiskuntatieteiden tohtori*

Päivi Kivelä on sosiologi ja järjestötutkija. Hän on työskennellyt aiemmin kahdessa Sininauhaliiton tutkimushankkeessa, ja nyt hän toimii tutkija-kehittäjänä Sininauhaliiton Koti kaikille -toiminnossa. Kivelää kiinnostavat erityisesti käytännöt, joilla arjesta tehdään elettävää, edistetään osallisuuden kokemuksia sekä puolustetaan ihmisiä, jotka tarvitsevat rinnalla kulkijoita ja tulkkeja saadakseen äänensä kuuluviin yhteiskunnassa.

Kati-Pupita Mattila, *teologian tohtori, lääketieteen lisensiaatti*

Kati-Pupita Mattila toimii Sininauhaliitossa erityisasiantuntijana. Hän on tutkinut päihdehuollon ja saattohoidon etiikkaa, ja häntä kiinnostavat eettiset kysymykset sekä hyvän kohtaamisen, hyvän hoidon ja hyvän elämän rakentuminen.

Markku Ruotsila, *Ph.D., dosentti*

Markku Ruotsila on Pohjois-Amerikan kirkkohistorian dosentti Helsingin yliopistossa ja Yhdysvaltain ja Ison-Britannian historian dosentti Tampereen yliopistossa. Hänen erityisalojaan ovat Yhdysvaltain kirkko-, aate- ja poliittinen historia ja herätyskristillisuus.

Sininauhaliiton jäsenyhteisöt 2016

Alajärven päiväkeskisyhdistys ry
Caritas-säätiö
Efrata ry
Elämä ja Valo ry
Espoon Diakoniasäätiö
Espoon NMKY
ETRA-liitto ry
Evankelointi ja vankilälähetys ry
Fingerroosin säätiö
For Life ry
Forssan katukirkko ry
Gospel Riders Moottoripyöräkerho ry
Haapamäen Katulähetys ry
Haminan Sininauha ry
Hangon Katulähetys ry
Hartolan päiväkeskisyhdistys ry
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö
Helsingin NMKY
Helsingin Vieraskoti ry
Hyvinkään Toimari ry
Hyöty & Työ ry
Ilmajoen Sininauha ry
Jeesus Cafe ry
Joensuun Siniristi ry
Joutsan Päiväkeskisyhdistys ry
Juvan päihdeongelmaisten päiväkeskus ry
Jyväskylän Katulähetys ry
Karismakoti ry
Katutyö ry
Kauhavan Sininauha ry

Keravan NMKY
Keravan Suojakotiyhdistys ry
Kirkkopalvelut ry
Kodittomien tuki - Hemlösas Stöd ry
Kokkolan päiväkeskus ry
Koti Katulapselle ry
KRAN rf
Kristillinen alkoholisti- ja narkomaaniryö, KAN ry
Kristillinen Elämänapu ry
Kristillinen romaninaistenyhdistys, Kromana ry
Kristillinen Terveys- ja Raittiusjärjestö ry, KTR
Kristillinen yhdistys Penuel ry
Kuiville Pyrkivien Tuki ry
Lahden Sininauha ry
Lapin Sinisarastus ry
Lappeenrannan Katulähetys ry
Lapuan Sininauha ry
Mallusjokisäätiö
Meijerin Toimintakeskus Seisake ry
Myrskylyhty ry
Nuorten Keskus
Nurmon Sininauha ry
One Way Mission ry
Operaatio Ruokakassi ry
Pirkanmaan Sininauha ry
Porin Sininauha ry
Pulsan hoitokotiyhdistys ry
Päiväkeskus Pysäkki ry
Rauman Seudun Katulähetys ry
Ristinkantajat Ry
Romano Missio ry
Rovaniemen päiväkeskus ry
Samaria ry
Sanaskoti Oy

Seetri ry
Sininauha Oy
Sininauhasäätiö
Sininen Pysäkki ry
SLEY:n Katulähetys ry
Suolahden Ystävän tupa ry
Suomen Betel Kodit -yhdistys
Suomen Siniaalto ry
Suupohjan Sininauha ry
Suur-Helsingin Valkonauha ry
Takaisin Elämään ry
Tampereen Katulähetys ry
Teriskotisäätiö
Toimintayhdistys Leppälintu ry
Toimintayhdistys Sinisorsa ry
Toivon Tuoajat ry
Uudenkaupungin Katulähetys ry
Uusi Mahdollisuus ry
Vaajakosken Suvanto ry
Varsinais-Suomen Sininauha ry
Vastuunkantajat ry
ViaDia ry
ViaDia Härmänmaa ry
ViaDia Joensuu ry
ViaDia Mikkeli ry
ViaDia Pieksämäki ry
ViaDia Pohjois-Savo ry
Vihreä Keidas ry
Virtain Kristillinen Raittiustuki ry
Vivo ry
Väentupa ry
Vänstugan i Ekenäs rf
Ystävätupa ry
Ähtärin Toimela ry

SININAUHALIITTO 80 VUOTTA

Kun yhteiskunnan asenteet koventuvat ja huono-osaisuus kasaantuu, tarvitaan rohkeutta nähdä totuus ja toimia toivon edistämiseksi. Koska ihmiset jäävät liian usein yksin, syrjään ja unohtuiksi, tarvitaan valmiutta nähdä kokonainen ihminen silmästä silmään.

Sininauhaliiton ja sen jäsenyhteisöjen työtä ohjaa kutsu auttaa kaikkein heikoimpaan asemaan ajautuneita ja puolustaa heidän ihmisarvoaan.

Vuonna 2016 Sininauhaliitto täyttää 80 vuotta. Se on kasvanut kristilliseen raittiusjulistukseen keskittyneistä veljespiireistä yhteiskunnalliseksi toimijaksi, jonka noin sadan jäsenyhteisön verkosto auttaa elämässään eri tavoin ahtaalle joutuneita. Jäsenyhteisöissä tarjotaan yösiija 2 500 ihmiselle joka yö, tehdään 10 000 tuntia vapaaehtoistyötä joka viikko ja kohdataan yli 9 000 ihmistä joka vuosi.

Anna meidän nähdä julkaistaan Sininauhaliiton juhluvuoden kunniaksi. Julkaisun puheenvuorot tarkastelevat laaja-alaisen auttamistyön eetosta, kristillisen arvopohjan merkitystä ja aatteellisista lähtökohdista tehtävän huono-osaisuuden vastaisen työn vaikuttavuutta.

Puheenvuoronsa esittävät tutkijat ja auttamistyön asiantuntijat **Anne Babb**, **Päivi Kivelä**, **Kati-Pupita Mattila** ja **Markku Ruotsila**. Yhteisen vastuun ja aidon kohtaamisen merkityksestä muistuttaa julkaisuun haastateltu arkkipiispa **Kari Mäkinen**.

Puheenvuorojen viesti on yhteinen: Anna meidän nähdä kokonainen ihminen.